

Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020

Uppdaterad inför 2019 (version 20190529)

Länsstyrelsen
Örebro län

Materialet är framtaget i samarbete med Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs-och fiskerifonden.

Länsstyrelsen – en samlade kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Regional handlingsplan för landsbygdsprogram och havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020.

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Författare: Thomas Börjesson

Kontaktperson: Thomas Börjesson

Diarienummer: Klicka eller tryck här för att ange text.

Publikationsnummer: 2018:15

Bilder: Länsstyrelsen i Örebro län

Sammanfattning: Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020

2014 påbörjades en ny programperiod för EU:s fonder där Havs- och Fiskerifonden och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är två av fonderna. Till de båda fonderna har skrivits nationella program, Havs- och fiskeriprogrammet och Landsbygdsprogrammet.

Då Sveriges olika delar har olika förutsättningar, både vad gäller fiske och jordbruk m.m., är programmen regionaliserade i handlingsplaner, ett för varje län. Föreliggande handlingsplan gäller för Örebro län.

Havs- och fiskeriprogrammet

Det svenska havs- och fiskeriprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden. Följande prioriteringar finns inom programmet.

1. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske.
2. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk.
3. Främja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken.
4. Öka sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen.
5. Främja saluföring och beredning.
6. Främja den integrerade havspolitikens genomförande.

Landsbygdsprogrammet

Investeringsstöd för konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringens företag

- Skogs- och mellanbygder prioriteras

I skogs och mellanbygd är minskningen av aktiva lantbruk som störst och investeringsviljan i många fall låg. För att bibehålla aktiva lantbruksföretag i dessa områden och stärka deras konkurrenskraft, är det därför särskilt motiverat att bevilja stöd.

- Investeringar i nya arbetstillfällen

Bristande lönsamhet i lantbruket och osäkerhet kring möjligheterna att bedriva verksamheten vidare bidrar till att allt färre vågar satsa på en framtida produktion. Antalet arbetstillfällen i jordbruket är därför vikande och för att skapa fler krävs investeringar som leder till en mer aktiv produktion.

- Klimatsmarta investeringar ökar konkurrenskraften

Att i tid ställa om produktion efter nya förutsättningar och möjligheter är en konkurrensfördel och kan leda till ökad lönsamhet. Vi ser det därför som viktigt att prioritera projekt och investeringar som leder till minskad belastning på

miljö och klimat och som gynnar konkurrenskraften och lönsamheten för lantbruksföretagen.

Partnerskapet

I varje län ska finnas ett partnerskap som är knutet till Havs- och fiskeriprogrammet och Landsbygdsprogrammet. Partnerskapets syfte är att förankra programmen bland olika aktörer i länet samt ge möjlighet till insyn och påverkan i arbetet med programmets genomförande. Aktörer är bland andra kommuner, frivilligorganisationer och myndigheter.

www.lansstyrelsen.se/orebro

Innehåll

1. Syftet med handlingsplanen.....	9
2. EU:s mål styr innehållet i programmen	11
2.1. Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020.....	12
2.2. Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020	13
2.3. Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet	14
2.4. Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet	17
3. Partnerskapet.....	23
3.1. Syftet med partnerskapet	23
4. Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet	26
4.1. Hur urvalskriterier räknas	27
4.2. Indikatorer och målvärden.....	28
4.3. Beslutsomgångar och utlysningar	29
5. Kompetensutveckling och rådgivning (Åtgärd 1 och 2)	31
5.1. Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd)	31
5.2. Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområde 6a)	45
5.3. Stöd till rådgivning för kommersiell service (delåtgärd 2.1, inom fokusområde 6b)	52
6. Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennäring (Åtgärd 4)...	60
6.1. Investeringar för ökad konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäring (delåtgärd 4.1 fokusområde 2a)	60
6.2. Investeringar för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5bc)	68
6.3. Investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5d)	74
6.4. Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader (delåtgärd 4.2 fokusområde 3a)	78
6.5. Förädlingsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 4.2 fokusområde 6a)	84
7. Miljöinvesteringar (Delåtgärd 4.4 och 7.6)	92
7.1. Stöd till stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)	93
7.2. Engångsröjning av betesmark (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)	95
7.3 Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	98

7.4. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	103
7.5. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	107
7.6. Anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	111
7.2. Reglerbar dränering (delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc)	116
7.3. Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	118
7.4. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	122
7.5. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	126
7.6. Anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	131
7.7. Reglerbar dränering (delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc)	135
8. Jordbruks- och affärsutveckling (Åtgärd 6)	139
8.1. Startstöd (delåtgärd 6.1 fokusområde 2b)	139
8.2. Investeringsstöd till förnybar energi (delåtgärd 6.4 fokusområde 5 bc).....	144
8.3. Investeringsstöd till gödselbaserad biogas (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d)	148
8.4. Investeringsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a)	152
9. Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd (Åtgärd 7).....	159
9.1. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur (delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)	160
9.2. Stöd till bredband (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c)	165
9.3. Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden (delåtgärd 7.4 fokusområde 6b)	172
9.4. Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation (delåtgärd 7.5 fokusområde 6b)	185
9.5. Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö (delåtgärd 7.6 fokusområde 6b)	192
10. (Åtgärd 16) Samarbete	203
10.1. Stöd till samarbeten för att skapa nya jobb (Länsstyrelserna delåtgärder 16.2, 16.9 inom fokusområde 6.a)	204
10.2. Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan (delåtgärder 16.4 inom fokusområde 3.a).....	212
11. Kommunikation	218
12. Arbete med andra mål och lokal utveckling	229
12.1. Synergier med fonder och planer som ska bidra till samma mål. 229	
12.2. Arbete med lokal utveckling.....	233

13. Revidering av handlingsplan	237
14. Bilagor	239
14.1. Bilaga 1: SWOT-analys och identifiering av regionala behov.....	239
14.2. Bilaga 2: Budget och mål	265
14.3. Bilaga 3: Miljö.....	267
14.4. Bilaga 4 Miljö-, kultur- och friluftsmål för stöd till service och fritid på landsbygden 7.4/6b.....	269
14.5 Bilaga 5: Stödprocent för bredband.	271

1. Syftet med handlingsplanen

Den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet ska användas för att styra vårt arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och samordning med andra fonder samt annan regional och lokal utveckling.

Stöden till landsbygdsutveckling som finns i landsbygdsprogrammet regleras i första hand genom EU-förordningen[1], landsbygdsförordningen[2] och förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar[3]. Handlingsplanen är ett komplement till dessa bestämmelser och används för att vi ska kunna anpassa våra prioriteringar efter våra förutsättningar. I den regionala handlingsplanen ingår också att ange sådana uppgifter som vi har beslutat om för vissa stöd, som högsta stödbelopp, stödnivå och regionala urvalskriterier.

Det är Jordbruksverket som godkänner handlingsplanen. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för landsbygdsprogrammet.

Den regionala handlingsplanen gäller även för havs- och fiskeriprogrammet. Men vi gör inte några egna prioriteringar för havs- och fiskeriprogrammet i handlingsplanen. Stöden i havs- och fiskeriprogrammet regleras i första hand genom EU-förordningen[4], fiskeförordningen[5] samt förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar. För havs- och fiskeriprogrammet finns en nationell handlingsplan.

När vi fattar ett beslut om stöd, ska den senast godkända handlingsplan ligga till grund för beslutet.

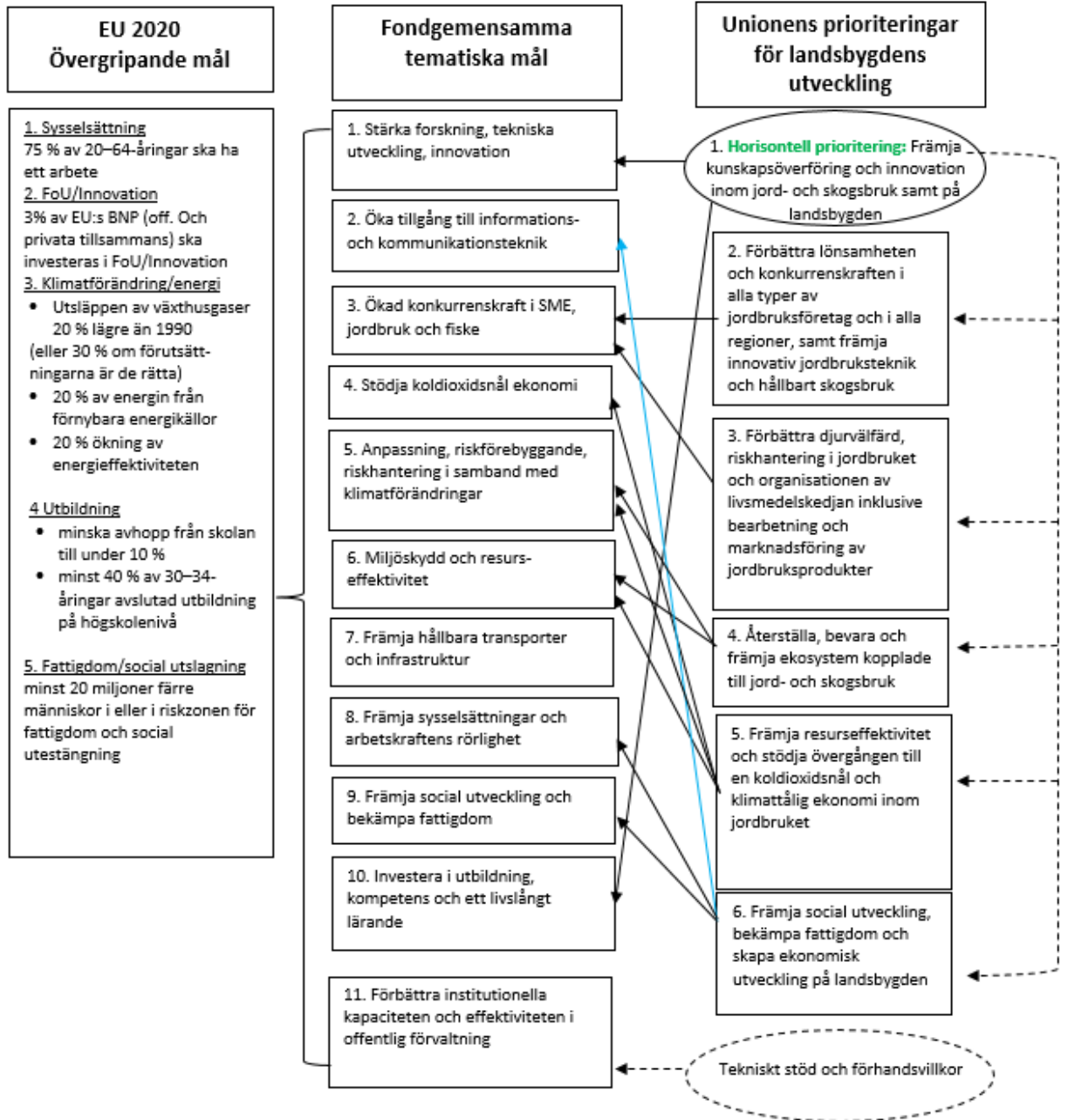

2. EU:s mål styr innehållet i programmen

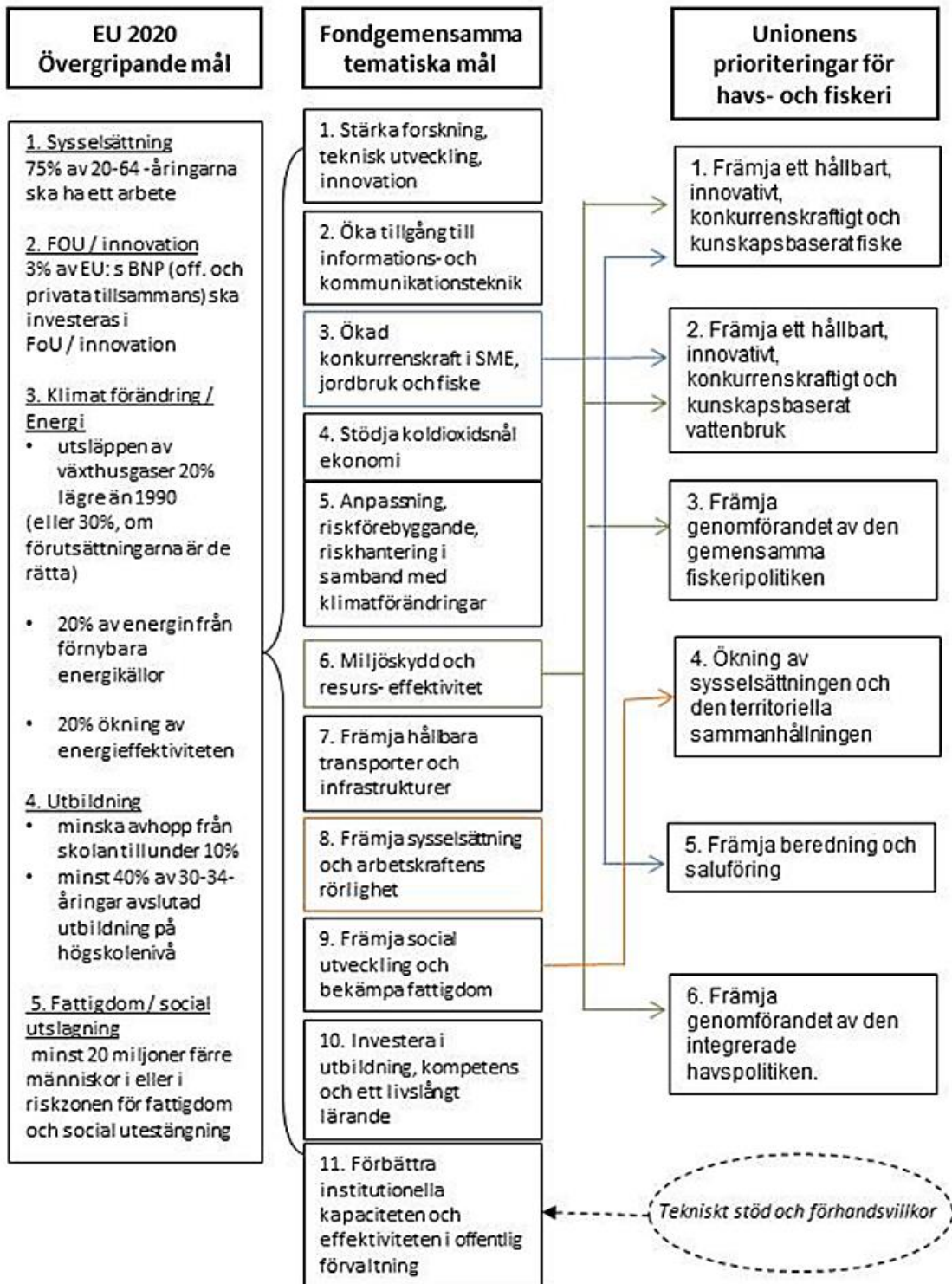
Alla landsbygdsprogrammets och havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar bidrar till EU:s övergripande mål, EU 2020. EU 2020 är EU:s tillväxtstrategi för en smart och hållbar ekonomi med hög sysselsättning, god produktivitet och stor social sammanhållning.

I Sverige ska landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet, de regionala strukturfondsprogrammen och socialfondsprogrammet gemensamt bidra till de fondgemensamma tematiska målen, se bilderna nedan. Dessa mål bidrar i sin tur alla till EU 2020.

2.1. Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020

2.2. Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020

2.3. Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 15 mer detaljerade fokusområden. Regeringen har beslutat hur programmets pengar ska fördelas på fokusområden och delåtgärder. Fokusområdena 1 abc ska genomsyra samtliga åtgärder och finns därför inte med i tabellen ”landsbygdsprogrammet 2014-2020”. 1 abc handlar om kunskapsöverföring och innovation.

Följande prioriteringar och fokusområden används inom det svenska landsbygdsprogrammet:

1. **Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk samt på landsbygden.**
  - a) främja innovation, samarbete och kompetensutveckling på landsbygden
  - b) stärka banden mellan jordbruk och livsmedelsproduktion samt forskning och innovation, även i syfte att utveckla miljöledning och miljö kvalitet
  - c) främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk

2. **Förbättra lönsamheten och konkurrenskraften i alla typer av jordbruksföretag och i alla regioner, samt främja innovativ jordbruksteknik och hållbart skogsbruk**
  - a) konkurrenskraft, omstrukturering, diversifiering inom jordbruk, trädgård, rennäring och skog
  - b) underlätta för unga med rätt kompetens att starta företag inom jordbruk-, trädgård- samt rennäring

3. **Förbättra djurvälstånd och organisationen av livsmedelskedjan, inklusive bearbetning och marknadsföring av jordbruksprodukter**
  - a) förbättra konkurrenskraften genom kort livsmedelskedja samt bättre djurvälstånd.

4. **Återställa, bevara och främja ekosystem kopplade till jord- och skogsbruk**
  - a) återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden
  - b) förbättra vattenförvaltningen och hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel
  - c) förebygga markerosion och förbättra markskötseln

5. **Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruket**
  - a) effektivisera energianvändningen inom jordbruket
Gränsdragningen mellan fokusområdena 5b och 5c är ofta svår att göra, varför dessa insatser av förenklingskäl hanteras under fokusområde 5c, på

så sätt kan en resursmässig splittring på flera fokusområden undvikas.(från programmet)

- b) främja tillgången till och användningen av energi från förnybara källor och andra förnybara biologiska resurser som inte är avsedda till livsmedel
- c) minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

6. Främja social utveckling och skapa ekonomisk utveckling på landsbygden

- a) främja diversifiering, skapande och utveckling av nya små företag och arbetstillfällen
- b) främja lokal utveckling på landsbygden
- c) anläggning och projektering av passiv bredbandsstruktur

Här ser du de åtgärder som finns i landsbygdsprogrammet och hur dessa ska bidra till olika fokusområden. Länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsens och Tillväxtverket är andra myndigheter som handlägger stöd och ersättningar i landsbygdsprogrammet.

I handlingsplanen kapitel 5-10 finns de åtgärder som länsstyrelsen handlägger.

Landsbygdsprogrammet 2014-2020									
Fokusområde									
Kod för åtgärd och delåtgärd	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
	Konkurrenskraft och lönsamhet Unga Lokala marknader, kort livsmedelskedja och djurvälstånd Miljö i jordbruket Energieffektivisering och förnybar energi Minnska utsläpp av växthusgaserna och ammoniak Nya jobb och diversifiering Lokal utveckling Bredband								
1 Kompetensutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
1.1 Stöd till kompetensutveckling	x		x	x			x	x	
1.2 Stöd till demonstrationer och information	x		x	x			x	x	
2 Rådgivning	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
2.1 Stöd till rådgivningstjänster	x		x	x			x	x	
2.3 Stöd till fortbildning av rådgivare	x		x	x			x		
4 Investeringar till jordbruk, trädgård och rennärning	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
4.1 Investeringsstöd inom jordbruk, trädgård och rennärning	x			x	x	x			
4.2 Förädlingsstöd			x				x		
4.4 Miljöinvesteringar									
4.4 Stängsel mot rovdjur				x					
4.4 Engångsrojning av betesmark				x					
4.4 Reglerbar dränering				x					
6 Jordbruks- och affärsutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
6.1 Startstöd		x							
6.4 Investeringsstöd för jobb och klimat				x	x	x	x		
7 Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
7.2 Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur								x	
7.3 Stöd till bredband									x
7.4 Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden								x	
7.5 Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation								x	
7.6 Stöd till utveckling av natur och kulturmiljö								x	
7.6 Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet				x					
7.6 Anläggna och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald				x					
7.6 Anläggna och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet				x					
7.6 Anläggna tvästegsdiken				x					
7.6 Återskapa och restaurera kulturmiljöer i renskötselområdet				x					
8 Stöd för miljöåtgärder i skogen	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
8.4 Stöd till återställande av skadad skog				x					
8.5 Stöd för att bevara och utveckla skogens miljövärden				x					
10 Miljö- och klimatvänligt jordbruk	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
10.1 Miljöersättningar				x					
Betesmarker och slåtterängar				x					
Komplement - Lieslätter				x					
Komplement - Efterbete				x					
Komplement – Höhantering				x					
Komplement - Lövtäkt				x					
Komplement - Bränning				x					
Komplement – Svårtillgängliga platser				x					
Fäbodan				x					
Restaurering av betesmarker och slåtterängar				x					
Vallodling				x					
Skötsel av våtmarker och dammar				x					
Minnskat kväveläckage				x					
Skyddszoner				x					
Hotade husdjursraser				x					
10.2 Projektstöd till lantansföreningar				x					
11 Ekologisk produktion	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
11.1 Omställning till ekologisk produktion				x					
11.2 Ersättning för ekologisk produktion				x					
13 Kompensationsstöd	x								
14 Djurvälståndersättningar	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
Extra djuvmsorg för suggor				x					
Extra djuvmsorg för får				x					
Utökad klövhälsövård för mjölkkor				x					
16 Samarbete	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
16.1 Stöd för att bilda innovationsgrupper och för innovationsprojekt inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP	x		x	x	x	x			
16.2 Stöd till utveckling inom jordbruk-, livsmedel och skog samt pilotprojekt	x		x	x	x	x	x	x	x
16.4 Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan			x						
16.5 Stöd till samarbeten inom miljö	x			x				x	
16.9 Stöd till samarbeten som främjar diversifiering och information om miljö och mat			x	x			x		
19 Lokalt ledd utveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
19.1 Förberedande stöd för lokalt ledd utveckling								x	
19.2 Stöd till genomförande av lokala utvecklingsstrategier								x	
19.3 Stöd till samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling								x	
19.4 Löpande kostnader och ledning								x	

2.3.1. Landsbygdsprogrammets landsbyggsdefinition

Landsbyggsdefinitionen i landsbygdsprogrammet består av fyra huvuddelar; jordbruksföretag, mindre tätorter, regionala undantag samt särskild definition för lokalt ledd utveckling. Under vissa omständigheter kan enskilda åtgärder tillämpa en annan definition.

Ingen geografisk avgränsning kommer att tillämpas för de insatser som har anknytning till jordbruksföretag, jordbruksverksamhet, skogsbruksverksamhet, målen för miljö- och klimatvänligt jordbruk eller för investeringar i bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter även om stödmottagaren är lokaliserad i en tätort.

För övriga åtgärder, delåtgärder eller typer av insatser med undantag för lokalt ledd utveckling, definieras landsbygd som områden utanför tätorter med mer än 3 000 invånare enligt SCBs befolkningsstatistik för år 2015. I de fall där stödmottagaren (projektägaren) är lokaliserad till en tätort med mer än 3 000 invånare ska projektets mervärde och nytta direkt tillfalla landsbygdsområdet. Insatser ska kunna genomföras även i större tätorter om projektet tillför mervärden till landsbygdsområden.

Förekomsten av tätorter i ett annars glesbefolkat område kan vara viktiga stödjepunkter i genomförandet av programmet. Av denna anledning bör berörda myndigheter som handlägger stöd som riktas till de län där befolkningstätheten är lägre än medelvärdet för riket (22,9 invånare per kvadratkilometer) ges möjlighet att nyansera och utveckla den ovan bestämda huvudregeln. Detta kan göras genom att större tätorter räknas in i tillämpningsområdet för dessa län.

2.3.1.1. Länsstyrelsens landsbyggsdefinition

I Örebro län kommer den nationella landsbyggsdefinitionen gälla så som den beskrivs ovan.

2.3.2. Länsstyrelsens definition på fäbod

Det finns inga fäbodrar i Örebro län.

2.4. Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet

1. Det svenska havs- och fiskeriprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 16 fokusområden. Följande prioriteringar och fokusområden finns inom programmet.
  - a) Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske genom att sträva efter följande specifika mål:
  - b) minskad påverkan av havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt som möjligt undviks och minskas
  - c) skyddad och återställd biologisk mångfald i vattenmiljöer och i de akvatiska ekosystemen
  - d) säkerställd balans mellan fiskekapaciteten och tillgängliga fiskemöjligheter

- e) ökad konkurrenskraft och lönsamhet för företag inom fisket, bland annat för det småskaliga kustfisket, samt förbättrad säkerhets- och arbetsförhållandena
- f) stärkt teknisk utveckling och innovation, här ingår ökad energieffektivitet och kunskapsöverföring.
- g) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande.

2. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) stärkt teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring
- b) stärkt konkurrenskraft och ökad lönsamhet för vattenbruket, här ingår
- c) förbättrad säkerhet och förbättrade arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag
- d) skyddad och återställd biologisk mångfalden i vattenmiljöer samt förbättrade ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främja ett resurseffektivt vattenbruk
- e) ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främja djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsa och allmän säkerhet
- f) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande.

3. Främja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) förbättrade vetenskapliga rön som fler kan ta del av samt förbättrad insamling och hantering av data
- b) bättre övervakning, kontroll och tillsyn, förbättrad institutionell kapacitet och en effektiv offentlig förvaltning utan att den administrativa bördan ökar

4. Öka sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) ekonomisk tillväxt
- b) social delaktighet
- c) ökad sysselsättning genom att fler går att anställa och arbetskraftsrörligheten i de kust- och inlandssamhällen som är beroende av fiske och vattenbruk ökar, här ingår diversifiering av verksamheten inom fisket och inom andra sektorer av den maritima ekonomin

5. Främja saluföring och beredning genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) bättre organisation av marknaderna för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- b) fler investeringar i berednings- och saluföringssektorerna.

6. Främja genomförandet av den integrerade havspolitikern.

Här ser du de åtgärder som finns i havs- och fiskeriprogrammet och hur dessa ska bidra till de olika fokusområdena.

Artikel ¹	Specifikt mål	Åtgärd
38, 44.1c	1a	Investeringar inom fiske
37	1a	Utveckling av bevarandeåtgärder och regionalt samarbete
39, 44.1c	1a	Nya tekniska lösningar inom fiske
39, 44.1c	1a	Nya former av förvaltning och organisation inom fiske
40.1a	1a	Samla in förlorade fiskeredskap eller marint skräp
40.1b, c, i, 44.6a-b	1b	Bevarandeprojekt för att återställa akvatisk mångfald
40.1d-g, 44.6a	1b	Bevarandeprojekt för skyddade områden
36	1c	System för tilldelning av fiskemöjligheter
42, 44.1e	1d	Investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
43.1, 44.1f	1d	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur
43.2	1a	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - anpassning till landningsskyldigheten
30, 44.4	1d	Diversifiering inom fiske
26, 44.3	1e	Utveckling av produkter och processer inom fiske
28, 44.3	1e	Partnerskap mellan forskare och fiskare
29.1-2, 44.1a	1f	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom fiske
47	2a	Innovationsprojekt inom vattenbruk
48.1a, d, g-h	2b	Produktiva investeringar i vattenbruk
48.1e, j	2c	Miljöinvesteringar i vattenbruk
52	2b	Startstöd för hållbara vattenbruksföretag
51.1a	2c	Kommunal planering av vattenbruk
56.1a-b	2d	Djurs hälsa och välbefinnande
50	2e	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom vattenbruk
77	3a	Datainsamling
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till ansvarsmyndigheter
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till privata aktörer

Det är Jordbruksverket, länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten som handlägger de olika åtgärderna. Följande åtgärder handlägger länsstyrelsen:

- investeringar inom fiske
- investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur
- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - anpassning till landningsskyldigheten
- diversifiering inom fiske

---

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden

- produktiva investeringar i vattenbruk
- miljöinvesteringar i vattenbruk
- startstöd för hållbara vattenbruksföretag
- beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter

Det finns mer information om respektive åtgärd i den nationella handlingsplanen för havs- och fiskeriprogrammet. Här finns också information om budget. Handlingsplanen kommer att finnas på Jordbruksverkets webbplats.

3. Partnerskapet

Inför de nya programmen tog Länsstyrelsen tillsammans med partnerskapet fram en SWOT-analys för Örebro län. Analysen har sedan legat till grund för de prioriteringar som gjorts i handlingsplanen. Partnerskapet har därefter bjudits in till dialog kring innehåll och prioriteringar i planen. Fortlöpande information kring arbetet med planen har distribuerats till partnerskapet med möjlighet att komma med synpunkter.

3.1. Syftet med partnerskapet

Syftet med partnerskapet i Örebro län är att skapa ett brett engagemang och samverkan kring frågor som bidrar till att utveckla landsbygderna.

Syftet med partnerskapet nås genom att i partnerskapet gemensamt verka för att möjligheterna som landsbygdsprogrammet ger tas till vara på ett så bra sätt som möjligt. Partnerskapet ges därför möjlighet att påverka inriktningen på arbetet med programmets genomförande, vilket sker genom dialog och att Länsstyrelsen informerar om programmet och ger partnerskapet möjlighet att följa upp genomförda åtgärder. Partnerskapet kan utefter resultatet av genomförda aktiviteter påverka inriktningen på programmet och dess genomförande.

Partnerskapet har också en viktig uppgift i att sprida kunskap och information om Landsbygdsprogrammet till en bredare allmänhet men också i sina respektive organisationer. Kunskap om programmet bland aktiva organisationer och boende på landsbygden är mycket viktigt för ett bra genomförande.

I det löpande arbetet med genomförandet av programmen till exempel i frågor som rör beslutsomgångar, handläggningstider och ansökningstryck så samverkar Länsstyrelsen med partnerskapet.

Länsstyrelsen ansvarar för att utvärdera arbetet med programmen. Partnerskapet ska informeras om de utvärderingar som görs.

Förändringar och revideringar av handlingsplanen ska ske i samråd med partnerskapet.

Deltagande organisationer i partnerskapet är:

- Axfood Närlivs
- Askersunds kommun
- Handelskammaren Örebro
- Coompanion
- Ica Sverige AB
- Örebro läns idrottsförbund
- Tillväxtverket
- ESF-rådet
- Växa Sverige
- Sveriges grisföretagare
- Svenska ägg
- Lantmäteriet
- Skogsstyrelsen
- Lantbrukarnas riksförbund
- Hushållningssällskapet

- Örebro läns fåravelsförening
- Länsbygderådet
- Lindesbergs kommun
- Region Örebro län
- Örebrokompaniet
- Örebro kommun
- Hjälmarens Fiskareförbund
- Sveriges Fiskevattenägareförbund

4. Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet

Alla stöd i landsbygdsprogrammet ska bidra till EU:s prioriteringar i programmet. I kapitel 5 till och med 10 visas de övergripande prioriteringarna för de projekt- och företagsstöd samt de miljöinvesteringar som länsstyrelsen ska handlägga. Här visas också de regionala prioriteringar som görs utifrån den SWOT-analys som finns i bilaga 1.

För att välja ut de ansökningar som effektivast leder till programmets prioriteringar finns det urvalskriterier. De nationella urvalskriterierna är samma i hela landet. De regionala urvalskriterierna har länsstyrelsen tagit fram med hjälp av sitt partnerskap. De speglar prioriteringarna i länet och bygger på SWOT-analysen.

Det finns inte några urvalskriterier som utgår från diskrimineringsgrunderna kön, ålder, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning med mera. Det beror på att kriterier inom det här området riskerar att hamna i konflikt med lagstiftning och rättspraxis.

Vi kommer att ta hänsyn till jämställdhet genom att jämställdhetsintegrera handlingsplanen. Arbetet kommer att ske successivt under programperioden.

4.1. Hur urvalskriterier räknas

Urvalskriterierna avgör hur en ansökan prioriteras.

4.1.1. Poängsättning

För varje urvalskriterium finns det poängsättningar. Om det står plustecken för poängsättningen betyder det att den poängsättningen kan räknas tillsammans med andra. Om det inte finns något plustecken räknas enbart den högsta poängnivån som uppfylls. Det totala antalet poäng är alltid mellan 0 och 5 poäng, vilket gör att eventuella poäng över 5 inte räknas.

Alla urvalskriterier och poängsättningar har en bedömningsgrund knuten till sig, dessa finns i handlingsplanens bilagor. Bedömningsgrunderna förklarar hur poängsättningen sker och på vilka grunder ansökan poängsätts.

4.1.2. Viktning

När ett urvalskriterium är färdigbedömt multipliceras poängen med viktningen. Detta leder till att urvalskriterier som bedöms vara viktigare har en större effekt på hur ansökan ska prioriteras

4.1.3. Krav på poäng avgör om ansökan prioriteras

För att en ansökan ska prioriteras krävs följande:

- Den viktade summan för urvalskriterier är minst lika hög som minimipoängen som gäller för insatsområdet. Det kan gälla både nationella och regionala urvalskriterier.
- Ansökan måste få poäng i minst två av de angivna urvalskriterierna.

Om båda av dessa krav uppfylls kommer ansökan att prioriteras på det sätt som anges i insatsområdet.

4.1.4. Rangordning av ansökningar med lika många poäng

Huvudregeln är att om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna i följande ordning:

1. den ansökan som har högst poäng i högst viktat kriterium
2. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.1.4.1 Rangordning av ansökningar om stöd till bredband

Om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna enligt följande:

1. den beräknade anslutningsgraden (faktiskt procenttal)
2. den ansökan som har flest antal möjliga anslutningar
3. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.2. Indikatorer och målvärden

För att kunna följa hur det går med landsbygdsprogrammet finns det obligatoriska indikatorer som EU har tagit fram för varje insatsområde. Målvärdena har beräknats av Jordbruksverket utifrån bland annat tidigare erfarenheter. Målvärdena har sedan fördelats enligt samma fördelningsnycklar som budgeten. EU:s indikatorer med målvärden samt budget, finns i bilaga 2 Budget och mål.

Miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc

I bilaga 2 har budget och målvärde för följande fyra miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområdena 4abc slagits samman, i en gemensam budget och ett gemensamt målvärde:

- anlägga våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet
- anlägga våtmarker och dammar för biologisk mångfald
- miljöinvesteringar – förbättrad vattenkvalitet
- anlägga tvåstegdiken

Reglerbar dränering

För miljöinvesteringen reglerbar dränering har pengarna inte fördelats utan pengarna kan avropas från Jordbruksverket. Den totala budgeten för stödet är 5 miljoner kronor. Det finns ett mål Antal insatser som fått stöd, med målvärde 15 stycken.

Investeringsstöd till gödselbaserad biogas

För investeringsstöd till gödselbaserad biogas har pengarna inte fördelats utan pengarna kan avropas från Jordbruksverket. Den totala budgeten för stödet är 279,3 miljoner kronor. Det finns två mål Antal djurenheter, med målvärde 46 000 stycken samt Total investering, med målvärde 698,3 miljoner kronor.

4.3. Beslutsomgångar och utlysningar

På vår webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro kommer vi att publicera

- tider för beslutsomgångar
- när ansökningarna ska vara kompletta för att komma med i en beslutsomgång

En komplett ansökan innebär att alla frågor i ansökan är besvarade och att alla obligatoriska bilagor enligt e-tjänsten är inskickade. Efter det angivna datumet för ansökansperioden handlägger länsstyrelsen alla kompletta ansökningar som kommit in.

4.3.1. När pengarna i en beslutsomgång inte räcker

Om medlen i en beslutsomgång inte räcker till alla ansökningar kommer de ansökningar till vilka medlen inte räcker att avslås.

4.3.2. När pengarna i en beslutsomgång eller en utlysning inte räcker till hela sista ansökan

Om pengarna i beslutsomgången inte räcker till hela sista ansökan kommer ansökan ändå att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av beslutsomgångens budget.

Nästa beslutsomgångs budget kommer då att minska med det överskridande beloppet.

4.3.3. När det blir pengar över i en beslutsomgång eller en utlysning

Eventuella pengar som inte används i en beslutsomgång för vi över till nästa beslutsomgång.

4.3.4. När sista pengarna i budgeten inte räcker till hela sista ansökan

När budgeten för ett insatsområde är slut för alla åtgärder och hela sista ärendet inte ryms sänks stödsatsen. Detta gäller det ärende som rangordnas högst av de ärenden som inte ryms inom budgeten. För alla åtgärder 20 % som lägst.

5. Kompetensutveckling och rådgivning (Åtgärd 1 och 2)

Syftet med kompetensutvecklingen och rådgivningen är att öka kompetensen hos verksamma på landsbygden och därmed även öka effektiviteten och förbättra måluppfyllelsen för övriga åtgärder i landsbygdsprogrammet. I sin helhet ska de två åtgärderna bidra till en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden.

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen och Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan. Jordbruksverket är den enda myndigheten som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning inom följande områden: ökad konkurrenskraft, djurvälstånd samt kort livsmedelskedja och lokala marknader.

5.1. Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd)

5.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Dessa stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd) och syftar till att

- återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden och de europeiska landskapens karaktär (fokusområde 4a)
- förbättra vattenförvaltningen, inklusive hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel (fokusområde 4b)
- förebygga markerosion och förbättra markskötseln (fokusområde 4c)
- effektivisera energianvändningen inom jordbruk och livsmedelsförädling (fokusområde 5b som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)
- minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak (fokusområde 5d).

5.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro län har större sammanhängande arealer med bördig odlingsmark. Här finns bland annat kväverika mulljordar och större områden med lerjordar. Odlingen domineras av spannmål och vall. Mjölks- och nötköttsproduktionen har minskat under hela 2000-talet, medan ägg-, lamm- och grisproduktionen har ökat under samma period. Hästnäringen är också en viktig produktionsgren. Låg lönsamhet i jordbruket bidrar till att aktivt brukande till viss del koncentreras till slättbygderna. Kontinuerlig rådgivning och kompetensutveckling behövs för att nå miljömålen och för att företagen ska fortsätta att utvecklas. Lönsamheten i jordbruket är ansträngd och vi prioriterar kompetensutveckling och rådgivning som kopplar samman miljöåtgärder och ekonomisk lönsamhet.

5.1.2.1. Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

Jordbrukslandskapet i Örebro län har delvis drabbats av problem med igenväxning, särskilt i skogs- och mellanbygden. Likaså finns betesmarker och ängar som inte sköts på rätt sätt. Jordbruket utgör en viktig pusselbit för att uppnå ökad biologisk mångfald i odlingslandskapet. Genom att bidra med olika miljötjänster kan lantbrukaren medverka till att den biologiska mångfalden återställs, bevaras och förbättras.

Det är mycket viktigt att sprida kunskap om vilka åtgärder som kan bidra till att den biologiska mångfalden i slättbygden återställs, bevaras och förbättras. Det handlar om åtgärder som anläggning av sprutfria kantzoner, insådd av blommande örter i trädan, sådd av fånggrödor och anläggning och vård av våtmarker och småvatten.

Mer kunskap behöver spridas om hur betesmarker, ängar och småbiotoper ska bevaras och skötas samt hur fler småvatten och våtmarker kan skapas i odlingslandskapet. Exempel på viktiga småbiotoper är alléer, rösen och stenmurar. En annan viktig fråga i länet är hur vi ska hantera rovdjursfrågan. Om antalet betesdjur minskar påverkas möjligheterna att behålla värdefulla betesmarker.

Intresset för bygdens kulturmiljöer behöver öka i länet, det skulle leda till en breddad förståelse för värdet av äldre kulturmiljöer i ett ständigt föränderligt landskap. Det är viktigt att öka kunskapen om hur äldre byggnader skall underhållas men lika viktigt att hävda den miljö i vilken de finns.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Målet är att höja kunskapen om olika skötselmetoder i områden där brist på betesdjur är en sannolik orsak till att marker riskerar utebliven skötsel. För att kunna bevara och utveckla ängs- och betesmarker samtidigt som antalet betande djur minskar kan det krävas olika typer av skötselmetoder. Det kan handla om mer extensivt bete, att betesdjuren flyttas från vall till naturbete, kompletterande skötsel som bränning och slåtter, olika skötselmetoder över tid (till exempel att marken betas vartannat år och slås vartannat), alternativa metoder och teknik för slåtter med mera. I arbetet ingår även att skapa lokala nätverk mellan olika aktörer som kan ha nytta av att samarbeta med varandra, till exempel djurhållare, fastighetsägare utan djur och maskinstallar.

5.1.2.2. Greppa Näringen (fokusområdena 4bc och 5cd)

Målgruppen för rådgivning inom Greppa Näringen är främst lantbruksföretag som har mer än 25 djurenheter eller över 50 ha åkermark. I vissa fall kan även lantbrukare utanför målgruppen som har sin mark inom avrinningsområden där vattnet inte uppnår god ekologisk status eller god kemisk status få ta del av rådgivningen. Ca 15 procent av länets sjöar och 30 procent av vattendragen har övergödningssproblem (2012). Till viss del står jordbruket för dessa problem, störst miljöpåverkan har jordbruket i slättbygden. Vid undersökningar av vattendragen förekommer det att man hittar rester av växtskyddsmedel.

Det är mycket viktigt att sprida kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas för att minska läckage av växtnäring och växtskyddsmedel till sjöar och vattendrag. Minskade förluster från jordbruket kan också bidra till besparingar för företagen. Exempel på viktiga åtgärder är att förbättra markstrukturen, se över

spridning av gödsel, öka anläggningen av skydds-zoner, våtmarker och fosfordammar.

Genom att se över hela växtskyddshanteringen, från det att preparaten körs hem till gården till dess att tomförpackningar tas om hand, skall hanteringen bli säkrare. Integrerat växtskydd är en viktig åtgärd att arbeta med.

Det finns jordar i länet som har problem med erosion, både inre erosion och yterosion, som exempel gäller det vissa lerjordar och jordar med inslag av silt (mjäla och finmo). Likaså finns problem med erosion då marken har dålig struktur för att den exempelvis utsatts för skadlig markpackning eller där dräneringen fungerar dåligt. Genom t.ex. ökad kunskap om hur markpackning kan undvikas, grödval och förbättrad markavvattning kan dessa problem minskas betydligt. Det är prioriterat att arbeta för en ökad markbördighet, till exempel medför en ökad mullhalt minskad risk för markerosion och därmed minskad risk för växtnäringsläckage.

Användningen av energi i jordbruk och livsmedelsförädling är relativt hög och kostsam. Det är prioriterat att öka kunskapsnivån kring energifrågor inom området. Företagens direkta energianvändning behöver kartläggas och därefter kan man visa på metoder som effektiviserar användningen och därmed minskar kostnaderna för företagets energianvändning. Genom ökad kunskap kan landsbygdens möjligheter att bidra med förnyelsebar energi öka.

Jordbrukets utsläpp av ammoniak har minskat de senaste åren beroende på att djurhållningen minskat. Den minskade djurhållningen har också bidragit till minskade utsläpp av växthusgaser från livsmedelsproduktionen. I länets "Klimat och energiprogram" finns ett mål att utsläppen av växthusgaser ska minska med 10 procent jämfört med 2005. Effektiva åtgärder för att minska utsläppen är att anpassa utfodringen i djurhållningen, öka länets odling av proteinfoder och se över stallklimat samt lagring och spridning av gödsel. Länet mulljordar behöver odlas så att utsläpp av klimatgaser minimeras.

5.1.2.3. Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

Inom flera produktionsområden är efterfrågan på svenska, ekologiska produkter större än tillgången. Ekologisk märkning ger ett mervärde till produkterna, vilket är bra för lönsamheten. Ekologisk odling har en positiv effekt på biologisk mångfald, markbördighet, markens mullhalt samt gynnar pollinerare och naturliga fiender. Ju mer mark som brukas ekologiskt desto lägre blir användningen av växtskyddsmedel, i synnerhet gäller detta inom trädgårdsproduktionen. Detta minskar risken att växtskyddsmedel hamnar utanför åkern t.ex. i våra vattendrag. Ekologisk produktion medför också en mer varierad växtföljd med bland annat ökad vallodling, vilket kan medföra lägre utlakning av växtnäringsämnen samt rikare biologisk mångfald.

Genom kompetensutveckling och rådgivning vill vi öka omläggningen till ekologisk produktion. Fler ska våga ta steget och de ska få tillräckligt med kunskap för att kunna göra en lyckad omläggning av hela eller delar av sin produktion. Aktiviteter behövs också för att stärka de producenter som redan lagt om till ekologisk produktion. Det kan handla om att utveckla sin produktion med ny teknik och nya metoder. Det är också mycket viktigt att stimulera samarbete och kunskapsspridning mellan producenter.

5.1.3. Upphandling, utlysning och länens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Vad ska upphandlas utifrån länets behov

Länsstyrelsen kommer att upphandla den största delen av rådgivningen (2.1) inom Greppa Näringen. Upphandling av rådgivning inom Greppa Näringen kommer främst att ske gemensamt i Region Mitt. Inom Ekologisk produktion kommer i princip all rådgivning (2.1) att upphandlas.

En mindre del av kompetensutveckling (1.1) inom Greppa Näringen kommer att upphandlas, t.ex. gäller det gruppträffar inom Energikollen. Ungefär en tredjedel av budgeten för kompetensutveckling (1.1) kommer att upphandlas inom området Ekologisk produktion.

Upphandling av länsöverskridande rådgivning och kompetensutveckling bl.a. inom små produktionsgrenar, har tidigare framgångsrikt genomförts i regionen och behöver fortsätta i det nya programmet. Ett exempel är kompetensutveckling och rådgivning inom ekologisk produktion av frukt och bär samt fjäderfä och ägg.

Genom SWOT-analysen, som tagits fram gemensamt med partnerskapet, har vi fått fram våra regionala prioriteringar inom området miljö och klimat. Prioriteringarna speglar länets strategiska behov och kommer därför att styra vad som ska upphandlas. I ansökan om stöd kommer det att detaljerat framgå vad som ska upphandlas. Vi anser att det är mycket viktigt att de aktörer vi upphandlar känner till de lokala förutsättningarna i länet.

Vad planerar Länsstyrelsen att genomföra själv och anledningen till att detta inte upphandlas

All rådgivning (2.1) inom Ett rikt odlingslandskap kommer att utföras i egen regi. Anledningen är att Länsstyrelsen har kompetent personal samt att vår erfarenhet från tidigare upphandlingar visar att aktörerna inom området är få och att de inte alltid har tillräcklig kunskap om övriga åtgärder i Landsbygdsprogrammet.

Den största delen av kompetensutveckling (1.1) och demonstration och information (1.2) inom Greppa Näringen samt Ett rikt odlingslandskap kommer att utföras i Länsstyrelsens egen regi. Likaså kommer två tredjedelar av budgeten för Ekologisk produktion inom kompetensutveckling (1.1) och hela budgeten för demonstration och demonstration (1.2) att utföras i egen regi. Föreläsare kommer att direktupphandlas, liksom tryckning av material m.m. Vi planerar att genomföra gruppaktiviteter, utföra demonstrationsodlingar samt skriva informationsmaterial t.ex. olika typer av informationsblad inom områdena Ekologisk produktion, Säkrare bekämpning, Miljöråd till lantbrukare (Greppa Näringen) samt information om olika kultur- och naturmiljöer (Ett rikt odlingslandskap). Vi menar också att använda pengarna att göra Länsstyrelsens webbsidor mer användarvänliga för målgruppen. Vi avser att skicka ut en tryckt tidning till målgruppen med ca 6 nummer per år. Det är en mycket viktig kanal för att nå ut med kursinbjudningar, erbjudande om rådgivning samt inspirerande artiklar som gör målgruppen intresserad av de målstyrda kompetensutvecklingsaktiviteterna.

Anledningen till att verksamheten utförs i egen regi är att Länsstyrelsen har en mycket bred kompetens och är kunniga även inom andra fokusområden, därmed får vi en bra helhetsbild av företagen. Vi har också kunskap och erfarenhet om regionala förhållanden och övergripande behov, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten. Det finns i dag ett intresse från rådgivningsaktörer i länet att Länsstyrelsen samordnar delar av verksamheten. Det innebär att vi anordnar kompetensutvecklingsaktiviteter där även dessa aktörer medverkar efter direktupphandling.

Att Länsstyrelsen utför aktiviteter i egen regi möjliggör även samarbete med lantbrukets organisationer t.ex. LRF-avdelningar. Detta medför en ökad flexibilitet att fånga upp viktiga utbildningsområden och därefter snabbt kunna arrangera aktiviteter för målgruppen. Länsstyrelsen har också kunskap om övriga delar av Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen skall tillhandahålla rådgivnings och kompetensutvecklingstjänster genom att arbeta med projektledning, upphandling, projektutveckling och utvärdering m.m.

Vad planerar Länsstyrelsen att genomföra själv och anledningen till att detta inte upphandlas

Den största delen av rådgivning (2.1) inom Ett rikt odlingslandskap kommer att utföras i egen regi. Anledningen är att Länsstyrelsen har kompetent personal samt att vår erfarenhet från tidigare upphandlingar visar att aktörerna inom området är få och att de inte alltid har tillräcklig kunskap om övriga åtgärder i Landsbygdsprogrammet.

Den största delen av kompetensutveckling (1.1) och demonstration och information (1.2) inom Greppa Näringen samt Ett rikt odlingslandskap kommer

att utföras i Länsstyrelsens egen regi. Likaså kommer två tredjedelar av budgeten för Ekologisk produktion inom kompetensutveckling (1.1) och hela budgeten för demonstration och demonstration (1.2) att utföras i egen regi. Föreläsare kommer att direktupphandlas, liksom tryckning av material m.m. Vi planerar att genomföra gruppaktiviteter, utföra demonstrationsodlingar samt skriva informationsmaterial t.ex. olika typer av informationsblad inom områdena Ekologisk produktion, Säkrare bekämpning, Miljöråd till lantbrukare (Greppa Näringen) samt information om olika kultur- och naturmiljöer (Ett rikt odlingslandskap). Vi menar också att använda pengarna att göra Länsstyrelsens webbsidor mer användarvänliga för målgruppen. Vi avser att skicka ut en tryckt tidning till målgruppen med ca 6 nummer per år. Det är en mycket viktig kanal för att nå ut med kursinbjudningar, erbjudande om rådgivning samt inspirerande artiklar som gör målgruppen intresserad av de målstyrda kompetensutvecklingsaktiviteterna.

Anledningen till att verksamheten utförs i egen regi är att Länsstyrelsen har en mycket bred kompetens och är kunniga även inom andra fokusområden, därmed får vi en bra helhetsbild av företagen. Vi har också kunskap och erfarenhet om regionala förhållanden och övergripande behov, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten. Det finns i dag ett intresse från rådgivningsaktörer i länet att Länsstyrelsen samordnar delar av verksamheten. Det innebär att vi anordnar kompetensutvecklingsaktiviteter där även dessa aktörer medverkar efter direktupphandling.

Att Länsstyrelsen utför aktiviteter i egen regi möjliggör även samarbete med lantbrukets organisationer t.ex. LRF-avdelningar. Detta medför en ökad flexibilitet att fånga upp viktiga utbildningsområden och därefter snabbt kunna arrangera aktiviteter för målgruppen. Länsstyrelsen har också kunskap om övriga delar av Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen skall tillhandahålla rådgivnings och kompetensutvecklingstjänster genom att arbeta med projektledning, upphandling, projektutveckling och utvärdering m.m.

Utlisning

Under programperioden har vi för avsikt att göra utlysningar, både inom länet och över länsgränserna i regionen. Under 2019 planerar vi inte att göra några utlysningar utan koncentrera oss på upphandlingar (främst rådgivning) och egen verksamhet med direktupphandlade föreläsare (kompetensutveckling). Detta gäller för samtliga budgetområden: Greppa Näringen, Ekologisk produktion och Ett rikt odlingslandskap.

Läs mer om upphandling, utlysning och länets eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/orebro.

5.1.3.1. Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att direktupphandla föreläsare till olika gruppträffar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Utlysningar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att genomföra gruppträffar med olika teman under 2019. Exempel på planerade teman är genomgång av äldre kartor, skötsel av våtmarksbete, betesplanering, gynna pollinerare och öka samarbete mellan biodlare och oljeväxt-/fröodlare samt gårdesgårdskurser. Länsstyrelsen har kompetent personal inom området "Ett rikt odlingslandskap". Personalen har också kunskap om övriga åtgärder i Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsens kontakter med lantbrukets organisationer och goda kännedom om länets lantbruk medför att vi snabbt kan fånga upp viktiga utbildningsområden och få en god måluppfyllelse av verksamheten. Exempel på det är att vi på grund av den extrema torkan 2018, ska genomföra kurer om betesplanering 2019. Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar under 2019 skriva och ge ut ca 3 nummer av informationsbladet "Urdabrunn" som ska handla om olika kultur- och naturmiljöer i jordbrukslandskapet. Vi planerar också att göra Länsstyrelsens webbsidor mer användarvänliga. Länsstyrelsen har kompetens och lång erfarenhet inom området. Rådgivning (2.1)

Vi planerar att genomföra rådgivning främst i egen regi under 2019. Rådgivningen kommer till stor del handla om skötsel, återtagande och upprättande av betesmarker i jordbrukslandskapet, med sikte på en ökad biologisk mångfald. Rådgivningen kommer också att handla om åtgärder för att gynna pollinerare och fåglar i landskapet. Rådgivning för att synliggöra kulturmiljöer kommer också att ingå. Rådgivningen kommer att anpassas till var i landskapet gården ligger. Länsstyrelsens personal har hög kompetens och lång erfarenhet av rådgivning inom "Ett rikt odlingslandskap". Vår erfarenhet från tidigare upphandlingar visar att aktörerna inom området är få och att de inte alltid har tillräcklig kunskap om övriga åtgärder inom Landsbygdsprogrammet. Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Vi planerar genomföra arbete i projektet i egen regi. Vi ska bland annat fortsätta med att skapa nätverk, skriva informationsblad och samla lantbrukare till olika träffar där skötsel av ängs- och betesmarker diskuteras.

5.1.3.2. Greppa Näringen (fokusområdena 4bc och 5cd)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att direktupphandla föreläsare och vid behov buss till olika gruppträffar under 2019. Exempel på planerade teman på gruppträffarna är minskad markpackning, fokus på att minska negativ påverkan på vatten, att anlägga våtmarker, strukturräkning, underhåll av dränering, bevattning, klimatförändringarnas påverkan på jordbruket, användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden och studieresa till Borgeby fältdagar.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att fortsätta avropa rådgivningar från de ramavtal som skrevs med åtta olika aktörer i början av 2016. All rådgivning inom Greppa Näringen upphandlas under 2019. En ny upphandling ska göras under 2019 och börja gälla 2020. Upphandlingen ska göras gemensamt med övriga län i Region Mitt.

Utlysningar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att genomföra gruppträffar med olika teman under 2019. Exempel på planerade teman är minskad markpackning, anläggning och skötsel av våtmarker, underhåll av dränering, bevattning, strukturräkning, användning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden, klimatförändringarnas påverkan på lantbruket samt en studieresa till Borgeby fältdagar. Vi avser att fokusera på att minska negativ påverkan på vatten vid olika sammankomster, bl.a. ska vi försöka få till vattendragsgrupper i områden där vattenförekomster har låg ekologisk status. Vi planerar också arbeta med aktiviteter som tar upp konsekvenser av den extrema torkan sommaren 2018. Länsstyrelsen personal har hög kompetens inom området "Greppa Näringen". Personalen har också kunskap om övriga åtgärder i Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsens kontakter med lantbrukets organisationer och övriga aktörer samt goda kännedom om länets lantbruk samt övergripande behov inom området medför att vi snabbt kan fånga upp viktiga utbildningsområden, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att under 2019 skriva och ge ut ca 6 nummer av informationsbladet "Miljöråd till lantbrukare". Länsstyrelsen har hög kompetens och lång erfarenhet inom området. Genom informationsbladet kommer vi också att nå ut till målgruppen med inbjudningar till olika gruppträffar inom Greppa Näringen. Informationsbladet kommer endast gälla Greppa Näringens verksamhet.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019.

5.1.3.3 Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att direktupphandla föreläsare till olika gruppträffar under 2019. Exempel på planerade teman på gruppträffarna är förbättrad marknad för ekologiska produkter, utfodring av nöt och får, odling av hötgrödor, ogräsreglering och växtnäring/försörjning. En länsöverskridande upphandling administreras från Länsstyrelsen i Stockholm gällande områdena; gris, fjäderfä/ägg, frukt/bär, grönsaker/potatis.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att upphandla all rådgivning 2019. Upphandlingen genomfördes under 2016, och avtalen ska löpa i 2 år med möjlighet till förlängning. Ett avrop per år ska göras från ramavtalen i början av 2019. Länsöverskridande upphandling gällande områdena; fjäderfä/ägg, frukt/bär och grönsaker/potatis administreras från Länsstyrelsen i Stockholm.

Utlysningar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att genomföra gruppträffar med olika teman under 2019. Exempel på planerade teman är marknad för ekologiska produkter, utfodring av nöt och får, odling av hötgrödor, växtnäring/försörjning och ogräsreglering. Länsstyrelsen personal har hög kompetens inom området "Ekologisk produktion". Personalen har också kunskap om övriga åtgärder i Landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsens kontakter med lantbrukets organisationer och övriga aktörer samt goda kännedom om länets lantbruk samt övergripande behov inom området medför att vi snabbt kan fånga upp viktiga utbildningsområden, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att skriva och ge ut 8-10 nummer av informationsbladet "Ekologisk lantbruk" under 2019. Länsstyrelsen har hög kompetens och lång erfarenhet inom området. Genom informationsbladet kommer vi också att nå ut till målgruppen med inbjudningar till olika gruppträffar.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019.

5.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 fokusområdena 4abc, 5cd)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	10
Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.	40
Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.1.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag

- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen.

En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för

regionala aktuell region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälstånd.

5.1.4.2. Det här gäller för urval av ansökningar

- Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

5.1.5. Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare. För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse². Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.1.5.1. Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Kompetensutveckling inom miljö och klimat (delåtgärd 1.1 fokusområdena 4abc, 5cd)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

Demonstrationer och information, (delåtgärd 1.2 fokusområdena 4abc, 5cd)
Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Rådgivning för energieffektivisering (delåtgärd 2.1 fokusområde 5b, som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)
Mottagaren av rådgivningen ska betala 10 procent av upphandlat pris eller stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

---

² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Övrig miljö- och klimatrådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområdena 4abc 5cd)
Inget villkor att ta ut avgift.

5.2. Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområde 6a)

5.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområden 6a) och syftar till att

- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom informationsinsatser och kurser inom andra näringar än jordbruk, men också genom att utveckla och ta tillvara kulturarv och traditionell kunskap
- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom rådgivning och företagsledningstjänster inom andra näringar än jordbruk.

5.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Nyföretagandet har under senaste åren ökat i länet men trots detta behövs fler nya företag och utveckling av de befintliga företagen för att skapa fler arbetstillfällen på landsbygden. Genom utbildning ska innovationer och entreprenörskap stimuleras.

Det finns stora naturbundna förutsättningar för att utveckla besöksnäringen i länet. Många sjöar för fågel- och fiskeintresserade, utbyggda vandrings- och mountainbikeleder, runt 200 naturreservat samt många kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Men det saknas ett tydligt varumärke som destination, det finns därför behov av mer samverkan över destinationsgränser och mellan företag för att hitta gemensamma paketlösningar.

Fokusområde 6a. Främja diversifiering, ekonomisk utveckling och jobb

Vi ska prioritera kompetensutvecklingsaktiviteter och rådgivning som ger människor modet att satsa på företagande på landsbygden. Entreprenörskap och innovationer ska ge nya företag och affärsidéer. Genom att stärka företagandet kan lönsamheten och därmed också arbetstillfällena på landsbygden öka. Det kan handla om att öka kunskapen om ekonomisk bokföring, prissättning, marknadsföring, kundbemötande, förädling, företagsledning m.m. Genom att utöka sin verksamhet med fler produktionsområden kan företagen utvecklas, som exempel kan jordbruksföretag satsa på besöksnäringen. Det gäller att ta till vara landsbygdens resurser på bästa sätt. Viktiga frågor att jobba med inom detta fokusområde är integration och jämställdhet.

Vi avser att öka kunskapen om bygdens kulturarv och tradition med hjälp av olika kompetensutvecklingsaktiviteter. Denna kunskap är viktigt både för företagarna och för de boende på landsbygden. Genom att sköta, bevara och förstärka de positiva värden som finns i kulturarvet skall utvecklingen av landsbygden stärkas. Till exempel kan det leda till att ge företagen större möjligheter att satsa på turism och rekreation.

5.2.3. Upphandling, utlysning och länets eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Vad ska upphandlas utifrån länets behov

Länsstyrelsen kommer att upphandla den största delen (minst 80 %) av rådgivning (2.1) som medverkar till att uppställda mål inom diversifiering, ekonomisk utveckling och fler jobb uppfylls. Genom SWOT-analysen, som gemensamt tagits fram med partnerskapet, har vi fått fram våra regionala prioriteringar inom området. Prioriteringarna speglar länets strategiska behov och kommer därför att styra vad som ska upphandlas inom området. I ansökan om stöd kommer det att detaljerat framgå vad som ska upphandlas. Vi anser att det är mycket viktigt att de aktörer vi upphandlar känner till lokala förutsättningarna i länet.

Upphandling av länsöverskridande rådgivning, bl.a. inom små produktionsgrenar har tidigare framgångsrikt genomförts och behöver fortsätta under denna programperiod.

Vad planerar Länsstyrelsen att genomföra själv och anledningen till att detta inte upphandlas

Vi avser utföra en mindre del (mindre än 20 %) av rådgivningen (2.1) i egen regi. Länsstyrelsen har kompetensen och inom områden som kulturarv och tradition, finns det dessutom väldigt få övriga aktörer att tillgå.

Kompetensutveckling (1.1) och demonstration och information (1.2) och inom diversifiering, ekonomisk utveckling och fler jobb kommer i huvudsak att utföras i Länsstyrelsens egen regi. Föreläsare och tryckning av material m.m. kommer att direktupphandlas. Vi planerar att genomföra gruppaktiviteter, skriva informationsmaterial och att göra Länsstyrelsens webbsidor mer användbara för målgruppen. Anledningen till att verksamheten utförs i egen regi är att Länsstyrelsen har en mycket bred kompetens. Vi har också kunskap och erfarenhet om regionala förhållanden och övergripande behov inom området, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten. Det finns i dag ett intresse från rådgivningsaktörer i länet att Länsstyrelsen samordnar delar av verksamheten. Det innebär att vi anordnar kompetensutvecklingsaktiviteter där även dessa aktörer medverkar efter direktupphandling. Att Länsstyrelsen utför aktiviteter i egen regi möjliggör samarbete med organisationer på landsbygden, t.ex. LRF-avdelningar. Detta medför också en ökad flexibilitet att fånga upp viktiga utbildningsområden och därefter snabbt kunna arrangera aktiviteter för målgruppen. Länsstyrelsen har också kunskap om övriga delar av Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen skall tillhandahålla rådgivnings och kompetensutvecklingstjänster genom att arbeta med projektledning, upphandling, projektutveckling och utvärdering m.m.

Utlisning

Under programperioden har vi för avsikt att göra utlysningar, både inom länet och över länsgränserna i regionen.

Läs mer om upphandling, utlysning och länets eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/orebro.

5.2.3.1. Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att direktupphandla föreläsare med expertkompetens när Länsstyrelsen anordnar aktiviteter i egen regi.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att genomföra en uppgandling av rådgivning 2019.

5.2.3.2. Utlysningar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

5.2.3.3. Länets eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att genomföra gruppaktiviteter i egen regi under 2019. Exempel på ämnen är användning av sociala medier, nyanställning och livsmedelshygien. Länsstyrelsen har kunskap och erfarenhet om regionala förhållanden och övergripande behov inom området, vilket är viktigt för att få en god måluppfyllelse av verksamheten. Kurserna genomförs med inhyrda föreläsare.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att genomföra eget arbete under 2019. Bland annat ska vi genomföra olika informationsträffar där vi bl.a. ska marknadsföra den upphandlade rådgivningen. Vi ska även skriva artiklar i ämnet nya jobb i Gröna Bladet, en periodisk skrift som Länsstyrelsen producerar och som vänder sig till lantbrukare.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019.

5.2.3.4. Det här gäller för urval av ansökningar

Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 p. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

5.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag	10

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
	+2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	
Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för projektet.	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, <i>eller</i> kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör <i>eller</i> kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet	10
Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.	40
Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet

- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen.

En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i

projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuella region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälstånd.

5.2.5. Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse³. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom, utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.2.5.1. Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Kompetensutveckling, (delåtgärd 1.1 fokusområde 6a)

Deltagaravgiften ska lägst vara 500 kronor.

Demonstrationer och information (delåtgärd 1.2, fokusområde 6a)

Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6a)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

---

³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

5.3. Stöd till rådgivning för kommersiell service (delåtgärd 2.1, inom fokusområde 6b)

5.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till rådgivning för kommersiell och viss offentlig service. Syftet är att öka kompetensen om hur verksamhet inom lokal service kan utvecklas, bland annat genom affärsutveckling, energikartläggning och energirådgivning hos företagare och verksamma inom lokal service, som dagligvarubutiker, drivmedelsstationer eller annan prioriterad serviceverksamhet (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b).

5.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

6b, stöd till rådgivningstjänster för kommersiell och viss offentlig service

Som beskrevs under delåtgärd 7.4, fokusområde 6b har länet ett förhållandevis stort antal lanthandlare sett till länets geografiska yta och avstånd till alternativa inköpsställen. Det är dock inte troligt att samtliga affärer kommer att finnas kvar vid programtidens slut. Av de 25 dagligvarubutiker som drivs i nuläget har ca 3-4 en allt för låg omsättning och små marginaler, vilket gör att de kan komma att läggas ned under programperioden. Någon av dessa butiker riskerar att stängas redan inom en snar framtid då omsättningen ligger runt 2-2,5 MSEK. Därutöver finns ytterligare ett antal, ca 10 som möjligtvis har gynnsammare förutsättningar att överleva långsiktigt då omsättningen och lönsamheten är något bättre. Resterande butiker (överlag ICA-butiker) bedöms i nuläget ha en så pass hög omsättning och god lönsamhet enbart genom sin dagligvaruförsäljning att inga affärsutvecklingsinsatser är motiverade inom ramen för Landsbygdsprogrammet.

Den prioritering som ligger till grund för investeringsbidragen bygger på att både befintlig verksamhet och ny service/nya kommersiella affärsområden kan utvecklas för att stärka hela företagets ekonomi. För att investeringsstöden ska få positiva effekter kan kompletterande aktiviteter i form av rådgivning och konsultation för att ta fram nya affärskoncept behövas, exempelvis inom områden som turism och närproducerad mat. Även ett ökat serviceutbud av allehanda tjänster kan ingå som en del i en ny affärsplan, t.ex. hur e-handel kan utformas i takt med fiberutbygganden på landsbygden. Att bredda antalet produkter och/eller tjänster och tänka i nya banor kring hur service och andra varor och tjänster distribueras och erbjuds kunderna, kommer ha särskilt stor betydelse för de butiker som ligger i mellanskiktet (de 10 som nämns ovan). Fokus kommer i första hand ligga på handlare som har entreprenöriella, marknadsmässiga och ekonomiska förutsättningar att omvandla nya affärsidéer och servicekoncept till kommersiell nytta och förbättrad service.

Ska marginalerna öka är det även viktigt att sänka verksamhetens kostnader. Under 2012-2013 bedrevs i länet ett projekt med att energieffektivisera butikerna. Rådgivning kring vilka investeringar och åtgärder som krävs för att spara energi och därmed minska kostnaderna har varit och kommer att vara en prioriterad fråga. Uppföljning (eller uppdateringar av tidigare energiprogram) hos de affärer som tidigare genomfört energikartläggningar och investeringar

för att energieffektivisera kan bli aktuellt likväl som nya kartläggningar i de butiker som inte ingick i projektet 2012-2013.

5.3.3. Upphandling, utlysning och länens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Vad ska upphandlas utifrån länets behov

Länsstyrelsen i Örebro län genomför en gemensam upphandling med andra län (se nedan). Det är insatsområdena och de behov som beskrivs i länens regionala serviceprogram som styr vad som ska upphandlas.

Vad planerar Länsstyrelsen att genomföra själv och anledningen till att detta inte upphandlas

Länsstyrelsen i Örebro län kommer inte att utföra någon egen rådgivning.

Läs mer om upphandling och länets eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/orebro.

5.3.3.1. Upphandlingar under 2018

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att upphandla rådgivning under 2018. Upphandlingen kommer att ske gemensamt med Länsstyrelserna i Dalarna, Värmland, Västmanland, Gävleborg, Uppsala och Södermanland.

5.3.3.2. Länsstyrelsens eget arbete under 2018

Det är Länsstyrelsen i Dalarnas län som samordnar den gemensamma upphandlingen. Länsstyrelsen kommer att samverka med övriga län för att ta fram ett underlag för upphandlingen. Det arbetet har redan påbörjats under 2017.

5.3.3.3. Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2018. Det här gäller för urval av ansökningar

5.3.4. (se under 5.3.4.2)Urvalskriterier

(Delåtgärder 2.1, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	10
Genomföraren har kunskap, kompetens och	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet,	10

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
genomförande-kapacitet för projektet.	<p>eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör</p> <p>eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet</p> <p>5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet</p>	
Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	<p>1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen</p> <p>2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen</p> <p>3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp</p> <p>4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler</p> <p>+1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ</p>	25
Det finns ett identifierat behov av projektet.	<p>1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.</p> <p>2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.</p> <p>+ 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.</p> <p>+1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen</p> <p>+ 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.</p>	40
Projektet har tydliga mål.	<p>1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp</p> <p>3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna</p> <p>+ 2 poäng: Effektmål finns beskrivna</p>	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen.

En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuell region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att

erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög målpuppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälstånd.

5.3.4.2. Det här gäller för urval av ansökningar

Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 p. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

5.3.5. Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁴. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom, utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.3.5.1. Avgifter för rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

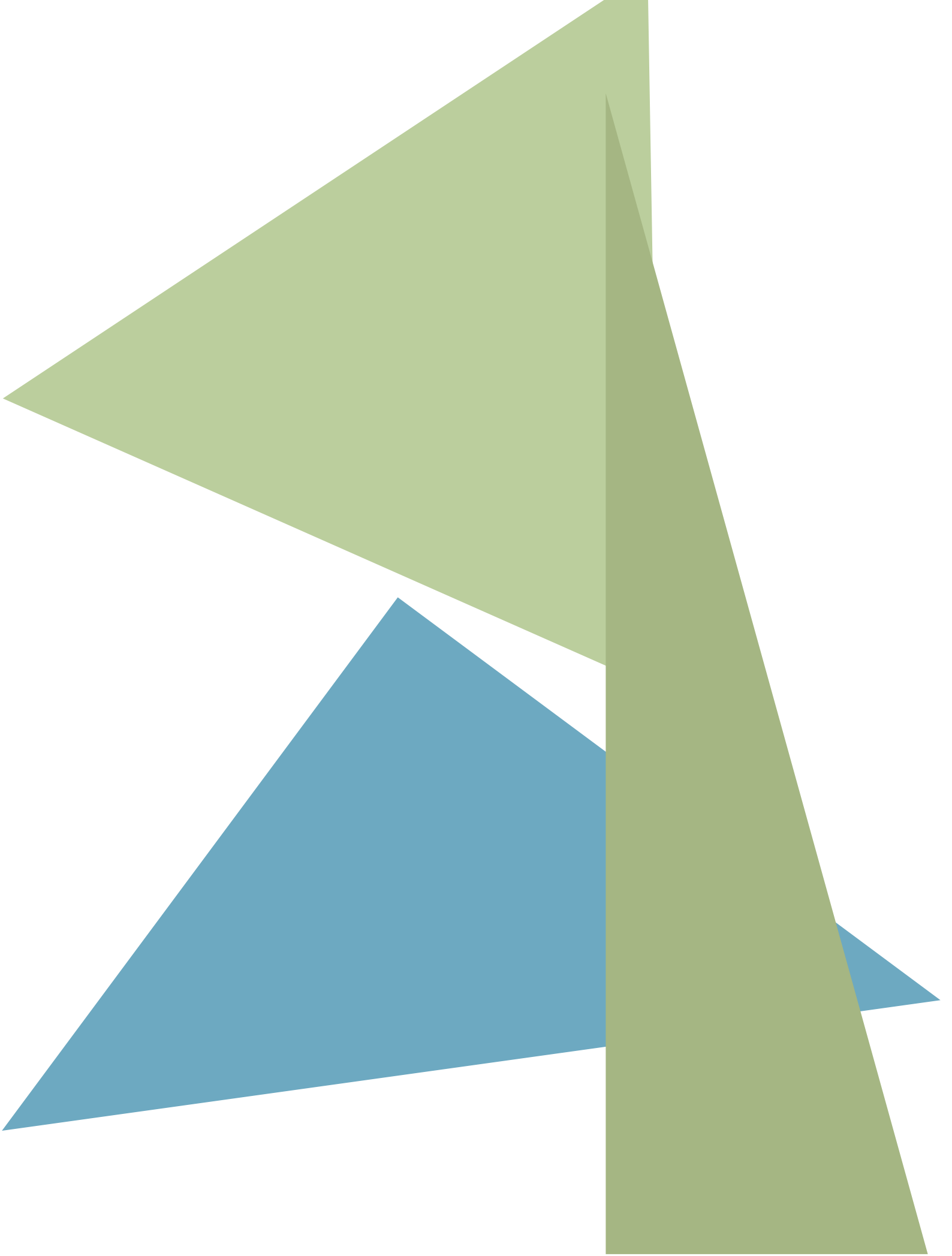
Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

---

⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

6. Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennäring (Åtgärd 4)

Under den här rubriken finns investeringsstöd till företag inom jordbruk, trädgård och rennäring samt förädlingsstöd.

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget investeringsstöd för ökad konkurrenskraft samt förädlingsstöd med inriktning på rennäring. Sametinget har egen handlingsplan.

6.1. Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 2a)

6.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag (delåtgärd 4.1). Syftet är stärka företagens konkurrenskraft och lönsamhet genom att anpassa företagens generella kapacitet och hållbarhet, samt att påskynda företagens möjligheter att anpassa sig till nya förutsättningar på marknaden. Det kan exempelvis vara att investera i rationella byggnader med god djuromsorg, effektiv och energisnål utrustning eller innovativa metoder (fokusområde 2a).

6.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Skogs- och mellanbygder prioriteras

Låg lönsamhet i jordbruket bidrar till att aktivt brukande till viss del koncentreras till slättbygderna. Det brutna landskapet, i länets skogs- och mellanbygder, är mer lämpat för djurproduktion, eftersom det är svårare att göra storleksrationaliseringar, minskar antalet betande djur tenderar arealen att brukas mer passivt. Många lantbruksföretag i länet brottas därför med en dålig lönsamhet. I skogs och mellanbygd är minskningen av aktiva lantbruk som störst och investeringsviljan i många fall låg. För att bibehålla aktiva lantbruksföretag i dessa områden och stärka deras konkurrenskraft, är det därför särskilt motiverat att bevilja stöd. Möjligheten att hitta nya lönsamma investeringar är avgörande för lantbruksföretagens framtid.

Investeringar i nya arbetstillfällen

Av SWOT-en framgår att bristande lönsamhet i lantbruket och osäkerhet kring möjligheterna att bedriva verksamheten vidare bidrar till att allt färre vågar satsa på en framtida produktion. En satsning innebär oftast stora investeringskostnader. Det kan också bidra till att unga väljer andra yrkesvägar än att bli företagare inom lantbruket. Antalet arbetstillfällen i jordbruket är därför vikande och för att skapa fler krävs investeringar som leder till en mer aktiv produktion. Att bygga in mervärden i livsmedelsproduktionen är viktigt bland annat i form av närproducerat med hög kvalitet.

Klimatsmarta investeringar ökar konkurrenskraften

Globalt står vi inför klimatförändringar som kan komma att påverka förutsättningarna i vårt län både för livsmedelsproduktionen och för samhället i stort. Det är dock svårt att förutse på vilket sätt de kommer att påverka förutsättningarna för lantbruket i vårt län. En möjlig utveckling är att klimatförändringarna kan komma att hota lantbrukets produktion i form av mer nederbörd som kan komma att leda till fler översvämningar som måste hanteras.

Samtidigt kan det svenska lantbruket också vara en del av lösningen på problemet genom att skapa en mer resurseffektiv produktion som både producerar klimatsmarta livsmedel och förnybar energi till vår omvärld. Att i tid ställa om produktion efter nya förutsättningar och möjligheter är en konkurrens fördel och kan leda till ökad lönsamhet.

Vi ser det därför som viktigt att prioritera projekt och investeringar som leder till minskad belastning på miljö och klimat och som gynnar konkurrenskraften och lönsamheten för lantbruksföretagen.

Länsstyrelsen kommer utifrån detta att prioritera lantbruk i skogs- och mellanbygd, investeringar som bidrar till fler arbetstillfällen samt investeringar i förnyelsebar energi och klimatåtgärder.

6.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Budgeten fördelas jämnt över beslutsomgångarna fram till 2020.

Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 nationella poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Nationella och regionala urvalskriterier måste ha ett genomsnitt på minst 150 poäng.

6.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 2a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst 1 nationellt miljö kvalitetsmål +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälfärd	20

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild	15
Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent	15
Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt. +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning +1 poäng: Investeringen är en nybyggnation	40
Summa		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen prioriteras regionalt	5 poäng: Investeringen leder till regional måluppfyllelse	100

6.1.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras.

För att investeringen ska kunna få poäng får miljöbelastningen per producerad enhet inte öka. Att producerad enhet används beror på att när en person söker

investeringsstöd för att stärka konkurrenskraften i sin verksamhet innebär det ofta att produktionen ökar, vilket i sin tur kan leda till att verksamhetens totala miljöpåverkan blir större jämfört med tidigare. Därför är det bättre att använda sig av miljöpåverkan per producerad enhet istället för total miljöpåverkan.

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
- +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

+2 poäng får ansökningar som bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

+1 poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Investeringen ska vara något extra och inte bara standardlösningar som t.ex. LED-lampor och flytgödsel vid nybygge.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

Eftersom energieffektivisering är viktigt för såväl konkurrenskraft som miljö får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

Ett extra poäng får ansökningar som gör något extra för de djur som berörs av investeringen. Den som söker stöd kan aldrig få poäng för sådant som är lagkrav. Det ska vara något extra som bidrar till djurvälstånden.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller testanläggning

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget. Det kan till exempel vara ny driftsinriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar

till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan och utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Här prioriteras ansökningar där det inom företaget finns kompetens som bidrar till att investeringen ger resultat.

- +1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet.
- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet

En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat. Om det är ett nystartat företag får ansökan poäng när den som söker har uppfyllt minimikraven på utbildning för startstöd.

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på den produktion som eventuellt finns därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande

En poäng ges om den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram. De som inte deltar i ett produktionsuppföljningsprogram kan få poäng genom att visa att de följer upp sin produktion på annat bra sätt som motsvarar ett produktionsuppföljningsprogram.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och

lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen
Företag som behöver investeringsstödet för att kunna genomföra investeringen prioriteras.

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen mindre än 1
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

+ 1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft
Konkurrenskraftiga investeringar prioriteras. Det kan vara företag som ökar sin lönsamhet.

- +1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt
- +1 poäng: Ersättningen per timme ökar
- +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet
- +1 poäng: Investeringen bidrar på annat sätt till ökad marknadsanpassning
- +1 poäng: Nybyggnation av djurstallar

+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges ett poäng extra.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme är minst 140 kr och ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

En poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning.

En poäng får också ansökan om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

+1 poäng: Investeringen är en nybyggnation

En poäng ges till investeringar som är nybyggnationer. En nybyggnation kan ge bättre förutsättningar för skötsel och tillsynsrutiner samt ett effektivt arbete med bra logistik för transport av djur, gödsel och foder med mera. En nybyggnation av djurstallar leder ofta till en bättre miljö för djurens hälsa och för produktionsresultaten. Nybyggnation kan därför ses som en långsiktig investering för bra konkurrenskraft.

Regionala bedömningsgrunder

1. Etableringen prioriteras regionalt.

5 poäng: Investeringen leder till regional måluppfyllelse

Heltidsföretag, d.v.s. företag som i sin affärsplan uppger att arbetstid inom företaget är minst 1720 timmar och där primärproduktionen och livsmedelsförädlingen kommer att omfatta minst 860 timmar per år.

6.1.1. Målbild

Mer förnybar energi och energieffektiva jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag.

6.1.2. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Följande investeringar kommer inte att få något poäng för det regionala urvalskriteriet.

Deltidsföretag, d.v.s. företag som i sin affärsplan uppger att arbetstid inom företaget är mindre än 1720 timmar och där primärproduktionen och livsmedelsförädlingen kommer att omfatta mindre än 860 timmar per år.

6.1.3. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Enhetskostnader används för stöd till nybyggnation av följande stallar:

Djurkategori	Enhetskostnad per förprovad plats		Enhetskostnad per kvadratmeter stallyta
	Oisolerat	Oisolerat	Oisolerat
Mjölkkö vid förprovning av 0-150 platser	88 000 kr	93 300 kr	
Mjölkkö vid förprovning av mer än 150 platser	72 800 kr	78 100 kr	
Kalvar 0-3 mån	24 300 kr		
Ungdjur, nötkreatur, i liggbås	27 600 kr		
Dikör i liggbås	48 000 kr		
Sugga i produktion		62 500 kr	
Slaktsvin		7 400 kr	
Slaktkyckling		186 kr	
Djupströ med skrapad gång för nötkreatur			3 900 kr

I de fall inget storleksintervall anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett storlek på stall och antal förprovade platser.

I de fall inget särskilt inhysningssystem anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett inhysningssystem.

De redovisade kostnaderna är inklusive allt såsom mark, byggnad, inredning, el, VA, utfodring, gödsellagring samt projekteringskostnad. Vid nybyggnation av stallarna i tabellen ovan går det därför inte att få något stöd utifrån faktiska utgifter.

Stödet beräknas utifrån ovanstående kostnad och aktuell stödnivå, 40-60 procent.

- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per förprovad plats = stödnivå x enhetskostnad per förprovad plats x antalet förprovade platser i stallen. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp
- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per kvadratmeter stallyta = stödnivå x enhetskostnad per kvadratmeter stallyta x antalet kvadratmeter stall, yttermått. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp

6.2. Investeringsstöd för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag *(delåtgärd 4.1 fokusområde 5bc)*

6.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruks-, trädgårds- och rennäringens företag (delåtgärd 4.1) och syftar till att få mer energieffektiva företag samt mer förnybar energi genom produktion av fleråriga energigrödor (fokusområde 5bc).

6.2.3. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Energikostnaden är en stor del av företagets utgifter och det blir därmed viktigt för samtliga företag att se över sin energiförbrukning för att bevara sin konkurrenskraft. Lantbruksföretagen i Örebro län har en god möjlighet att öka sin produktion av förnybar energi och även användningen av densamma. Tillgången på mark för odling av energigrödor samt tillgång till skogsråvara är god. Vindkraft och solenergi är också möjligheter som kan vara intressanta. Prioriterat är åtgärder som ligger i linje med det regionala energi och klimatprogrammet.

6.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Om inte budgeten räcker till inlämnade ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång.

I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5bc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till stor energieffektivisering 5 poäng: Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering eller 3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål +2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan +2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning	50
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	5 poäng: Energikartläggning eller motsvarande har gjorts eller +1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+1 poäng: Investeringen bidrar till energieffektivisering +2 poäng: Anläggning sker i geografiskt prioriterat område +2 poäng: Investeringen bidrar till energiomställning	30
Summa nationell viktning		100

6.2.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

Om ansökan gäller energieffektivisering

För att avgöra om en ansökan ger mycket stor eller stor energieffektivisering kan frågorna i tabell 1 besvaras.

Tabell 1. Frågor som kan användas för att bedöma om en investering ger stor eller mycket stor energieffektivisering

	Poäng
Ersätts direktverkande eluppvärmning med icke fossilt bränsle eller värmepump?	+3 poäng
Minskar elförbrukningen?	+1 poäng

	Poäng
Ersätts en förbränningsmotor med en elmotor?	+3 poäng
Minskar energiförluster till omgivning (spillvärme)?	+1 poäng
Utnyttjas spillvärme genom återvinning och/eller utnyttjas frikyla?	+2 poäng
Sker kapacitetsreglering med frekvensreglering eller liknande styrsystem?	+3 poäng

Den fjärde frågan, som handlar om minskade energiförluster, kan ge en ansökan poäng för exempelvis isolering eller byte till LED-belysning (som avger mindre värme än övriga ljuskällor).

Den femte frågan, som handlar om utnyttjande av spillvärme eller frikyla, kan ge en ansökan poäng om den spillvärme som uppstår nyttjas eller om kallvatten eller kallluft används för kylning istället för en kylkompressor. Exempelvis kan mjölk förkylas med kallvatten.

Den sjätte frågan handlar om frekvensreglering eller liknande system. Frekvensstyrningen justerar kapaciteten (mängd luft/vatten som flyttas). Om den aktuella fläkten/pumpen måste eller bör regleras på något sätt kan detta annars göras med olika typer av strypspjäll och ventiler, vilket innebär energiförluster och bör undvikas. Alla pumpar och fläktar kan i princip frekvensstyras.

3 poäng Investeringen bidrar till stor energieffektivisering

Tre poäng ges när en investering anses bidra till stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får två eller tre poäng.

5 poäng Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering

Fem poäng ges när en investering anses bidra till mycket stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till ansökan sammanlagt får fyra poäng eller mer.

eller

Om ansökan gäller energiskog

3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål

En ansökan tilldelas tre poäng om förutsättningarna är sådana att investeringen kan förväntas leda ge en energiskog med god tillväxt och hög produktion av biomassa för energiändamål. Det kan exempelvis handla om iordningställande av mark som inte använts på länge men som kan vara lämplig förödling av energiskog. Det kan också handla om investeringar i plantor och plantering av plantor som är lämpliga för de lokala förhållandena. I områden där viltrycket är högt kan stöd också beviljas till stängsling av energiskogsodlingar.

+2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan

En poäng ges till investeringar som bedöms möta en befintlig efterfrågan. Förhållandena varierar mycket mellan olika delar av Sverige. I ett område kanske exempelvis värmeverken efterfrågar biomassa från jordbruket medan

det i ett annat område inte finns någon efterfrågan. Denna poäng möjliggör således en regional anpassning.

+2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning

två poäng ges om investeringen bidrar till andra miljömål, exempelvis minskat näringsläckage i områden där det finns ett behov av att förbättra vattenmiljön, ökad biodiversitet i områden där det finns brist på lövskog eller odling för att sluta kretslopp (slam- eller avloppsvatten) eller rening av mark.

2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

Om ansökan gäller energieffektivisering

5 poäng: Energirådgivning eller motsvarande har gjorts.

Åtgärder som valts ut till följd av att en energirådgivning gjorts prioriteras och ges fem poäng, eftersom en energirådgivning borgar för att företagaren vet var i företaget energianvändningen är störst och var åtgärder kan vidtas. Annan förkunskap som motsvarar energirådgivning, och också ger ansökan fem poäng, är LCA-beräkningar, kurser (om den sökande exempelvis deltagit vid en kurs om sparsam körning eller andra för ansökan relevanta kurser) eller om den sökande tagit in uppgifter om energieffektivitet från flera tillverkare av produkten.

eller

Om ansökan gäller energiskog

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

3. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till investeringar i energieffektivitet och energiskog utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna. Därmed blir motsvarande regionalt kriterium avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna

+2 poäng: Investeringen leder till att tillgången på förnybar energi ökar genom att förnybar energi produceras eller att tillgången till teknik för produktion och insamling av förnybar energi ökar

Investeringens syfte ska vara förenligt med poängsättningen, vilket ska framgå av ansökan eller affärsplanen. Syftet med investeringen ska vara att öka tillgången på förnyelsebar energi t.ex. att företaget söker stöd för att investera i sol, vind och vattenkraft. Alternativt att företaget investerar i teknik eller utrustning som medför att produktion och insamling av förnybar energi ökar, vilket exempelvis kan vara investeringar som bidrar till att öka användningen av rest- och biprodukter samt avfall för energiproduktion.

+2 poäng: Investeringar i ny teknik för att avlägsna behovet av fossila bränslen
Huvudsyftet med investeringen ska enligt ansökan vara att ersätta företagets värmekällor, maskiner eller utrustning som drivs av fossil energi.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att företaget minskar energiförbrukningen
Företaget investerar i ny teknik, utrustning eller energikällor som gör företaget extra energieffektivt, vilket ska framgå av ansökan eller affärsplanen.

6.2.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Örebro län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.2.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

För stöd till energieffektivisering beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

För stöd till fleråriga energigrödor det vill säga salix, hybridasp och poppel beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Enhetskostnader används för etablering och stängsling av fleråriga energigrödor, det vill säga salix, poppel och hybridasp enligt följande:

- planter och plantering samt extra utgifter förknippade med iordningställande av mark före produktion, stödnivå 5 800 kronor per hektar
- stängsling runt planteringar av fleråriga energigrödor, stödnivå 10 000 kr per hektar.

6.3. Investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag (**delåtgärd 4.1 fokusområde 5d**)

6.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruks- trädgårds- och rennäringens företag (delåtgärd 4.1) och syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak (fokusområde 5d).

6.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund (skrivanvisning se 6.1.2)

Klimatförändringar kan komma att påverka länet negativt på flera sätt, inte minst de areella näringarna kommer påverkas. Målen i Örebro läns energi och klimatprogram ger vägledning för de regionala åtgärder som behövs för att minska klimatbelastningen. En viktig del i att minska påverkan är att i möjligaste mån minska utsläpp av växthusgaser. Detta genom bättre gödselhantering och väl-dränerade jordar.

Prioriterat är också åtgärder för att minska ammoniakavgången från djurhållningen. Prioriterade åtgärder är minskning av ammoniakavgång direkt från stallarna genom känd eller innovativ ny teknik. För att gynna utvecklingen så är nya innovativa lösningar för att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak särskilt prioriterade. Viktigt är också att minska ammoniakavgången från gödsellagringen. Även brukningen av länets mulljordar är en viktig faktor som påverkar utsläppen.

6.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Om inte budgeten räcker till inlämnade ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5d)

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas 5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas +1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljö kvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak	40
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: den som söker har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	+ 3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage +1 poäng: Investeringen bidrar till att minska användningen av mineralgödsel +1 poäng: Företaget har mottagit rådgivning om växtnäring +1 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas	30
Summa nationell viktning		100

6.3.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som bidrar till att minska utsläppen av ammoniak eller växthusgaser. Exempel på investeringar som bidrar till att minska avgången av ammoniak är rening av frånluft från stallar, surgörning av flytgödsel, täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötrest, övergång från fast- till flytgödsel samt släpslangsramp, släpfotsramp eller myllningsaggregat för spridning av stallgödsel. Ett exempel på en investering som bidrar till att minska avgången av växthusgaser är rötning av stallgödsel till biogas, vilket minskar metanavgången. Ett annat är ökad lagringskapacitet för stallgödsel (exempelvis satellitbrunnar) som ger ett större tidsmässigt handlingsutrymme för gödselspridning och därmed effektivare kväveanvändning.

5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som betydligt minskar avgången av ammoniak eller växthusgaser.

Exempel på investeringar som kan minska ammoniakavgången betydligt är surgörning av flytgödseln och övergång från fast- till flytgödsel. Vid investeringar som rör täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötrest bedöms de som ger en reduktion på 90 procent eller mer minska avgången betydligt. Det är när behållarna täcks med till exempel betongblock, tätslutande tak av plastduk, flytande plastduk och sexkantiga plastelement. Slätfotsramp och myllningsaggregat bedöms ge bättre effekt än släpslangsramp och får därmed fem poäng. "

+1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljö kvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak

En poäng ges till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska ammoniakavgången men som också minskar avgången av växthusgaser eller till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska växthusgasavgången men också minskar ammoniakavgången. Poängen ges också till åtgärder som bidrar till något annat miljö kvalitetsmål. Exempelvis kan vissa typer av rening av frånluft från stallar även minska lukt. Investeringar som minskar ammoniakavgången från stallgödsel vid lagring och spridning ger bättre kväveutnyttjande, rötning till biogas ger också förnybar energi och en effektivare kväveanvändning (genom exempelvis utökad lagringskapacitet) minskar även risken för kväveläckage.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också

vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. Kunskap inom området behöver spridas mer för att på ett bättre sätt kunna minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen.

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

Regionala bedömningsgrunder

4. Det finns ett identifierat behov av investeringen.

+ 3 poäng: Investeringen bidrar till att minska näringsläckage från jordbruksmark

Se den motsvarande nationell bedömningsgrund ovan.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att minska användningen av mineralgödsel
Sökande beskriver i ansökan eller på annat sätt åskådliggör med hjälp av en bifogad produktspecifikation i vilken omfattning investeringen kommer bidra till att minska företagets användning av mineralgödsel.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att minska ammoniakavgången (för åtgärder som har som huvudsyfte att minska växthusgasutsläppen)
Sökande beskriver i ansökan eller åskådliggör med hjälp av en bifogad produktspecifikation i vilken omfattning näringsläckaget till jordbruksmarken förväntas minska.

+2 poäng: Företaget har upprättat en växtnäringsbalans och genomfört relevant rådgivning
Företaget har tagit hjälp av lämplig rådgivare och kan uppvisa en växtnäringsbalans som visar på nytta med den planerade investeringen.

6.3.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Inga särskilda kategorier av investeringar prioriteras bort i Örebro län.

6.3.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp. Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

6.4. Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader **(delåtgärd 4.2 fokusområde 3a)**

6.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion där företagen genom förädling ökar produkternas värde eller ger förutsättningar för korta livsmedelskedjor eller försäljning av livsmedel på en lokal marknad (fokusområde 3a).

6.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Lokal förädling av livsmedel är ur miljösynpunkt viktigt som en länk för att uppfylla vissa av Örebro läns miljömål. Lokalt producerad mat bidrar också till

en mer klimatsmart konsumtion av livsmedel. Förädling i alla dess former är intressant men nya produkter, distributionskanaler och marknader som ytterligare kan lyfta den lokala och regionala förädlingen är särskilt intressanta.

För att investeringarna ska bli lyckosamma och långsiktiga är den förväntade lönsamheten i projekten av stor betydelse. Efterfrågan på lokal produktion med kortare och energieffektivare kedjor finns och det är viktigt att denna efterfrågan kan tillfredsställas. Att nyttja de regionala fördelarna är viktigt. Det lokala har ett mervärde och intresset för lokalproducerade livsmedel med hög kvalitet har ökat. I arbetet med att korta livsmedelskedjorna bör särskilt den offentliga maten uppmärksammas då kommuner och region i sig är stora marknader och har ett stort intresse av mer närproducerad mat.

Örebro universitet med Campus Grythyttan ger länet en unik möjlighet att utveckla den högkvalitativa lokala förädlingen. Det finns också bra synergier mellan den lokala livsmedelsförädlingen och besöksnäringen. Enligt SWOT har länet goda förutsättningar att utveckla livsmedelsframställning och satsningar har därför gjorts för att länet ska bli ett ”matlän” och detta arbete bör fortsätta. Lokal förädling är också en möjlighet att fortsätta bedriva livsmedelsproduktion där avstånden och därmed transportkostnaderna till förädlingsindustrin är stor.

6.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte rymms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 3a)

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst 1 nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt. +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning	30
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	5 poäng: Investeringen gynnar lokal primärproduktion	20
Summa viktning		100

6.4.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2 Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny utrustning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

- +1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt
- +1 poäng: Ersättningen per timme ökar
- +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet
- +2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning

+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme är minst 140 kr och ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

Ett poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning

Två poäng ges om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen
Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

5 poäng: Investeringen ska generera en heltidssysselsättning

6.4.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Inga särskilda kategorier av investeringar prioriteras bort i Örebro län.

6.4.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁵. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

6.5. Förädlingsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 4.2 fokusområde 6a)

6.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion och därigenom öka antalet arbetstillfällen inom förädling (fokusområde 6a)

---

⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

6.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Lokal förädling ger landsbygden del av förädlingsvinster i livsmedelskedjan samt arbetstillfällen. Det lokala har ett mervärde och intresset för lokalproducerade livsmedel med hög kvalitet har ökat. Örebro universitet med Campus Grythyttan ger länet en unik möjlighet att utveckla den högkvalitativa lokala förädlingen. Det finns också bra synergier mellan den lokala livsmedelsförädlingen och besöksnäringen. Satsningar har gjorts för att länet ska bli ett ”matlän” och detta arbete bör fortskrida. Lokal förädling är också en möjlighet att fortsätta bedriva livsmedelsproduktion där avstånden och därmed transportkostnaderna till förädlingsindustrin är stor, där är också arbetstillfällena särskilt viktiga. Genom förädling kan gårdar i skogsbygd med begränsade möjligheter till att expandera primärproduktionen öka lönsamheten vilket ger fler arbetstillfällen. Den gårdsbaserade livsmedelsförädlingen kan också bidra till besöksnäringen vilket även den är en viktig sysselsättningsskapande näring.

6.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 6a)

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	<p>2 poäng: Investeringen är ny för företaget</p> <p>3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet</p> <p>4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen</p> <p>5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning</p>	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	<p>+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen</p> <p>+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare</p> <p>+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild</p> <p>+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning</p>	15
Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	<p>+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen</p> <p>+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen</p> <p>+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1</p> <p>+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1</p> <p>+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %</p>	10
Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	<p>1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid</p> <p>3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget</p> <p>4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget</p> <p>+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året</p>	30
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	<p>5 poäng: Investeringen leder till heltidssysselsättning hela året</p>	20
Summa viktning		100

6.5.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetstillfällen ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfället ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projektiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällen. Arbetstillfällen genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen.

- 1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
- 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
- 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
- +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid

Ett poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget

Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget

Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid,. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget tidigare.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

5 poäng: Investeringen ska generera en heltidssysselsättning dvs minst 1720 timmar som utförs av en person. Flera anställda under säsong som tillsammans kommer upp i motsvarander en heltid ger inte poäng.

6.5.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Inga särskilda kategorier av investeringar prioriteras bort i Örebro län

6.5.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

Investeringar som har kopplingar till EIP ska få ytterligare 10 procent i stöd.

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

7. Miljöinvesteringar (*Delåtgärd 4.4 och 7.6*)

I landsbygdsprogrammet 2014-2020 finns flera miljöinvesteringar. Vi har dock valt att samla samtliga miljöinvesteringar på ett och samma ställe i handlingsplanen oavsett om de ligger under åtgärd 7 eller åtgärd 4. Under åtgärd 4 finns de miljöinvesteringar som har fast ersättning, inom åtgärd 7 de miljöinvesteringar som ska hanteras enligt så kallade faktiska utgifter.

Det finns flera myndigheter som handlägger miljöinvesteringar. Det är länsstyrelserna Sametinget och Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsens stöd kallas för stöd för att bevara och utveckla miljövärden i skogen. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

7.1. Stöd till stängsel mot rovdjur (*delåtgärd 4.4 fokusområde 4a*)

7.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att betesmarker och betesvallar även fortsatt ska kunna hävdas i områden där det finns risk för angrepp av rovdjur.

7.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stängsel mot rovdjur är en viktig åtgärd i Örebro län. Vargstammen har ökat i länet de senaste åren och nya vargrevir har bildats. 2014 fanns det 12 vargrevir i länet med cirka 50 stationära vargar och dessutom ett okänt antal förbipasserande individer. Reviren täcker stora delar av länet och även mellan reviren har observationerna av varg ökat. Det är också utanför reviren som flertalet av angreppen på tamdjur har skett. Risken för angrepp på tamdjur bedöms därför vara lika stor i hela länet och inga geografiska områden pekas ut som prioriterade för stöd till rovdjursstängsel. Däremot finns det skäl att prioritera djurbesättningar där tidigare angrepp faktiskt skett eller där angrepp skett i närheten. Exempelvis är det vanligt att vargen återkommer till det område den tidigare gjort ett angrepp.

Under tiden 2004 till 2013 har i Örebro län 57 vargangrepp på tamdjur (förutom hund) konstaterats, varav 54 på får eller get, 2 på nötkreatur (kalvar) samt 1 på häst. Risken för angrepp är störst i fårbesättningar och därför är får och get prioriterade i de regionala urvalskriterierna.

Ett syfte med stöd till rovdjursstängsel är att bevara hävdade naturbetesmarker och deras biologiska mångfald, genom att ge möjlighet för lantbrukare att hålla betesdjur även i rovdjurstäta områden, vilket också i SWOT-analysen framhålls som viktigt. Rovdjursstängsel runt naturbetesmarker prioriteras före betesvallar med lägre biologiskt värde.

För att gynna lantbruksföretag som satsar och vill utöka sin produktion, prioriteras större fårbesättningar framför mindre. Detta i linje med att öka primärproduktionens konkurrenskraft.

7.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stängsel mot rovdjur kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Beräknad handläggningstid för en ansökan är cirka en månad och beslutsomgångar riskerar att förlänga tiden som sökanden behöver vänta på beslut. Behovet av stängsel mot rovdjur är också säsongsbetonat och antalet ansökningar varierar under året. Dessutom kan akuta behov av stängsel uppkomma i områden där angrepp sker, med särskilt höga krav på kort handläggningstid. För att kunna möta variationen och de akuta problemen handläggs ansökningarna löpande.

Konkurrensen mellan ansökningarna garanteras genom poängsättning av alla ansökningar utifrån de regionala urvalskriterierna. Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Minst två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Bedömningsgrunder se bilaga 11	Viktning
Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt	5 poäng	Av Länsstyrelsen dokumenterat vargangrepp innevarande eller förgående år i aktuell besättning	20
	2 poäng	Av Länsstyrelsen dokumenterat vargangrepp innevarande eller förgående år inom 20 km avstånd på aktuellt djurslag	
Investeringen gynnar prioriterade djurslag	3 poäng +1 poäng +2 poäng		50
Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden	5 poäng 4 poäng 2 poäng		30
Summa regional viktning			100

7.1.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt I Örebro län har inga geografiska områden pekats ut som särskilt prioriterade. Varg förekommer i hela länet. Prioritering görs med hänsyn till tidigare angrepp.

5 poäng: Sökanden har haft angrepp av varg i den djurbesättning som ansökan avser. Angreppet ska vara konstaterat och dokumenterat av Länsstyrelsen och skett samma år eller året före det att ansökan om stöd lämnas in.

2 poäng: Angrepp av varg har skett på samma djurslag som ansökan avser, inom 20 km från den mark som ansökan avser. Angreppet ska vara konstaterat och dokumenterat av Länsstyrelsen och skett samma år eller året före det att ansökan om stöd lämnas in.

2. Investeringen gynnar prioriterade djurslag

Mot bakgrund av risken för angrepp prioriteras djurslagen får och get.

- 3 poäng: Stängslet ska skydda får eller getter, alternativt mark med växelbete där får eller get ingår.
- + 1 poäng: Sökanden har i medeltal minst 20 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.
- + 2 poäng: Sökanden har i medeltal minst 50 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

3. Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden

Stängsel runt bete på naturbetesmarker prioriteras före stängsel runt betesvall på åkermark för att det i större grad gynnar den biologiska mångfalden. Med naturbetesmark menas betesmark som skulle kunna berättiga till miljöersättning för betesmark alternativt stöd för restaurering av betesmark. Viss areal övrig mark kan accepteras.

- 5 poäng: Stängslet planeras runt i huvudsak naturbetesmark.
- 4 poäng: Stängslet planeras runt både naturbetesmark och betesvall på åker, likvärdig areal av båda markslagen.
- 2 poäng: Stängsel runt i huvudsak betesvall på åker

7.1.5. Stödbelopp

Den som söker stöd för stängsel mot rovdjur får 50 kronor per meter för stängsel som blir godkänt.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kronor.

7.2. Engångsröjning av betesmark (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)

7.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för engångsröjning av betesmark (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att öka natur- och kulturvärden i betesmarker och slätterängar som delvis har vuxit igen så att hela marken uppfyller betesmarksdefinitionen och kan ingå i miljöersättningen för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel eller miljöersättningen för fåbodrar.

7.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Örebro län finns omkring 8 500 hektar betesmark och knappt 200 hektar slätteräng. Arealen betesmark är relativt konstant mellan åren, och i linje med

miljömålet för Ett rikt odlingslandskap. Arealen slätteräng har ökat något de senaste 10 åren, men här finns ett behov av mer areal. Slätterängar prioriteras därför före betesmarker.

Mindre områden som vuxit igen i en större betesmark eller slätteräng har god potential för biologisk mångfald. Genom punktvisa röjningsinsatser och efterföljande hävd kan de igenvuxna delarna snabbt återfå mångfalden. Det finns goda möjligheter för värdefulla hävdberoende arter att sprida sig in i de röjda ytorna och etablera sig där. För att kunna bevara mångfalden på de röjda ytorna är det viktigt att de hävdas framöver. Marker med goda förutsättningar för fortsatt hävd med betesdjur eller slätter prioriteras.

En del av röjningens syfte är att synliggöra och bevara kulturmiljöer i betesmarken. Därför prioriteras marker där det finns kulturbärande landskapselement.

7.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För engångsröjning i betesmarker och slätterängar tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas bli relativt få. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara cirka en månad och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Minst två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 12	Viktning
Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald	+2 poäng. Röjningen förväntas gynna hotade arter enligt rödlistan. +3 poäng. Röjningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt.	35
Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer	+3 poäng. Röjningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement +2 poäng. Röjningen har positiv betydelse för landskapsbilden.	20

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 12	Viktning
Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd	5 poäng. Det finns goda förutsättningar för långsiktig hävd med betesdjur. 2 poäng. Det finns vissa förutsättningar för långsiktig hävd. 5 poäng. Det finns goda förutsättningar för långvarig slätterhävd. 2 poäng. Det finns vissa förutsättningar för långvarig slätterhävd.	20
Regional prioritering av naturtyp/markslag	5 poäng. Marken som ska röjas är slätteräng.	15
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	+1 poäng. Marken ligger i anslutning till tätbebyggt område. +1 poäng. Marken ligger i ett befintligt rekreativområde +1 poäng. Marken kan lätt nås från allmän väg +2 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten	10
Summa viktning		100

7.2.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald

- A. + 2 poäng: Marken som ska röjas ligger inom område med hotade arter enligt rödlistan eller arter i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och röjningen förväntas gynna dessa arter.
- B. + 3 poäng: Röjningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt

2. Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer

- A. + 3 poäng: Röjningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement, d.v.s. det finns sådana element på den yta som ska röjas. Även naturliga landskapselement kan ingå i denna bedömning.
- B. + 2 poäng: Röjning av betesmarken/slätterängen har positiv betydelse för landskapsbilden och för omgivande marker (landskapsperspektivet).

3. Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd

- A. 5 eller 2 poäng: 5 poäng vid goda förutsättningar och 2 poäng vid vissa förutsättningar för hävd med betesdjur. Här görs en bedömning ifall det finns tillgång på betesdjur och i vilken omfattning. Här kan också vägas in bakgrund till varför betesmarken är igenväxt.
- B. 5 eller 2 poäng: 5 poäng vid goda förutsättningar och 2 poäng vid vissa förutsättningar för hävd via slätter. Bedömning av den sökandes

förutsättningar. Man kan väga in om slåtterhävdade marker finns på företaget sedan tidigare och hur dessa sköts, om slåtterängen är rimlig att sköta i förhållande till storlek och markförhållande, tillgång på lämpliga maskiner för slåtterängar m.m.

4. Regional prioritering av naturtyp/markslag

A. 5 poäng: Marken som ska röjas är slåtteräng.

5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

A. +1 poäng: Marken ligger i anslutning till tätbebyggt område.

B. +1 poäng: Marken ligger i ett befintligt rekreationsområde. Till rekreationsområde kan också räknas vandringsleder eller andra typer av besöksmål till exempel naturreservat.

C. +1 poäng: Marken kan lätt nås från allmän eller enskild väg. Lätt att parkera och ta sig till marken till fots.

+2 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar eller andra typer av informationsåtgärder.

7.2.5. Stödbelopp

Den som söker stöd för engångsröjning av betesmark får 5 000 kronor per hektar när miljöinvesteringen är godkänd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kronor.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁶ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

7.3 Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att förbättra vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav genom olika insatser i, vid eller uppströms vattenförekomster. Vattenförekomst kan till exempel vara dike, bäck eller å.

7.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stödet syftar till att förbättra vattenkvaliteten i vatten som har sämre än god status enligt vattenförvaltningens klassning. I Örebro län finns ett flertal

---

⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

vattenförekomster som har sämre än god status och åtgärder som kan förbättra dess status är prioriterade.

Särskilt prioriterade är insatser som bidrar till att vatten som är påverkade av övergödning förbättras. Insatserna kan också bidra till att skapa en variation i landskapet som kan uppfattas som positivt för friluftsliv och rekreation. Insatserna ska utformas med hänsyn till befintliga kulturmiljövärden. Vissa av insatserna kan även bidra till flödesutjämning.

7.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För miljöinvestering för förbättrad vattenkvalitet tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Minst två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 13	Viktning
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	3 poäng. Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. +2 poäng. Miljöinvesteringen placeras i, vid eller uppströms vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS.	50
Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	3 poäng. Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor 2 poäng. Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt utifrån att förbättra hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer	30
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Miljöinvesteringen ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Miljöinvesteringen ligger i ett befintligt rekreativområde 1 poäng. Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten	10
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Miljöinvesteringen förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord 2 poäng. Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder	5
Miljöinvesteringen är innovativ	5 poäng. Investeringen är innovativ	5
Summa viktning		100

7.3.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

- A. 3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. Kontroll görs mot databasen VISS.
+ 2 poäng: Placeringen är i, vid eller uppströms vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen. Kontroll görs mot databasen VISS.

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

- A. 3 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor. Bedömningen görs utifrån syfte och förutsättningarna på platsen. Optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt kväve till kvävgas och att samla fosfor genom främst sedimentation. Viktiga faktorer är vattnets hastighet och uppehållstid, inlopp och utlopp, djuphål för sedimentation, släntlutning för att minimera erosionen och att optimera näringsretentionen. Hänsyn ska tas till dessa faktorer på bästa sätt efter de platsgivna förutsättningar som finns. Antingen ges full poäng eller noll poäng.
- B. 2 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att förbättra hydromorfologi och biologi i vattnet. Bedömningen görs utifrån syfte och förutsättningarna på platsen. Optimal utformning i syfte att få en bättre ekologisk balans i vattnet, bättre syresättning och biologisk omsättning, återställd eller naturliknande hydromorfologi som är bättre för till exempel fisk och ökad biologisk mångfald. Det ska finnas kopplingar till påverkan på hydromorfologi och biologi från jordbruk till exempel rätningar, rensningar och övergödning, d.v.s. miljöproblemen övergödning och förändrade habitat genom fysisk påverkan. Hänsyn ska tas till dessa faktorer på bästa sätt efter de platsgivna förutsättningar som finns. Antingen ges full poäng eller noll poäng.

3. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

- A. 1 poäng: Miljöinvesteringen placeras i anslutning till tätbebyggt område
- B. 2 poäng: Miljöinvesteringen placeras i ett befintligt rekreationsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.
- C. 1 poäng: Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till miljöinvesteringen.
- D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan

vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar och liknande.

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

- A. 3 poäng: Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.
- B. 2 poäng: Miljöinvesteringen utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Vattenförekomsten kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med miljöinvesteringen.

5. Miljöinvesteringen är innovativ

- A. 5 poäng: Miljöinvesteringen anses vara innovativ. Det kan till exempel vara pilotprojekt eller del av pilotprojekt, nya metoder eller nya nätverk eller aktörer som samarbetar.

7.3.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter där miljönyttan är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta. Exempel på företagsnytta kan vara att miljöinvesteringen ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För förbättrad vattenkvalitet kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁷ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

---

⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.4. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (*delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc*)

7.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4a). Syftet är att bevara och förstärka biologisk mångfald och skapa variation i odlingslandskapet. Våtmarker och dammar kan också bidra till att minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav.

7.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro läns yta består till sex procent av våtmarker. De flesta finns i skogsbygden och endast en liten del av våtmarkerna finns i odlingslandskapet. Örebro län innefattar en variation av naturtyper, allt från utpräglat skogslandskap till Närkeslättns vidsträckta åkrar. Det gör att vi också har en stor variation av våtmarkstyper i länet, exempelvis torvbildande myrmarker, näringsrika fågelsjöar och olika slags kärr, småvatten och sumpskogar. Alla har sin funktion och är viktiga för den biologiska mångfalden och minskad övergödning i länet.

I mitten av 1800-talet startade en stor förändring av Närkeslätten. Stora arealer våtmarker dikades ut, vattendrag rätades och flera sjöar sänktes – allt i syfte att skapa mer odlingsmark. Åtgärderna var på sin tid motiverade eftersom det rådde brist på mat och odlingsmarken som skapades är än idag Örebro läns bördigaste. Torrläggningen medförde dock att endast några procent av våtmarksytan på Närkeslätten finns kvar idag jämfört med för 200 år sedan.

Genom att återskapa en del av våtmarkerna i odlingslandskapet kan vi återfå lite av den biologiska mångfalden som tidigare fanns och samtidigt öka retentionen av näringsämnen från jordbruksmarken.

7.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För våtmarker och dammar för biologisk mångfald tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6 , fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 14	Viktning
Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	2 poäng. Arter som är med i rödlistan bedöms gynnas av våtmarkens placering och utformning. 3 poäng. Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald	60
Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve. 2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor. +1 poäng. Dammen är en fosfordamm.	10
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	3 poäng. Våtmarken placeras så att den minskar näringsbelastningen på vatten som är klassat som påverkad av övergödning enligt VISS. +2 poäng. Våtmarken placeras i nitratkänsligt område	10
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativ möjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Våtmarken ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Våtmarken ligger i ett befintligt rekreativ område 1 poäng. Våtmarken kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	20

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 14	Viktning
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Våtmarken förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord. 2 poäng. Våtmarken kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder.	0
Summa viktning		100

7.4.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

- A. 2 poäng: Arter som är med i rödlistan och beroende av våtmarker bedöms kunna spridas till våtmarken eller gynnas av dess placering och utformning. Kända lokaler för dessa arter finns i närheten av den planerade våtmarken och möjliga spridningsvägar finns.
- B. 3 poäng: Våtmarken kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald. Placering i närheten av andra befintliga våtmarker underlättar spridning av arter till den nya våtmarken. Våtmarkens utformas med flikig strandlinje och flacka stränder. Möjlighet att reglera våtmarkens vattennivå minskar risken för igenväxning av vass och kaveldun. Utformningen måste dock göras utifrån platsens givna förutsättningar och utifrån vilken typ av arter man vill gynna (groddjur, fåglar, växtlighet o.s.v.)

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 2 poäng: Våtmarken utformas på bästa sätt för retention av kväve. Det betyder optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt kväve till kvävgas. Våtmarken bör till stora delar vara grund och vattenståndet ska variera. Vattnets uppehållstid bör vara lång och utformningen så att vattnets hastighet bromsas upp i våtmarken. En grundare zon med växter som utgör livsmiljö för bakterier bör finnas.
- B. 2 poäng: Utformning ska göras på bästa sätt för retention av fosfor. Det betyder optimal utformning i syfte att öka våtmarkens fosforsamlade förmåga. Det bör finnas minst en fosforfälla, minst en konstruktion som gör att vattnets hastighet bromsas upp och minst en grundare zon med växter som kan ta upp fosfor och kväve samt bromsa vattnets hastighet. Utformning av inlopp, utlopp och hänsyn till avrinningsområdets storlek är också viktigt.
+ 1 poäng: Om våtmarken utformas som en fosfordamm i befintligt dike ges pluspoäng.

3. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring
- A. 3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att minska näringsbelastningen till vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen.
+ 2 poäng: Om våtmarken placeras inom nitratkänsligt område, enligt SJVFS 2004:6 ges pluspoäng.
4. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten
- A. 1 poäng: Våtmarken placeras i anslutning till tätbebyggt område
  - B. 2 poäng: Våtmarken placeras i ett befintligt rekreativsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.
  - C. 1 poäng: Våtmarken kan lätt nå från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till våtmarken.
  - D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar o.s.v.
5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat
- A. 3 poäng: Anläggningen sker på organogen jord och med syfte att hålla en konstant vattenyta som leder till minimerad CO₂-avgång. Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.
  - B. 2 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med våtmarken.

7.4.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kr per hektar där miljönyttan är delvis begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta. Exempel på begränsad miljönytta kan vara att avrinningsområdet till våtmarken till största delen utgörs av annan mark än jordbruksmark eller att kopplingen till odlingslandskapet är svag. Exempel på företagsnytta kan vara att våtmarken ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För våtmarker och dammar kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i utpekade områden för arter och naturtyper enligt art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet eller för arter som är hotade i den svenska rödlistan samt vara inom nitratkänsligt

område. Viktiga områden är t.ex. länets naturreservat och Natura2000-områden. Bedömning görs om våtmarken gynnar arter som finns upptagna i Åtgärdsprogram för hotade arter.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁸ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget.
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.5. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (*delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc*)

7.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4b). Syftet är att öka retention av näringsämnen och på så sätt minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav. Men också för att skapa förutsättningar för att bevara och förstärka biologisk mångfald i landskapet.

7.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro läns yta består till sex procent av våtmarker. Den största delen finns i skogen och endast en liten del av våtmarkerna finns i odlingslandskapet. Örebro län innefattar en variation av naturtyper, allt från utpräglat skogslandskap till Närkeslättnens vidsträckta åkrar. Det gör att vi också har en stor variation av våtmarkstyper i länet, exempelvis torvbildande myrmarker, näringsrika fågelsjöar och olika slags kärr, småvatten och sumpskogar. Alla har sin funktion och är viktiga för den biologiska mångfalden och minskad övergödning i länet.

---

⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

I mitten av 1800-talet startade en stor förändring av Närkeslätten. Stora arealer våtmarker dikades ut, vattendrag rätades och flera sjöar sänktes – allt i syfte att skapa mer odlingsmark. Åtgärderna var på sin tid motiverade eftersom det rådde brist på mat och odlingsmarken som skapades är än idag Örebro läns bördigaste. Torrläggningen medförde dock att endast några procent av våtmarksytan på Närkeslätten finns kvar idag jämfört med för 200 år sedan.

Genom att återskapa en del av våtmarkerna i odlingslandskapet kan vi återfå lite av den biologiska mångfalden som tidigare fanns och samtidigt öka retentionen av näringsämnen från jordbruksmarken.

7.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	2 poäng. Arter som är med i rödlistan bedöms gynnas av våtmarkens placering och utformning. 3 poäng. Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald	20
Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve. 2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor. +1 poäng. Dammen är en fosfordamm.	30

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	3 poäng. Våtmarken placeras så att den minskar näringsbelastningen på vatten som är klassat som påverkad av övergödning enligt VISS. +2 poäng. Våtmarken placeras i nitratkänsligt område	30
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Våtmarken ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Våtmarken ligger i ett befintligt rekreativområde 1 poäng. Våtmarken kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	10
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Våtmarken förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord. 2 poäng. Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder.	10
Summa viktning		100

7.5.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

- A. 2 poäng: Arter som är med i rödlistan och beroende av våtmarker bedöms kunna spridas till våtmarken eller gynnas av dess placering och utformning. Kända lokaler för dessa arter finns i närheten av den planerade våtmarken och möjliga spridningsvägar finns.
- B. 3 poäng: Våtmarken kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald. Placering i närheten av andra befintliga våtmarker underlättar spridning av arter till den nya våtmarken. Våtmarkens utformas med flikig strandlinje och flacka stränder. Möjlighet att reglera våtmarkens vattennivå minskar risken för igenväxning av vass och kaveldun. Utformningen måste dock göras utifrån platsens givna förutsättningar och utifrån vilken typ av arter man vill gynna (groddjur, fåglar, växtlighet o.s.v.)

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 2 poäng: Våtmarken utformas på bästa sätt för retention av kväve. Det betyder optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt

kväve till kvävgas. Våtmarken bör till stora delar vara grund och vattenståndet ska variera. Vattnets uppehållstid bör vara lång och utformningen så att vattnets hastighet bromsas upp i våtmarken. En grundare zon med växter som utgör livsmiljö för bakterier bör finnas.

- B. 2 poäng: Utformning ska göras på bästa sätt för retention av fosfor. Det betyder optimal utformning i syfte att öka våtmarkens fosforsamlade förmåga. Det bör finnas minst en fosforfälla, minst en konstruktion som gör att vattnets hastighet bromsas upp och minst en grundare zon med växter som kan ta upp fosfor och kväve samt bromsa vattnets hastighet. Utformning av inlopp, utlopp och hänsyn till avrinningsområdets storlek är också viktigt.

+ 1 poäng: Om våtmarken utformas som en fosfordamm i befintligt dike ges pluspoäng.

3. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att minska näringsbelastningen till vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen.

+ 2 poäng: Om våtmarken placeras inom nitratkänsligt område, enligt SJVFS 2004:6 ges pluspoäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

- A. 1 poäng: Våtmarken placeras i anslutning till tätbebyggt område

- B. 2 poäng: Våtmarken placeras i ett befintligt rekreativsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.

- C. 1 poäng: Våtmarken kan lätt nås från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till våtmarken.

- D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar o.s.v.

5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

- A. 3 poäng: Anläggningen sker på organogen jord och med syfte att hålla en konstant vattenyta som leder till minimerad CO₂-avgång. Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

- B. 2 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med våtmarken.

7.5.1. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kr per hektar där miljönyttan är delvis begränsad eller där det

finns en definierad företagsnytta. Exempel på begränsad miljönytta kan vara att avrinningsområdet till våtmarken till största delen utgörs av annan mark än jordbruksmark eller att kopplingen till odlingslandskapet är svag. Exempel på företagsnytta kan vara att våtmarken ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För våtmarker och dammar kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån plats specifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget

7.6. Anlägga tvåstegsdiken (*delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc*)

7.6.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet med att anlägga tvåstegsdiken är att förbättra vattenkvaliteten. Huvudsyftet är att minska erosion och genom detta minska förluster av fosfor från åkermark.

7.6.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stödet syftar till att förbättra vattenkvaliteten i vatten som har sämre än god status enligt vattenförvaltningens klassning. I Örebro län finns ett flertal vattenförekomster som har sämre än god status och åtgärder som kan förbättra

---

⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

dess status är prioriterade. Att anlägga tvåstegsdiken är en väg mot att minska övergödning i våra sjöar och vattendrag.

Både placering och utformning av tvåstegsdiket är viktiga för att uppnå största effekt. Därför prioriteras tvåstegsdiken som anläggs i större avrinningsområden och där största delen av avrinningsområdet består av åkermark.

Även tvåstegsdiken som bidrar till flödesutjämning i översvämningsbenägna marker samt tvåstegsdiken utformade så att den biologiska mångfalden kan förväntas öka prioriteras.

7.6.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas bli få. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 150 poäng. Minst två av urvalskriterierna måste ge poäng.

7.6.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringens placering	Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status. 2 poäng: Måttlig status 3 poäng: Otillfredsställande status 4 poäng: Dålig status +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar	30
Genomförande av miljöinvesteringen	5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt 3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt	30

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker +2 poäng: Dikessträckan är >0,5 km +1 poäng: Bredden på terrassen är >5 gånger fårans bredd	30
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+ 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar + 2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare. + 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan + 1 poäng: Investeringen är tillgänglig	10
Summa viktning		100

7.6.1.1 Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status.

- 2 poäng: Måttlig status
- 3 poäng: Otillfredsställande status
- 4 poäng: Dålig status
- +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar

Tvåstegsdiket placeras så att det kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig (2 poäng), otillfredsställande (3 poäng), eller dålig (4 poäng). Det är i första hand fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning eller fysisk påverkan som ska bedömas. Vattenförekomster med förhöjda halter av fosfor som ska prioriteras.

En ytterligare poäng tilldelas om avrinningsområdets storlek är större än 300 hektar vid dikets utlopp. Avrinningsområdet bestäms genom kartunderlag eller beskrivning av dikningsföretag. Statusen måste vara måttlig, otillfredsställande eller dålig för att få detta poäng.

2. Genomförande av miljöinvesteringen

- 5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt
- 3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt

5 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett mycket effektivt sätt. Massorna avyttras i närhet av diket eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att så lite massor som möjligt skapas och dessa kan hanteras på ett effektivt sätt.

3 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett effektivt sätt. Massorna avyttras inom i dikets närhet eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att massorna kan hanteras på ett effektivt sätt.

3. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

- 2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker
- 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker
- +2 poäng: Dikessträckan är större än 0,5 km
- +1 poäng: Bredden på terrassen är större än 5 gånger fårans bredd

2-3 poäng tilldelas om delen åkermark i avrinningsområdet bestämt genom kartunderlag. Mer än 60 procent ger 2p och mer än 80 procent ger 3p.

Ytterligare 2 poäng ges om dikessträckan som ska göras om till tvåstegsdike är minst 0,5 km lång. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

Ytterligare 1 poäng ges om bredden på terrassen är mer än 5 gånger så bred som fåran. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat.

- +2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar
- +2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare.
- +2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan
- +1 poäng: Investeringen är tillgänglig

Två poäng tilldelas poäng ges om det finns problem med återkommande översvämningar i området. Översvämningarna ska vara dokumenterade genom t.ex. foto. Tänk på att åtgärder för att minska översvämning kan kräva dispens och tillstånd för markavvattning.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket förväntas fungera som spridningskorridor eller förbättra livssituationen för utpekade arter. Poäng ges också om aktiva åtgärder för biologisk mångfald görs, t.ex. fiskevårdsåtgärder eller biotopvård som sådd av insektsfrämjande växter.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket är en del av flera åtgärder i samma område för att förbättra status i vattenförekomst, det är en del i en helhetslösning eller ett samverkansprojekt. Åtgärder i kombination kan t.ex. vara våtmarker, sedimentationsfällor, krökar, trädplanteringar etc.

En poäng tilldelas om närhet till tätort eller vandringsstråk, del i informationssatsning eller ska användas som visningsobjekt.

7.6.5 Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

I Örebro län ges stöd för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike i de fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

För tvåstegsdiken finns en gräns på 1 000 kronor per meter. I särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter tvåstegsdike. Dessa fall ska motiveras utifrån platspecifika förhållanden i nitratkänsliga områden samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län gäller att för att få 100 procent av stödberättigade kostnader ska tvåstegsdiket:

- placeras inom nitratkänsligt område
- ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning

samt uppfylla minst en av nedanstående punkter:

- tvåstegsdikets utlopp placeras mindre än 5 km uppströms eller i vattenförekomst som har otillfredsställande eller dålig status. Bedömning av status görs på samma sätt som för urvalskriterium 1, miljöinvesteringens placering.
- tvåstegsdiket kompletterar andra åtgärder
- tvåstegsdiket är ett samverkansprojekt dvs flera markägare är involverade eller samverkan sker på annat sätt, till exempel ideell organisation och markägare.
- tvåstegsdiket är demonstrations/visningsobjekt
- placeringen är initierad i samband med rådgivning, vattendragsvandring, uppsökande verksamhet o.s.v.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁰ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

---

¹⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.2. Reglerbar dränering (*delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc*)

Reglerbar dränering går att söka i nitratkänsliga områden i följande län: Kalmar, Västra Götalands län, Värmland, Halland, Skåne, Blekinge, Jönköping, Östergötland, Södermanland, Västmanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Stockholm.

7.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för reglerbar dränering (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4abc). Syftet med reglerbar dränering är att öka retention av kväve på åkermark och därmed minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav samt att medverka till en bättre vattenhushållning under torra förhållanden.

7.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Delar av Örebro län med intensiv jordbruksdrift, är nitratkänsligt område och utsatt för ökad risk för kväve- och fosforläckage från jordbruksmark. Genom reglerbar dränering kan lantbrukaren styra grödornas näringsupptag och bromsa näringsläckaget från åkermarken.

För att kunna utnyttja fördelarna av reglerbar dränering krävs dock att goda förutsättningar finns, d.v.s. genomsläpplig jord där vattnet kan röra sig snabbt och svarar på regleringen samt mark med liten lutning.

Beslutsomgångar och urval av ansökningar För detta stöd hanteras ärendena löpande eftersom länsstyrelsen räknar med ett relativt lågt söktryck. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Budgeten är nationell och avropas från Jordbruksverket. För bifall krävs minst 150 poäng av de regionala urvalskriterierna.

7.2.3. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4 och fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringens placering är lämplig	1-3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering 1 poäng: Miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord +1-3 poäng: Recipient har otillfredsställande, måttlig eller dålig ekologisk status.	50
Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat	1-4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras. +1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha +1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevattning. +1 poäng Ska användas som visningsobjekt	50
Summa viktning		100

7.2.3.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

- 1-3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering
- 1 poäng: Miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord
- +1-3 poäng: Recipient har otillfredsställande, måttlig eller dålig ekologisk status.

Reglerbar dränering är mest lämplig på genomsläppliga jordar.

Tre poäng ges om jordarten är sand eller grövre

Två poäng ges om jordarten är silt

En poäng ges om jordarten är gyttjig lera eller lergyttja

En poäng ges också om investeringen sker på annan plats som länsstyrelsen tycker är lämplig. Det kan i undantagsfall finnas jordar som är mycket lämpliga för reglerbar dränering men som inte faller in under någon av kategorierna ovan.

En poäng ges om miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord. Reglerbar dränering på sulfidjordar leder till en minskning av metaller till recipienten.

En till tre poäng ges om miljöinvesteringen installeras i ett avrinningsområde med vattenförekomster som har klassningen måttlig, otillfredsställande eller dålig enligt Vattendirektivet.

2. Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat

- 1-4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras.
- +1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha
- +1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevattning.
- +1 poäng Ska användas som visningsobjekt

Lutningen ska vara så liten som möjligt, rekommendationen är max 2 procent. För att få 4 poäng krävs en lutning på mindre än 1 procent. En lutning mellan 1 och 2 procent ger 1 poäng.

En poäng ges om åkermarken där installering görs är större än 10 hektar

En poäng ges om lantbrukaren kommer kunna använda systemet för underbevattnings.

En poäng ges om objektet ska användas som visningsobjekt

7.2.5 Stödbelopp

Den som söker stöd för reglerbar dränering får 8 000 kronor per brunn om stödet blir beviljat.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 8 000 kronor.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹¹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

7.3. Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att förbättra vattenkvaliteten (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav genom olika insatser i, vid eller uppströms vattenförekomster. Vattenförekomst kan till exempel vara dike, bäck eller å.

7.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stödet syftar till att förbättra vattenkvaliteten i vatten som har sämre än god status enligt vattenförvaltningens klassning. I Örebro län finns ett flertal vattenförekomster som har sämre än god status och åtgärder som kan förbättra dess status är prioriterade.

Särskilt prioriterade är insatser som bidrar till att vatten som är påverkade av övergödning förbättras. Insatserna kan också bidra till att skapa en variation i landskapet som kan uppfattas som positivt för friluftsliv och rekreation. Insatserna ska utformas med hänsyn till befintliga kulturmiljövärden. Vissa av insatserna kan även bidra till flödesutjämning.

---

¹¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För miljöinvestering för förbättrad vattenkvalitet tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.3.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Minst två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 13	Viktning
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	3 poäng. Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. +2 poäng. Miljöinvesteringen placeras i, vid eller uppströms vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS.	50
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativ möjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Miljöinvesteringen ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Miljöinvesteringen ligger i ett befintligt rekreativ område 1 poäng. Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten	10
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Miljöinvesteringen förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord 2 poäng. Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder	5

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 13	Viktning
Miljöinvesteringen är innovativ	5 poäng. Investeringen är innovativ	5
Summa viktning		100

7.3.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

A. 3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. Kontroll görs mot databasen VISS.

+ 2 poäng: Placeringen är i, vid eller uppströms vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen. Kontroll görs mot databasen VISS.

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

A. 3 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor. Bedömningen görs utifrån syfte och förutsättningarna på platsen. Optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt kväve till kvävgas och att samla fosfor genom främst sedimentation. Viktiga faktorer är vattnets hastighet och uppehållstid, inlopp och utlopp, djuphål för sedimentation, släntlutning för att minimera erosionen och att optimera näringsretentionen. Hänsyn ska tas till dessa faktorer på bästa sätt efter de platsgivna förutsättningar som finns. Antingen ges full poäng eller noll poäng.

B. 2 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att förbättra hydromorfologi och biologi i vattnet. Bedömningen görs utifrån syfte och förutsättningarna på platsen. Optimal utformning i syfte att få en bättre ekologisk balans i vattnet, bättre syresättning och biologisk omsättning, återställd eller naturliknande hydromorfologi som är bättre för till exempel fisk och ökad biologisk mångfald. Det ska finnas kopplingar till påverkan på hydromorfologi och biologi från jordbruk till exempel rätningar, rensningar och övergödning, d.v.s. miljöproblemen övergödning och förändrade habitat genom fysisk påverkan. Hänsyn ska tas till dessa

faktorer på bästa sätt efter de platsgivna förutsättningar som finns. Antingen ges full poäng eller noll poäng.

3. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten
  - A. 1 poäng: Miljöinvesteringen placeras i anslutning till tätbebyggt område
  - B. 2 poäng: Miljöinvesteringen placeras i ett befintligt rekreativsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.
  - C. 1 poäng: Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till miljöinvesteringen.
  - D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar och liknande.

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat
  - A. 3 poäng: Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.
  - B. 2 poäng: Miljöinvesteringen utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Vattenförekomsten kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med miljöinvesteringen.

5. Miljöinvesteringen är innovativ
  - A. 5 poäng: Miljöinvesteringen anses vara innovativ. Det kan till exempel vara pilotprojekt eller del av pilotprojekt, nya metoder eller nya nätverk eller aktörer som samarbetar.

7.3.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter där miljönyttan är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta. Exempel på företagsnytta kan vara att miljöinvesteringen ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För förbättrad vattenkvalitet kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹² där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.4. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (**delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc**)

7.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4a). Syftet är att bevara och förstärka biologisk mångfald och skapa variation i odlingslandskapet. Våtmarker och dammar kan också bidra till att minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav.

7.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro läns yta består till sex procent av våtmarker. De flesta finns i skogsbygden och endast en liten del av våtmarkerna finns i odlingslandskapet. Örebro län innefattar en variation av naturtyper, allt från utpräglat skogslandskap till Närkeslättns vidsträckta åkrar. Det gör att vi också har en stor variation av våtmarkstyper i länet, exempelvis torvbildande myrmarker, näringsrika fågelsjöar och olika slags kärr, småvatten och sumpskogar. Alla har sin funktion och är viktiga för den biologiska mångfalden och minskad övergödning i länet.

I mitten av 1800-talet startade en stor förändring av Närkeslätten. Stora arealer våtmarker dikades ut, vattendrag rätades och flera sjöar sänktes – allt i syfte att skapa mer odlingsmark. Åtgärderna var på sin tid motiverade eftersom det rådde brist på mat och odlingsmarken som skapades är än idag Örebro läns bördigaste. Torrläggningen medförde dock att endast några procent av våtmarksytan på Närkeslätten finns kvar idag jämfört med för 200 år sedan.

---

¹² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Genom att återskapa en del av våtmarkerna i odlingslandskapet kan vi återfå lite av den biologiska mångfalden som tidigare fanns och samtidigt öka retentionen av näringsämnen från jordbruksmarken.

7.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För våtmarker och dammar för biologisk mångfald tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6 , fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 14	Viktning
Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	2 poäng. Arter som är med i rödlistan bedöms gynnas av våtmarkens placering och utformning. 3 poäng. Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald	60
Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve. 2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor. +1 poäng. Dammen är en fosfordamm.	10
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	3 poäng. Våtmarken placeras så att den minskar näringsbelastningen på vatten som är klassat som påverkad av övergödning enligt VISS. +2 poäng. Våtmarken placeras i nitratkänsligt område	10

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar Bedömningsgrunder se bilaga 14	Viktning
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Våtmarken ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Våtmarken ligger i ett befintligt rekreativområde 1 poäng. Våtmarken kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	20
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Våtmarken förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord. 2 poäng. Våtmarken kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder.	0
Summa viktning		100

7.4.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

- A. 2 poäng: Arter som är med i rödlistan och beroende av våtmarker bedöms kunna spridas till våtmarken eller gynnas av dess placering och utformning. Kända lokaler för dessa arter finns i närheten av den planerade våtmarken och möjliga spridningsvägar finns.
- B. 3 poäng: Våtmarken kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald. Placering i närheten av andra befintliga våtmarker underlättar spridning av arter till den nya våtmarken. Våtmarkens utformas med flikig strandlinje och flacka stränder. Möjlighet att reglera våtmarkens vattennivå minskar risken för igenväxning av vass och kaveldun. Utformningen måste dock göras utifrån platsens givna förutsättningar och utifrån vilken typ av arter man vill gynna (groddjur, fåglar, växtlighet o.s.v.)

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 2 poäng: Våtmarken utformas på bästa sätt för retention av kväve. Det betyder optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt kväve till kvävgas. Våtmarken bör till stora delar vara grund och vattenståndet ska variera. Vattnets uppehållstid bör vara lång och utformningen så att vattnets hastighet bromsas upp i våtmarken. En grundare zon med växter som utgör livsmiljö för bakterier bör finnas.

B. 2 poäng: Utformning ska göras på bästa sätt för retention av fosfor. Det betyder optimal utformning i syfte att öka våtmarkens fosforsamlade förmåga. Det bör finnas minst en fosforfälla, minst en konstruktion som gör att vattnets hastighet bromsas upp och minst en grundare zon med växter som kan ta upp fosfor och kväve samt bromsa vattnets hastighet. Utformning av inlopp, utlopp och hänsyn till avrinningsområdets storlek är också viktigt.

+ 1 poäng: Om våtmarken utformas som en fosfordamm i befintligt dike ges pluspoäng.

3. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

A. 3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att minska näringsbelastningen till vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen.

+ 2 poäng: Om våtmarken placeras inom nitratkänsligt område, enligt SJVFS 2004:6 ges pluspoäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

A. 1 poäng: Våtmarken placeras i anslutning till tätbebyggt område

B. 2 poäng: Våtmarken placeras i ett befintligt rekreativsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.

C. 1 poäng: Våtmarken kan lätt nås från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till våtmarken.

D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar o.s.v.

5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

A. 3 poäng: Anläggningen sker på organogen jord och med syfte att hålla en konstant vattenyta som leder till minimerad CO₂-avgång. Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

B. 2 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med våtmarken.

7.4.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kr per hektar där miljönyttan är delvis begränsad eller där det

finns en definierad företagsnytta. Exempel på begränsad miljönytta kan vara att avrinningsområdet till våtmarken till största delen utgörs av annan mark än jordbruksmark eller att kopplingen till odlingslandskapet är svag. Exempel på företagsnytta kan vara att våtmarken ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För våtmarker och dammar kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i utpekade områden för arter och naturtyper enligt art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet eller för arter som är hotade i den svenska rödlistan samt vara inom nitratkänsligt område. Viktiga områden är t.ex. länets naturreservat och Natura2000-områden. Bedömning görs om våtmarken gynnar arter som finns upptagna i Åtgärdsprogram för hotade arter.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹³ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget.
- anlägga tvästegsdiken får 10 procent av budget.

7.5. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (*delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc*)

7.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4b). Syftet är att öka retention av näringsämnen och på så sätt minska övergödningen av sjöar,

---

¹³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

vattendrag och hav. Men också för att skapa förutsättningar för att bevara och förstärka biologisk mångfald i landskapet.

7.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro läns yta består till sex procent av våtmarker. Den största delen finns i skogen och endast en liten del av våtmarkerna finns i odlingslandskapet. Örebro län innefattar en variation av naturtyper, allt från utpräglat skogslandskap till Närkeslättns vidsträckta åkrar. Det gör att vi också har en stor variation av våtmarkstyper i länet, exempelvis torvbildande myrmarker, näringsrika fågelsjöar och olika slags kärr, småvatten och sumpskogar. Alla har sin funktion och är viktiga för den biologiska mångfalden och minskad övergödning i länet.

I mitten av 1800-talet startade en stor förändring av Närkeslätten. Stora arealer våtmarker dikades ut, vattendrag rätades och flera sjöar sänktes – allt i syfte att skapa mer odlingsmark. Åtgärderna var på sin tid motiverade eftersom det rådde brist på mat och odlingsmarken som skapades är än idag Örebro läns bördigaste. Torrläggningen medförde dock att endast några procent av våtmarksytan på Närkeslätten finns kvar idag jämfört med för 200 år sedan.

Genom att återskapa en del av våtmarkerna i odlingslandskapet kan vi återfå lite av den biologiska mångfalden som tidigare fanns och samtidigt öka retentionen av näringsämnen från jordbruksmarken.

7.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas inte bli fler än 5 ansökningar per kvartal. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

7.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	2 poäng. Arter som är med i rödlistan bedöms gynnas av våtmarkens placering och utformning. 3 poäng. Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald	20

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve. 2 poäng. Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor. +1 poäng. Dammen är en fosfordamm.	30
Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	3 poäng. Våtmarken placeras så att den minskar näringsbelastningen på vatten som är klassat som påverkad av övergödning enligt VISS. +2 poäng. Våtmarken placeras i nitratkänsligt område	30
Miljöinvesteringen bidrar till rekreativmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	1 poäng. Våtmarken ligger i anslutning till tätbebyggt område 2 poäng. Våtmarken ligger i ett befintligt rekreativområde 1 poäng. Våtmarken kan lätt nås från allmän väg 1 poäng. Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	10
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	3 poäng. Våtmarken förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord. 2 poäng. Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder.	10
Summa viktning		100

7.5.4.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

A. 2 poäng: Arter som är med i rödlistan och beroende av våtmarker bedöms kunna spridas till våtmarken eller gynnas av dess placering och utformning.

Kända lokaler för dessa arter finns i närheten av den planerade våtmarken och möjliga spridningsvägar finns.

- B. 3 poäng: Våtmarken kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald. Placering i närheten av andra befintliga våtmarker underlättar spridning av arter till den nya våtmarken. Våtmarkens utformas med flikig strandlinje och flacka stränder. Möjlighet att reglera våtmarkens vattennivå minskar risken för igenväxning av vass och kaveldun. Utformningen måste dock göras utifrån platsens givna förutsättningar och utifrån vilken typ av arter man vill gynna (groddjur, fåglar, växtlighet o.s.v.)

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 2 poäng: Våtmarken utformas på bästa sätt för retention av kväve. Det betyder optimal utformning i syfte att öka omvandlingen av lättillgängligt kväve till kvävgas. Våtmarken bör till stora delar vara grund och vattenståndet ska variera. Vattnets uppehållstid bör vara lång och utformningen så att vattnets hastighet bromsas upp i våtmarken. En grundare zon med växter som utgör livsmiljö för bakterier bör finnas.
- B. 2 poäng: Utformning ska göras på bästa sätt för retention av fosfor. Det betyder optimal utformning i syfte att öka våtmarkens fosforsamlade förmåga. Det bör finnas minst en fosforfälla, minst en konstruktion som gör att vattnets hastighet bromsas upp och minst en grundare zon med växter som kan ta upp fosfor och kväve samt bromsa vattnets hastighet. Utformning av inlopp, utlopp och hänsyn till avrinningsområdets storlek är också viktigt.
- + 1 poäng: Om våtmarken utformas som en fosfordamm i befintligt dike ges pluspoäng.

3. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

- A. 3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att minska näringsbelastningen till vatten som är klassad som påverkad av övergödning enligt VISS i vattenförvaltningen.
- + 2 poäng: Om våtmarken placeras inom nitratkänsligt område, enligt SJVFS 2004:6 ges pluspoäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

- A. 1 poäng: Våtmarken placeras i anslutning till tätbebyggt område
- B. 2 poäng: Våtmarken placeras i ett befintligt rekreativsområde som ligger i eller i nära anslutning till naturreservat med syfte att gynna friluftslivet eller vid väl skyltad vandringsled. Det kan också vara andra områden där mycket folk vistas.
- C. 1 poäng: Våtmarken kan lätt nås från allmän väg. Det ska vara lätt att parkera och att därifrån ta sig till fots till våtmarken.

D. 1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten. Exempel på insatser för att öka tillgänglighet kan vara stättor, fågeltorn, parkeringsplatser, informationsskyltar o.s.v.

5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat
A. 3 poäng: Anläggningen sker på organogen jord och med syfte att hålla en konstant vattenyta som leder till minimerad CO₂-avgång. Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

B. 2 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med våtmarken.

7.5.1. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar.

I Örebro län kan i vissa fall stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kr per hektar där miljönyttan är delvis begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta. Exempel på begränsad miljönytta kan vara att avrinningsområdet till våtmarken till största delen utgörs av annan mark än jordbruksmark eller att kopplingen till odlingslandskapet är svag. Exempel på företagsnytta kan vara att våtmarken ska användas i kommersiellt syfte, t.ex. fiskodling, fiske, jakt eller liknande.

För våtmarker och dammar kan i särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁴ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

---

¹⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.6. Anlägga tvåstegsdiken (*delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc*)

7.6.6 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet med att anlägga tvåstegsdiken är att förbättra vattenkvaliteten. Huvudsyftet är att minska erosion och genom detta minska förluster av fosfor från åkermark.

7.6.7 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stödet syftar till att förbättra vattenkvaliteten i vatten som har sämre än god status enligt vattenförvaltningens klassning. I Örebro län finns ett flertal vattenförekomster som har sämre än god status och åtgärder som kan förbättra dess status är prioriterade. Att anlägga tvåstegsdiken är en väg mot att minska övergödning i våra sjöar och vattendrag.

Både placering och utformning av tvåstegsdiket är viktiga för att uppnå största effekt. Därför prioriteras tvåstegsdiken som anläggs i större avrinningsområden och där största delen av avrinningsområdet består av åkermark.

Även tvåstegsdiken som bidrar till flödesutjämning i översvämningsbenägna marker samt tvåstegsdiken utformade så att den biologiska mångfalden kan förväntas öka prioriteras.

7.6.8 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken tillämpas inte beslutsomgångar. Antalet ansökningar förväntas bli få. Handläggningstiden för ett ärende beräknas vara 6-8 veckor och beslutsomgångar skulle riskera att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar.

Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 150 poäng. Minst två av urvalskriterierna måste ge poäng.

7.6.9 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringens placering	Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status. 2 poäng: Måttlig status 3 poäng: Otillfredsställande status 4 poäng: Dålig status +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar	30
Genomförande av miljöinvesteringen	5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt 3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt	30
Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker +2 poäng: Dikessträckan är >0,5 km +1 poäng: Bredden på terrassen är >5 gånger fårans bredd	30
Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+ 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar + 2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare. + 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan + 1 poäng: Investeringen är tillgänglig	10
Summa viktning		100

7.6.1.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status.

- 2 poäng: Måttlig status
- 3 poäng: Otillfredsställande status

- 4 poäng: Dålig status
- +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar

Tvästegsdiket placeras så att det kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig (2 poäng), otillfredsställande (3 poäng), eller dålig (4 poäng). Det är i första hand fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning eller fysisk påverkan som ska bedömas. Vattenförekomster med förhöjda halter av fosfor som ska prioriteras.

En ytterligare poäng tilldelas om avrinningsområdets storlek är större än 300 hektar vid dikets utlopp. Avrinningsområdet bestäms genom kartunderlag eller beskrivning av dikningsföretag. Statusen måste vara måttlig, otillfredsställande eller dålig för att få detta poäng.

2. Genomförande av miljöinvesteringen

- 5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt
- 3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt

5 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett mycket effektivt sätt. Massorna avyttras i närhet av diket eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att så lite massor som möjligt skapas och dessa kan hanteras på ett effektivt sätt.

3 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett effektivt sätt. Massorna avyttras inom i dikets närhet eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att massorna kan hanteras på ett effektivt sätt.

3. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

- 2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker
- 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker
- +2 poäng: Dikessträckan är större än 0,5 km
- +1 poäng: Bredden på terrassen är större än 5 gånger fårans bredd

2-3 poäng tilldelas om delen åkermark i avrinningsområdet bestämt genom kartunderlag. Mer än 60 procent ger 2p och mer än 80 procent ger 3p.

Ytterligare 2 poäng ges om dikessträckan som ska göras om till tvåstegsdike är minst 0,5 km lång. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

Ytterligare 1 poäng ges om bredden på terrassen är mer än 5 gånger så bred som fåran. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat.

- + 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar
- + 2 poäng: Tvästegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare.
- + 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan
- + 1 poäng: Investeringen är tillgänglig

Två poäng tilldelas poäng ges om det finns problem med återkommande översvämningar i området. Översvämningarna ska vara dokumenterade genom t.ex. foto. Tänk på att åtgärder för att minska översvämning kan kräva dispens och tillstånd för markavvattning.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket förväntas fungera som spridningskorridor eller förbättra livssituationen för utpekade arter. Poäng ges också om aktiva åtgärder för biologisk mångfald görs, t.ex. fiskevårdsåtgärder eller biotopvård som sådd av insektsfrämjande växter.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket är en del av flera åtgärder i samma område för att förbättra status i vattenförekomst, det är en del i en helhetslösning eller ett samverkansprojekt. Åtgärder i kombination kan t.ex. vara våtmarker, sedimentationsfällor, krökar, trädplanteringar etc.

En poäng tilldelas om närhet till tätort eller vandringsstråk, del i informationssatsning eller ska användas som visningsobjekt.

7.6.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

I Örebro län ges stöd för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike i de fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

För tvåstegsdiken finns en gräns på 1 000 kronor per meter. I särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter tvåstegsdike. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsliga områden samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Örebro län gäller att för att få 100 procent av stödberättigade kostnader ska tvåstegsdiket:

- placeras inom nitratkänsligt område
- ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning

samt uppfylla minst en av nedanstående punkter:

- tvåstegsdikets utlopp placeras mindre än 5 km uppströms eller i vattenförekomst som har otillfredsställande eller dålig status. Bedömning av status görs på samma sätt som för urvalskriterium 1, miljöinvesteringens placering.
- tvåstegsdiket kompletterar andra åtgärder
- tvåstegsdiket är ett samverkansprojekt dvs flera markägare är involverade eller samverkan sker på annat sätt, till exempel ideell organisation och markägare.
- tvåstegsdiket är demonstrations/visningsobjekt
- placeringen är initierad i samband med rådgivning, vattendragsvandring, uppsökande verksamhet o.s.v.

I Örebro län är högsta stödbelopp 15 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁵ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 20 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 50 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 20 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget

7.7. Reglerbar dränering (*delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc*)

Reglerbar dränering går att söka i nitratkänsliga områden i följande län: Kalmar, Västra Götalands län, Värmland, Halland, Skåne, Blekinge, Jönköping, Östergötland, Södermanland, Västmanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Stockholm.

7.7.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för reglerbar dränering (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4abc). Syftet med reglerbar dränering är att öka retention av kväve på åkermark och därmed minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav samt att medverka till en bättre vattenhushållning under torra förhållanden.

7.7.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Delar av Örebro län med intensiv jordbruksdrift, är nitratkänsligt område och utsatt för ökad risk för kväve- och fosforläckage från jordbruksmark. Genom reglerbar dränering kan lantbrukaren styra grödornas näringsupptag och bromsa näringsläckaget från åkermarken.

För att kunna utnyttja fördelarna av reglerbar dränering krävs dock att goda förutsättningar finns, d.v.s. genomsläpplig jord där vattnet kan röra sig snabbt och svarar på regleringen samt mark med liten lutning.

---

¹⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Beslutsomgångar och urval av ansökningar För detta stöd hanteras ärendena löpande eftersom länsstyrelsen räknar med ett relativt lågt söktryck. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Budgeten är nationell och avropas från Jordbruksverket. För bifall krävs minst 150 poäng av de regionala urvalskriterierna.

7.7.3. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4 och fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
Miljöinvesteringens placering är lämplig	1-3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering 1 poäng: Miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord +1-3 poäng: Recipient har otillfredsställande, måttlig eller dålig ekologisk status.	50
Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat	1-4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras. +1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha +1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevattning. +1 poäng Ska användas som visningsobjekt	50
Summa viktning		100

7.7.3.1. Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

- 1-3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering
- 1 poäng: Miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord
- +1-3 poäng: Recipient har otillfredsställande, måttlig eller dålig ekologisk status.

Reglerbar dränering är mest lämplig på genomsläppliga jordar.

Tre poäng ges om jordarten är sand eller grövre

Två poäng ges om jordarten är silt

En poäng ges om jordarten är gyttjig lera eller lergyttja

En poäng ges också om investeringen sker på annan plats som länsstyrelsen tycker är lämplig. Det kan i undantagsfall finnas jordar som är mycket lämpliga för reglerbar dränering men som inte faller in under någon av kategorierna ovan.

En poäng ges om miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord. Reglerbar dränering på sulfidjordar leder till en minskning av metaller till recipienten.

En till tre poäng ges om miljöinvesteringen installeras i ett avrinningsområde med vattenförekomster som har klassningen måttlig, otillfredsställande eller dålig enligt Vattendirektivet.

2. Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat

- 1-4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras.
- +1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha
- +1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevattning.
- +1 poäng Ska användas som visningsobjekt

Lutningen ska vara så liten som möjligt, rekommendationen är max 2 procent. För att få 4 poäng krävs en lutning på mindre än 1 procent. En lutning mellan 1 och 2 procent ger 1 poäng.

En poäng ges om åkermarken där installering görs är större än 10 hektar

En poäng ges om lantbrukaren kommer kunna använda systemet för underbevattning.

En poäng ges om objektet ska användas som visningsobjekt

7.7.4. Stödbelopp

Den som söker stöd för reglerbar dränering får 8 000 kronor per brunn om stödet blir beviljat.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 8 000 kronor.

8. Jordbruks- och affärsutveckling (Åtgärd 6)

Under den här rubriken finns dels startstöd för företagare inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringsarna, dels investeringsstöd som riktar sig till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennärning och skog.

Förutom länsstyrelsen handlägger Sametinget startstöd riktat till rennärning, samt investeringsstöd till förnybar energi samt för att skapa nya jobb. Sametinget har egen handlingsplan.

8.1. Startstöd (delåtgärd 6.1 fokusområde 2b)

8.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Startstödet till unga ska underlätta för yngre personer att starta eller ta över ett jordbruks-, rennärings- och trädgårdsföretag (delåtgärd 6.1, fokusområde 2b).

8.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I SWOT framgår att företagarna på landsbygden och framförallt lantbrukarkåren får en allt högre genomsnittsålder och antalet unga lantbrukare minskar. Höga investeringskostnader och svårigheter att få tag på mark gör det är svårt för nya unga entreprenörer att starta lantbruksverksamhet. Den yngre generationen behöver komma in i tid för att säkra att intresset för att jobba i branschen finns kvar och för att säkra att kompetensen inte försvinner när den äldre generationen slutar. Ett startstöd gör att generationsskiftet kan påskyndas.

En nystartad yngre lantbrukare ger ofta lantbruksföretaget en mera aktiv verksamhet. Det är viktigt att ett generationsskifte sker i så pass god tid att den nya företagaren hinner göra långsiktiga investeringar innan det är dags för nästa generation att ta över.

Lantbruk är ofta kapitalkrävande och ett startstöd är en liten men dock viktig hjälp för unga lantbrukare att kunna ta steget att etablera sig som lantbruksföretagare.

Situationen är likartad i hela länet och inte på något sätt unik för landet. Särskilt viktigt är stödet för den nystartade lantbrukare som inte tar över en befintlig drift.

Prioriterat är miljövänlig produktion som är viktig för att uppfylla de antagna miljömålen. Heltidsföretagare som huvudsakligen sysslar med jordbruk är särskilt prioriterade.

8.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro.

Om inte budgeten räcker till inlämnade ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte rymms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under

förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 nationella poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Nationella och regionala urvalskriterier måste ha ett genomsnitt på minst 150 poäng.

8.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.1, fokusområde 2b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst ett nationellt miljö- och klimatmål +1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning +1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö- och kvalitetsarbete +1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion	10
Etableringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+3 poäng: Etableringen medför ny produktion/produkter eller tjänster +2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder +2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion	20
Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet att driva företaget.	+3 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stödvillkoren +2 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget +1 poäng: Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik + 1 poäng: Den som söker stöd har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön på föräldragården.	40

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare.	+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget +2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion +1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet +1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år	30
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen prioriteras regionalt	5 poäng: Investeringen leder till regional måluppfyllelse	100

8.1.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål
Ansökningar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. När det gäller startstöd är det hur själva etableringen påverkar miljö-, klimat och arbete och produktionssätt som bedöms.

+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst 1 nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges om etableringen bidrar till att uppfylla minst 1 miljö kvalitetsmål. Det som är viktigt är att se på hur produktionen bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen. Ett exempel kan vara att den som tar över en gård fortsätter med betesdjur vilket bidrar till miljö kvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap.

+1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning

En poäng ges för energikartläggningen som bör vara gjord tidigast för 3 år sedan och omfatta den aktuella verksamheten.

+1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö kvalitetsarbete

En poäng ges för att dokumentationen är aktuell för det senaste året. Exempel på strukturerat miljö kvalitetsarbete kan vara Miljö husesyn; www.miljohusesyn.nu

+1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion

En poäng ges för ekologisk produktion som skall omfatta företagets alla relevanta produktionsgrenar och inte bara del av en produktionsgren.

2. Etableringen bidrar till att införa av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder det vill säga innovation

En nyetablering kan ofta innebära en positiv utveckling för orten. Därför kan etableringen indirekt bidra mer till landsbygdsutveckling än själva etableringen.

+3 poäng: Etableringen medför ny produktion, produkter eller tjänster

Tre poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med en helt ny produktion. Verksamhet som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder

Två poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med nytt arbetssätt för företaget avseende styrning-, ledning, organisatoriskt eller verksamhetens genomförande. Exempel kan vara att samverka med andra företag i produktionen eller i ledning. Det kan också vara införa Lean-metoden i företaget. Arbetsmetoder som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion

2 poäng ges om den sökanden tjänar 140 kr/tim eller mer på primärproduktionen. Beräkningen görs innan avdrag för skatt och arbetsgivaravgifter.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet att driva företaget

Ansökningar där den som söker stöd har kompetens för att klara av att driva och utveckla sitt företag prioriteras.

+3 poäng: Sökanden har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stödvillkoren

Tre poäng ges till den som söker startstöd och som har mer kompetens än det som ställs i minimikraven. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller om sökande har mer än ett års erfarenhet i arbetsledande ställning inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäringen. Arbetet ska vara någon annanstans än på föräldragården.

+2 poäng: Sökanden har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget

Två poäng ges till den som har praktisk erfarenhet eller yrkesutbildning av verksamheter utanför jordbruket under förutsättning att kompetensen är användbar i företaget. Det kan exempelvis vara inom ekonomi, byggnad, maskinservice och så vidare. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år i annan bransch än jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller

om sökande har drivit företag utanför jordbruks-, trädgård- eller rennärigen i mer än 1 år.

+1 poäng Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik

Poäng ges om sökande har eftergymnasial utbildning inom jordbruks- eller trädgårdsnärigen eller har dokumenterad internationell praktisk- eller teoretisk erfarenhet inom jordbruk eller trädgård om minst 6 månader.

+ 1 poäng: Den som söker stöd har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön på föräldragården.

Poäng ges om den sökande har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön, motsvarande en lantarbetares, på föräldragården.

4. Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare

Sökanden som saknar möjlighet till alternativ inkomstkälla och när det tar tid innan verksamheten ger intäkter är i större behov av stöd och bör prioriteras.

+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget

Två poäng ges till de som inte har någon inkomst utöver det egna företagets avkastning. Även inkomst från F-skattjänster som ligger helt utanför jordbruks-, trädgårds- eller rennärigen bör betraktas som inkomst av tjänst om det inte bara handlar om enstaka uppdrag och intäkterna högst uppgår till 10 % av företagets totala omsättning.

+2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion

Två poäng ges till den som startar ett företag som inte har någon befintlig produktion som är igång och det därmed tar längre tid innan företaget får intäkter. Kriteriets betydelse kan bero på företagets produktionsgrenar. Exempelvis är betydelsen mindre inom vanlig spannmålsodling, medan det för andra produktioner kan ta flera år innan insatt rörelsekapital kommer tillbaka som inkomst. Poäng bör endast tilldelas om det tar längre tid att få inkomst än om produktionen varit i full drift.

+1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet

En poäng ges till den som tar vid ett företag som har en befintlig produktion som är igång och utökar den befintliga produktionsgrenen eller en ny produktionsgren i företaget. Utökningen medför troligen investeringsutgifter och ökat rörelsekapital och det tar viss tid innan satsningen genererar resultat. Kriteriets betydelse kan bero på produktionsgren, men poäng bör tilldelas alla satsningar i utökad produktion om minst 10 % eller som lägst 300 timmar jämfört med utgångsläget.

+1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år

En poäng ges till de som arbetar minst 1720 timmar i företaget med verksamheten jordbruk, trädgård eller rennäring. Livsmedelsförädling av egna produkter får ingå i arbetstiden men primärproduktionen skall avse minst 860 timmar per år.

Regionala bedömningsgrunder

1. Etableringen prioriteras regionalt.

5 poäng: Investeringen leder till regional måluppfyllelse

Heltidsföretag, d.v.s. företag som i sin affärsplan uppger att arbetstid inom företaget är minst 1720 timmar och där primärproduktionen och livsmedelsförädlingen kommer att omfatta minst 860 timmar per år.

8.1.5. Etableringar som inte prioriteras regionalt

Följande etableringar kommer inte att få något poäng för det regionala urvalskriteriet.

Deltidsföretag, d.v.s. företag som i sin affärsplan uppger att arbetstid inom företaget är mindre än 1720 timmar och där primärproduktionen och livsmedelsförädlingen kommer att omfatta mindre än 860 timmar per år.

8.1.6. Stödbelopp

Startstödet är totalt på 250 000 kronor. Beloppet kommer att betalas ut vid två tillfällen, den första utbetalningen är på 150 000 kronor och sker i samband med beslut om stöd. Ansökan om den andra utbetalningen ska ha kommit in senast 45 månader efter beslutet om stöd och betalas ut inom 5 år.

8.2. Investeringsstöd till förnybar energi (delåtgärd 6.4 fokusområde 5 bc)

8.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet är till för att främja tillgång till och användningen av förnybar energi, samt öka användningen av avfalls-, rest- och biprodukter till energi. Det kan till exempel vara teknik, utrustning och anläggningar för produktion av förnybar energi samt förädling av energiråvara (delåtgärd 6.4 fokusområde 5bc).

8.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Örebro läns energi och klimatprogram visar på de regionala mål som finns fastlagda inom energiområdet. Prioriteringarna i åtgärden styrs mot att uppfylla dessa mål som ses ligga väl i linje med landsbygdsprogrammets nationella mål. Länet har goda förutsättningar för energiproduktion från skogsråvara. Det finns också större sammanhängande områden med bördig odlingsmark där en betydande del av länet djurproduktion sker, där är förutsättningarna för produktiona av biogas baserat på gödsel gynnsamma ur ett logistikperspektiv.

Även mindre gårdsbaserade anläggningar som ersätter fossil energi med bioenergi är prioriterade. Dessa är särskilt intressanta då de ger företagaren en lägre energikostnad, en minskad klimatbelastning samt fler arbetstillfällen. Bioenergitillgångarna är begränsade och det kan i vissa fall finnas en målkonflikt mellan uttag av skogsråvara till bioenergi och skogsbrukets

naturhänsyn. Mot bakgrund av detta är en energieffektivisering viktig oavsett vilket energislag som används.

8.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Utgångspunkten är att fördela den största delen av budgeten under de första tre åren i programperioden. Tidpunkterna kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning så långt budgeten räcker för innevarande beslutsomgång. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50% av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Ansökningar som får 450 poäng får inte avslås på grund av låga regionala urvalskriteriepoäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Nationella och regionala urvalskriterier måste ha ett genomsnitt på 150 poäng.

8.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5c)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi + 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi	40
Insatsen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+1 poäng: Investeringen är ny för företaget +2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området +2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning + 3 poäng: Bi- eller restprodukter används	10

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Sökanden har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
Det finns ett identifierat behov av investeringen.	5 Poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi	30

8.2.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi

Poängen ges till investeringar som bidrar till ökad användning av förnybar energi. Det kan handla om investeringar som underlättar användningen av förnybar energi, även om de inte direkt bidrar till en ökad produktion, exempelvis pannrum, laddningsstationer för el- eller gasdrivna fordon, lagerbyggnader för flis och värmekulvertar. Det kan också handla om investeringar som bidrar till en ökad produktion av förnybar energi, för egen förbrukning eller avsalu. Exempel på sådana är investeringar i vindkraft, vattenkraft, solenergi, jord- och bergvärme eller bioenergi. (Investeringar kopplade till odling av energiskog hanteras inom fokusområde 4.1 5c och investeringar som gynnar produktionen och/eller användningen av biogas producerad av stallgödsel inom fokusområde 5d). Det kan också handla om investeringar som ingår som en del i en biobränslekedja, exempelvis flismaskiner, teknik för pelletstillverkning och salixskördare. Observera att enbart företag med jordbruk, trädgårdsodling, eller rennäring kan stöd för produktion av förnybar energi för eget bruk.

+ 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi

Poängen ges till investeringar som ger en faktisk direkt minskning av användningen av fossila bränslen. Investeringen ska ge en slutprodukt i form av en energibärare (exempelvis värme, el, drivmedel eller pellets) som kan användas av företaget eller säljas till annan användare.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det

kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av produkter.

+1 poäng: Investeringen är ny för företaget

En poäng ges om investeringen är helt ny för företaget

+2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området

Två poäng ges till investeringar som är nya inom aktuell bransch eller i exempelvis länet.

+2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning

Två poäng ges om investeringen förväntas göra att fler gör motsvarande investeringar.

+3 poäng: Bi- eller restprodukter används

Tre poäng ges om bi- eller restprodukter används i syfte att öka användningen av bi- och restprodukter för energiändamål.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförandekapacitet som krävs för att genomföra investeringen

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

5 poäng: Investeringen leder till ökad efterfrågan av förnybar energi i form av till exempel råvara till värmeproduktion, pellets eller briketter.

8.2.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Örebro län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

8.2.6 Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

I Örebro län är högsta stödbelopp 900 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁶.

I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.3. Investeringsstöd till gödselbaserad biogas (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d)

8.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet är till för att minska utsläppen av växthusgaser genom att investera i anläggningar för produktion av biogas, vilket exempelvis kan inkludera biogaspannor, uppgraderingar, lager för rötresten och rörledningar (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d).

8.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I SWOT-en konstateras att det i länet finns gott om energiråvara från livsmedelsindustrin och lantbruket som till exempel kan användas till biogas. I Örebro län finns två större biogasanläggningar, en i Karlskoga och en i Örebro som delvis förses med substrat från lantbruket.

I länet körs också många bussar, men även andra fordon, på biogas och tankningsställen finns på ett flertal platser. Biogas är alltså en väl etablerad energikälla i länet. Bland lantbruket är dock antalet biogasanläggningar mycket få.

Biogasproduktion är ur klimat- och miljösynpunkt mycket angeläget då produktionen bidrar till energi samtidigt som rötresterna efter produktionen kan återföras som gödsel på åkern då med ökat innehåll av växttillgängligt kväve.

Stöd prioriteras till anläggningar där stödet kan bidra till att investeringen blir lönsam. Stöd prioriteras till investeringar där flera lantbruk samverkar kring en

---

¹⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

gemensam anläggning. Investeringar med innovativ inriktning och som bidrar till ökad lönsamhet prioriteras.

8.3.4. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För detta stöd hanteras ärendena löpande eftersom länsstyrelsen räknar med ett relativt lågt söktryck. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Budgeten är nationell och avropas från Jordbruksverket. För bifall krävs minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

8.3.5. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5d)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen gynnar produktionen och/eller användningen av biogas +2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning eller sköts med metoder som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen +2 poäng: Det finns avsättning för den rötrest som produceras +2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas	40
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker stöd	20

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
	har en tydlig och relevant målbild +3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	
Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt.	30
Summa nationell viktning		100

Regionala urvalskriterier

För investeringsstöd till gödselbaserad biogas finns inte några regionala urvalskriterier.

8.3.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+2 poäng: Investeringen gynnar produktionen och/eller användningen av biogas

Poängen ges till biogasanläggningar som rötar gödsel men också andra investeringar som gynnar produktionen av biogas, exempelvis rötrestlager. Om en jordbrukare ansöker om investeringsstöd för rötrestlager för eget bruk hanteras ansökan i 4.1 5d, men om rötrestlagret ingår som en del av en större ansökan hanteras det inom detta fokusområde. Poängen ges också till investeringar som ökar användningen av biogas. Det kan exempelvis vara rörledningar, uppgraderingar till fordonsgas och tankstationer för biogas.

+2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning eller sköts med metoder som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen

Poängen ges till investeringar där särskilda åtgärder vidtagits för att minska risken för läckage av metan. Det kan exempelvis handla om gastät rötrestlagring eller en efterrötkammare. En åtgärd kan också handla om rutiner och kontrollprogram för regelbunden läcksökning och service av anläggningens olika delar enligt gödselgasstödetets krav. Extrapoängen ges enbart till utrustning som inte krävs för miljötillstånd.

+2 poäng: Det finns avsättning för den rötrest som produceras

Poängen ges till investeringar där det är uppenbart att rötresten kommer till användning antingen i det egna företaget eller i andra företag. Det kan vara gårdsanläggningar där man även bedriver växtodling eller anläggningar som tar emot gödsel från djurgårdar som sedan tar tillbaka rötrest för användning i växtodling. Det kan även handla om förädling av rötresten för försäljning eller transport till mindre djurtäta regioner.

+2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas

Poängen ges till biogasanläggningar som också uppgraderar biogasen till fordonsgas. Poängen ges också till investeringar som syftar till att uppgradera biogasen i befintliga biogasanläggningar.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. Investeringar som visar på nya bra sätt att ta tillvara biogasen får poängen. Ansökan bedöms utifrån aktuell kunskap inom området, utifrån hur investeringen förväntas bidra med positiva effekter och utifrån innovationens behov av att spridas.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen.

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Pilotprojekt eller testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt, process, teknik eller metod.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet som krävs för att genomföra investeringen.

+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

Tre poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, själv, via anställd eller inköpt kompetens.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Tre poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

4. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt

8.3.5. Stödnivå

- Stöd ges till 40 procent av stödberättigande utgifter.
- Högsta stödbelopp är 40 miljoner kronor.

- En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.
- Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.4. Investeringsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a)

8.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennäring och skogsbruk för att skapa nya jobb är till för att främja diversifiering och främja skapandet och utveckling av små företag för att få fler arbetstillfällen på landsbygden (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a).

8.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Antal arbetstillfällen på landsbygden har minskat i takt med att jord- och skogsbruket rationaliseras. För att skapa nya arbetstillfällen på landsbygden är investeringar i nya verksamheter som kan skapa varaktig sysselsättning ett viktigt mål. Nya innovativa åtgärder är särskilt beroende av stöd då dessa kan upplevas som extra ekonomiskt riskfulla. Verksamheter som har en tydlig koppling och fördel av att ligga på landsbygden ger varaktiga arbetstillfällen förutsatt att lönsamhet kan uppnås. Det kan vara verksamheter inom besöksnäringen.

8.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två beslutsomgångar 2018 och två 2019. Finns medel 2020 kommer ytterligare en omgång att hållas.

Budgeten vid varje beslutsomgång avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 300 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Om inte budgeten räcker till inneliggande ansökningar ges bifall till de ansökningarna med högst poäng i fallande ordning.

I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen. Beroende på hur mycket den ansökan överskrider budgetramen kommer följande beslutsomgångs budgetram att minskas med motsvarande belopp.

Eventuella medel som inte förbrukas i en beslutsomgång förs över till nästa beslutsomgång.

Då tilldelad budget är slut och inga nya medel för tillfället är avsatta inom delåtgärden/fokusområdet kan en fördelning av medel inom respektive beslutsomgång ej göras.

8.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året	30
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag	10
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning	10
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen i någon grad +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investering är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	1 4 poäng: Investeringen bidrar till att skapa eller bevara arbetstillfällen +2 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål	25
Summa viktning		100

8.4.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

Bedömningsgrunder

1. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetstillfällen ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfället ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projekttiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällen. Arbetstillfällen genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen. För urvalskriteriet räknas enbart arbetstillfällen på landsbygden.

- 1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
- 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
- 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
- +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid

En poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar per år.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget

Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget

Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget nyligen.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

2. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges till verksamheter som bidrar till de nationella miljö kvalitetsmålen. Det kan till exempel gälla satsningar inom turismsektorn som bidrar till öppna betesmarker, gynnar kulturmiljön eller den biologiska mångfalden. Ett annat exempel är företag som driver restauranger eller säljer mathantverk där råvaran är ekologisk, lokalt producerad eller säsongsanpassad. Lokalt producerat räknas som inom eget eller angränsande landskap. Företag

som bedriver verksamheter inom energiproduktion och energieffektivisering är andra exempel på företag som är kvalificerade till poängen.

+2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljökvalitetsmålen

Två poäng ges till den som söker stöd om det ingår delar i investeringen som är bra för miljön. Det kan till exempel vara en investering där ett miljöcertifieringssystem ingår.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag

En poäng ges till de företag som med investeringen använder sig av energikällor eller teknik som gör företaget energieffektivt. Det kan till exempel vara investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet.

3. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- +3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området
- +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas eller att nya tjänster erbjuds i området

Tre poäng ges till investeringar som medför nya verksamheter i området.

+2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

Två ges till investeringar som har ett koncept som visar potential att utveckla branschen eller området i en positiv riktning.

4. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen

kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

5. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

1- 4 poäng: Investeringen bidrar till att skapa eller bevara arbetstillfällen

+2 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål.

1-4 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid i ett enpersonsföretag. Alternativt ett helt nytt heltidsarbetstillfälle (1720 timmar) i ett enpersonsföretag.

- 1 poäng ges om investeringen skapar fler arbetstimmar i företaget.
- 2 poäng ges om investeringen skapar fler än ett arbetstillfälle (mer än 1720 timmar)
- 3 poäng ges om investeringen skapar fler än två arbetstillfällen (mer än 3440 timmar)
- 4 poäng ges om investeringen skapar fler än tre arbetstillfällen (mer än 5160 timmar)

+2 poäng: Investeringen gynnar besöksnäringen i området

Exempelvis fler övernattningsmöjligheter eller andra investeringar som leder till att besöksverksamheten kan utvecklas.

8.4.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Inga särskilda kategorier av investeringar prioriteras bort i Örebro län.

8.4.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

I Örebro län är högsta stödbelopp 800 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁷.

I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

---

¹⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

9. Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd (Åtgärd 7)

Den här rubriken gäller investeringar som med stor sannolikhet inte skulle genomföras utan stöd, men där den gemensamma nyttan är stor.

För de här investeringarna finns det krav på att en offentlig organisation i visa fall går in med pengar för att finansiera investeringen. Det kan exempelvis vara kommun, landsting, region eller länsstyrelse. Detta gäller dock inte för stöd till bredband eller för den del av stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden som rör investeringar i kommersiell service.

9.1. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur (delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i småskalig infrastruktur. Sametinget har egen handlingsplan.

9.1.2. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.2). Syftet är att förbättra den småskaliga infrastrukturen på landsbygden för att därigenom ge en ökad livskvalitet och en tryggare utomhusmiljö för de boende på landsbygden. Stöd till sådana investeringar kan med fördel ges när de ligger i anslutning till andra investeringar som fått stöd inom landsbygdsprogrammet (fokusområde 6b).

9.1.3. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Under den programperiod som nu avslutas har några projekt belyst problematiken med en försämrad infrastruktur på landsbygden. SWOT-analysen har förstärkt bilden av att den småskaliga infrastrukturen måste förbättras, det gäller bl.a. mindre vägar i den mera perifera landsbygden som särskilt lyfts fram i analysen.

2012-2013 drev Länsstyrelsen i Örebro län tillsammans med Länsbygderådet ett projekt med att ta fram lokala utvecklingsplaner (LUP). Projektet tog avstamp i ett underifrånperspektiv så till vida att för orten representativa lokala arbetsgrupper bestående av boende, företag och föreningar beskrev olika behov av utvecklingsåtgärder som dokumenterades i LUP. Även kommunerna deltog i projektet för att förankra innehållet i LUP och för att bygga upp ett processarbete och en plattform för en fungerande och vidare dialog mellan den lokala och kommunala nivån om lokal utveckling. En LUP ska bl.a. kunna ligga till grund för beslut av kommuner, regioner/landsting, statliga myndigheter och verk. Genom projektet framkom att nödvändig infrastruktur ibland saknas helt eller att den befintliga många gånger är kraftigt undermålig på grund av dåligt underhåll eller naturligt slitage som uppstått över tid. Det kan t.ex. handla om mindre vägar för fordon, cykelvägar, trottoarer, övergångsställen, belysning, uppställningsplatser och/eller pendlingsparkeringar eller förfallna bryggor vid bad- och/eller båtplatser. I flera fall rör det sig om brister som är att betrakta som en trafik- och allmänfara, vilka borde åtgärdas omgående för att inte någon ska komma till skada.

Insatser och investeringar som kommer att prioriteras inom fokusområdet kommer väljas ut med stöd av den arbetsprocess och metodik som användes inom LUP-projektet.

9.1.4. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Då den typ av infrastruktur som avses inom delåtgärden är eftersatt på många orter i länet kommer efterfrågan på medel med största sannolikhet att vara större än avsatt budget. Härav kommer Länsstyrelsen att tillämpa beslutsomgångar.

Länsstyrelsen avser att ha två beslutsomgångar under 2018. Budgeten fördelas jämnt över beslutsomgångarna (hälften i varje omgång) Finns medel 2019 för en tredje omgång kommer ytterligare en omgång att hållas.

Budgeten vid varje beslutsomgång avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de ansökningarna med högst poäng i fallande ordning.

I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte rymms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen. Beroende på hur mycket den ansökan överskrider budgetramen kommer följande beslutsomgångs budgetram att minskas med motsvarande belopp.

Eventuella medel som inte förbrukas i en beslutsomgång förs över till nästa beslutsomgång.

9.1.5. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser +2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	30
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+3 poäng: Investeringen har en bred förankring i området. +2 poäng: Investeringen gynnar bygdens	45

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
	attraktionskraft. +2 poäng: Investeringen prioriteras av kommunen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning.	
Summa nationell viktning		100

9.1.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

- En långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade.
Städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.
- Kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.
- Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

+ 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.

- + 1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser
- + 2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen
- + 1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild
- + 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+ 1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser

En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom organisationen som gäller för den investering som organisationen ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+ 2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

Två poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på verksamheten, därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+ 1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om organisationen har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Organisationens kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

3. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen
Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

+ 3 poäng: *Investeringen har en bred förankring i området.*

Den sökande ska kunna påvisa att det finns en bred och djup uppslutning bland boende, företag och föreningar kring de förslag på nya åtgärder och/eller förbättringar av infrastrukturen som ligger till grund för ansökan om stöd. Det kan ske genom en LUP som presenteras eller motsvarande dokument som tydligt beskriver behovet av att investeringen genomförs.

+ 2 poäng: *Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft.*

Ny eller förbättrad infrastruktur ska vara till stor allmän nytta (ha en hög nyttjandegrad) och väntas bidra till ökad attraktionskraft, trygghet och lokal utveckling för orten/området i stort (kan t.ex. handla om åtgärder som förbättrar barns möjligheter att ta sig till ortens skola och ökar trafiksäkerheten i området, motsvarande dokumentation som ovan).

+ 2 poäng: *Investeringen har kommunalt stöd.*

Kommunen ska skriftligen yttra sig om investeringens betydelse för orten samt om ortens strategiska betydelse som helhet för landsbygdsutvecklingen utifrån ett boende-, förenings- och näringslivsperspektiv.

+ 1 poäng: *Investeringen ingår i en samverkanslösning.*

En poäng ges om sökanden samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

9.1.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Örebro län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.1.6. Stödnivå

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁸ i de fall det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med.

---

¹⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

9.2. Stöd till bredband (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c)

9.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till bredband ges för att öka tillgången till bredbandsnät med hög överföringskapacitet, så kallade nästa generations accessnät (NGA-nät) på landsbygden. Syftet med stödet är att öka tillgängligheten till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik i landsbygdsområden (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c).

9.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I bredbandsstödet används bara gemensamma nationella prioriteringar. De projekt som beviljas stöd ska bidra till att uppfylla målen i den regionala bredbandsstrategin. Örebro län har en antagen Regional Digital Agenda där tillgången till bredband är ett utpekat område. Agendan står samtliga kommuner samt regionen bakom. Alla länets kommuner, det vill säga tolv stycken, arbetar efter strategier där områden prioriterats strategiskt utifrån befolkning och kommunens framtida planering. Projekt som prioriteras ska bidra till att uppfylla kommunens mål för bredbandsutbyggnad.

Örebro län tillhör de allra främsta länen i landet när det gäller bredbandstäckning. Den vanligaste formen av anslutning är idag ADSL. Alla telestationer i länet är fiberanslutna och utbyggda för ADSL. Utbyggnad på marknadsmässig grund innebär att det inte är staten eller kommunerna som ansvarar för var och när utbyggnaden sker. Det får till följd att utbyggnad i första hand sker i tätorterna. För att boende på landsbygden ska få tillgång till bredband via fiber inom en rimlig tid krävs engagemang.

En förutsättning för att kunna bo och verka i hela länet är att det finns snabb och stabil infrastruktur. Det är många gånger avgörande för företag inom alla branscher. Även för kommunernas inflyttning är det viktigt med en modern och säker infrastruktur. I Örebro län är det tre kommuner som i senaste mätningen hade negativ befolkningsutveckling Ljusnarsberg, Hällefors och Laxå.

Befolkningsmätning SCB 1/4-30/6 2015			
Kommun	Kommunnamn	Folkmängd	Folkökning
18	Örebro	289 425	509
1882	Askersund	11 164	12
1862	Degerfors	9 528	27
1861	Hallsberg	15 415	37
1863	Hällefors	6 940	-3
1883	Karlskoga	30 167	27
1881	Kumla	21 037	43
1860	Laxå	5 669	-9
1814	Lekeberg	7 441	59
1885	Lindesberg	23 401	64

1864	Ljusnarsberg	4 874	-22
1884	Nora	10 450	33
1880	Örebro	143 339	241

Örebrolänsmodellen är ett sätt att underlätta för bredbandsutbyggnad på landsbygden. Den bygger på att det finns samordning och ett samarbete mellan flera olika parter, som byalag, kommuner, länsstyrelser och operatörer. Det lokala engagemanget ligger till grund för att ett projekt ska kunna genomföras. Modellen kräver samarbeten och gemensamma mål, vilket också finns i länet.

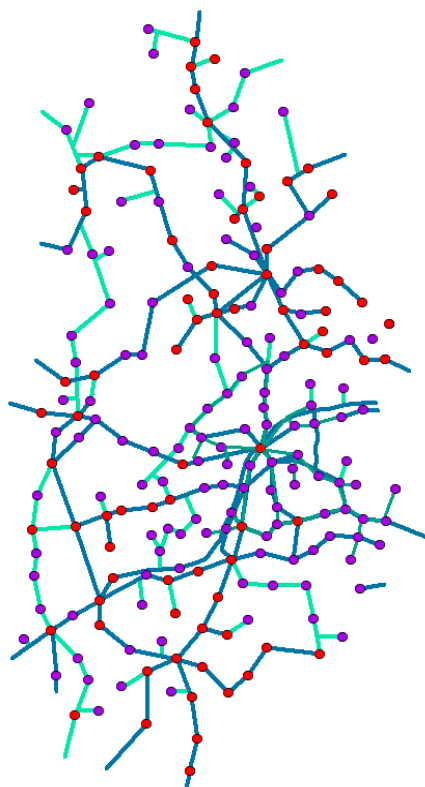
Utgångspunkten är att utbyggnaden av bredbandsnät görs av marknaden, men att offentligt stöd behövs för den utbyggnad som inte förväntas kunna ske på rent kommersiell grund.

År 2001 var cirka hälften av länets telestationer fiberanslutna. Genom ett strategiskt och målinriktat arbete för en bra grundinfrastruktur, är samtliga 200 telestationer, idag anslutna till fiber. I länet och kommunerna pågår strategiskt arbete utifrån kommunernas strategier. Arbetet följs upp i regelbundna möten tillsammans med Länsstyrelsen och Region Örebro län. Den strategiska utbyggnaden är en viktig utgångspunkt för framtidssäker IT-infrastruktur i hela länet.

Enligt PTS bredbandskarta hade 46,53 % av befolkningen i Örebro län tillgång till 100 Mbit år 2009. År 2014 var siffran 63, 52 %. När det gäller ren landsbygd i länet har utvecklingen gått från 0,81 % till 12,84 %.

Länets samtliga telestationer är idag fiberanslutna.

Den kommun i länet som enligt PTS bredbandskarta har sämst tillgång till minst 100 Mbit/sek är Lekebergs kommun där 33 % (58 % i tätort/småort och 11 % utanför) av den totala befolkningen har tillgång fiber, medan Örebro kommun har bäst tillgång med 74 % (80% i tätort/småort och 20 % utanför). Skillnaderna mellan länets kommuner beror bland annat på andelen av befolkningen som bor på ren landsbygd respektive i tätort/småort. I Lekeberg bor mer än hälften av kommunens medborgare på ren landsbygd medan det i Örebro kommun är knappt nio procent.

Befolkning med tillgång till minst 100Mbit/sek år 2014 (bredbandskartan.se)			
Kommun	Inom tätort/ småort (%)	Ren landsbygd (%)	Andel av kommunens medborgare som bor på ren landsbygd
Karlskoga	67	14	7
Örebro	80	20	9
Kumla	50	12	12
Degerfors	51	10	16
Ljusnarsberg	70	17	17
Hällefors	84	13	20
Nora	84	7	21
Hallsberg	84	14	21
Laxå	78	7	23
Lindesberg	36	9	24
Askersund	69	8	29
Lekeberg	58	11	52

I Örebro läns landsbygder har strategiska byggnationer pågått sedan början av 2000-talet. Det har inneburit en tydlig ökning av antalet företagare och medborgare som getts möjlighet att ansluta sig till ett fibernät. Den strategiska utbyggnaden betyder också att hela länet omfattas och att möjligheterna i princip är lika goda i hela länet. På fem år har utvecklingen gått från 0,81% till 12,84%. Under kommande år kommer utvecklingen med största sannolikhet bli ännu starkare då det numera finns bra grundförutsättningar för bygdernas accessnät. Statistiken nedan är tagen från PTS och bredbandskartan.

Utvecklingen av fiber i ren landsbygd dvs. utanför tätort/småort i Örebro län								
Andel av befolkningen med:	År 2007	År 2008	År 2009	År 2010	År 2011	År 2012	År 2013	År 2014
-tillgång till minst 100 Mbit/s			0,81%	1,44%	1,13%	3,41%	7,46%	12,84%
-max 354 m till ett fibernät	0,27%	0,22%	0,81%	2,26%	1,91%	5,50%	10,91%	18,78%

9.2.3. Mål

För att kunna följa hur det går med landsbygdsprogrammet finns det obligatoriska indikatorer som EU har tagit fram för varje insatsområde. Målvärdena har beräknats av Jordbruksverket utifrån bland annat tidigare erfarenheter. Målvärdena har sedan fördelats enligt samma fördelningsnycklar som budgeten. EU:s indikatorer med målvärden samt budget finns i bilaga 2 Budget och mål.

9.2.4. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Inom detta insatsområde räknar vi inte med fler än 5 ansökningar per kvartal. Eftersom vi endast har en genomsnittlig handläggningstid på 8 veckor riskerar beslutsomgångar att förlänga tiden som den sökande behöver vänta på beslut. Därför tillämpar vi inte beslutsomgångar. Vi har istället ett krav på att alla ansökningar som ska få bifall får minst 240 poäng för de nationella urvalskriterierna. På detta sätt säkerställer vi ett bra urval av ansökningar trots ett begränsat antal ansökningar.

9.2.5. Urvalskriterier

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Det finns bara nationella urvalskriterier för bredband.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning Bedömningsgrunder	Viktning
Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet	1 poäng: 50 – 74 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 3 poäng: 75 – 84 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 5 poäng: 85 procent eller fler anslutna inom avgränsat område för projektet.	45
Projektet har ett högt antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet	2 poäng: 20 - 49 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 3 poäng: 50 - 99 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 4 poäng: 100 – 199 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 5 poäng: Minst 200 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.	40
Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen	+1 poäng: Likviditeten för projektets genomförande är tryggad. +1 poäng: Det finns en projektledare utsedd för projektet. +1 poäng: Det finns en ekonomiansvarig utsedd för projektet. +1 poäng: Det finns en upphandlingskunnig utsedd för projektet.	15

Nationella urvalskriterier	Poängsättning Bedömningsgrunder	Viktning
	+1 poäng: Det finns en person med relevant teknisk utbildning eller erfarenhet i projektet.	
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till bredband finns inte några regionala urvalskriterier.

9.2.5.1. Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att öka kostnadseffektiviteten i projekten. I det här sammanhanget betyder det att bredbandsnätet blir billigare per anslutning om det är många som väljer att koppla upp sig. Genom att beräkna anslutningsgraden på hushåll (= permanentbostäder) styr också urvalskriteriet på ett tydligt sätt mot indikatorn för delåtgärden som är antal personer som får tillgång till bredband.

Så här beräknas anslutningsgraden:

Beräknat antal anslutna hushåll/totalt antal hushåll inom avgränsat område för projektet

* 100 = anslutningsgrad i %

Hushåll = permanentboende = hushåll med folkbokförda

2. Projektet har ett högre antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att få projekt som omfattar ett lite större område. Det är bra ur kostnadseffektivitetssynpunkt om projekten inte blir alltför små och syftar också till att områden avgränsas på ett klokt sätt så att inte ”vita fläckar” uppstår mellan områdena.

Som möjlig anslutning räknas hushåll det vill säga permanentbostäder med folkbokförda. I ett flerbostadshus räknas varje lägenhet som en anslutning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Prioriteringen syftar till att få projekt som kommit långt i sin planering. Projektet har samlat personer med den kompetens som behövs för att kunna genomföra projektet. En säkrad finansiering av projektet minskar risken för problem med likviditeten som kan leda till stopp i arbetet.

Den kompetens som krävs kan komma från utbildning eller att personen har jobbat med liknande arbetsuppgifter. Personerna ska vara namngivna i ansökan.

Likviditeten är tryggad om det finns ett:

- Lånelöfte om det är en förening eller organisation (som inte är företag eller myndighet) som genomför projektet.
- Lånelöfte om det är ett företag som genomför projektet. Om företaget har likviditet att genomföra projektet utan externa lån kan lånelöftet ersättas av ett intyg från företaget.
- Om det är en kommun eller annan myndighet som genomför projektet behövs inget intyg eller lånelöfte. En kommun eller myndighet får alltid ett poäng.

Den som genomför projektet är den som är projektägare och alltså står som sökande.

Kompetensen ska styrkas med:

Oavsett vem som står som genomför projektet, står som sökande, ska de personerna vara namngivna i ansökan. Kompetensen beskrivs i kort förklaring för varje person. Kompetensen kan bestå av utbildning, arbetslivserfarenhet eller erfarenhet från föreningsarbete. Kompetensen behöver inte styrkas av underlag som t ex arbetsgivarintyg eller utbildningsintyg.

9.2.6. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Det finns inte några regionala prioriteringar inom bredband.

9.2.7. Stödnivå

Stödnivån i länet är anpassad till de regionala förutsättningarna utifrån gemensamma riktlinjer som tagits fram av Jordbruksverket. Samma stödnivå används för alla projekt som beviljas stöd inom länet.

Följande faktorer har vägts samman:

- andel hushåll på landsbygden i länets olika kommuner och andel hushåll med tillgång till fiber i landsbygderna.
- markförhållanden, som speglas av andelen åkermark, betesmark, skog inklusive berg och svåra marker samt andelen sjöar och vattendrag i länet.
- historiska kostnader för bredbandsinvesteringar under tidigare år. Riktlinjen syftar till att den privata insatsen i genomsnitt ska vara likvärdig kostnaden för en uppkoppling i tätort.
- tillgång till marknadsaktörer i länet och vilka affärsmodeller de erbjuder. Brist på aktiva marknadsaktörer kan motivera en högre stödnivå.

Utifrån markförhållanden, länets struktur, tillgång till marknadsaktörer och affärsmodeller samt stödberättigande kostnader har Länsstyrelsen kommit fram till en stödandel på **50 procent** av de stödberättigande utgifterna.

Befolkning på landsbygd

Örebro län har 12 kommuner och i sju av dessa bor mer än 20 procent av befolkningen på ren landsbygd. I Lekeberg bor mer än hälften av medborgarna på ren landsbygd medan det i Örebro kommun bor knappt nio procent på landsbygden. I kommunerna (undantaget varje kommuns huvudtäort) bor färre än fem personer per km² i tre av kommunerna och i sju kommuner är befolkningstätheten 5-15 personer per km². Två kommuner har fler än 15 personer per km².

Markförhållanden

För Örebro län skiftar markförhållandena i hög grad, från stora sammanhängande slättområden till markant kuperad terräng (Norrländsterräng). Huvudsaklig jordart utgörs av morän, därefter olika typer av lerjordar samt torvjordar. Sprickdalstopografi i söder. För länet som helhet utgörs 14 procent av jordbruksmark och 62 procent skogsmark vilket ger en bild av den landskapliga öppenheten.

Erfarenheten att döma utgör det inte några större problem vid nedgrävningen av fiber oavsett markförhållanden, då nedgrävningen av fiber företrädesvis görs utmed vägar. Vissa sträckor utgörs av ren skogsmark, oftast då med jordarten morän, ett fåtal områden utgörs av storblockig morän. Några större problem på grund av jordartstypen vid nedläggning av fiber står inte att finna.

Historiska kostnader

Örebro län har en historia i förra programperioden av förhållandevis snabb utbyggnad av

bredband. Kostnaderna har hållits nere genom engagemang och aktivitet. Kostnadsnivåerna har i många fall sammantaget landat på under fyrtio tusen kronor även om det finns viktiga undantag.

I denna programperiod tror vi att kostnaderna minskar då intresset för fiber skapar större efterfrågan och därmed högre anslutningsgrad. Marknadsaktörerna har också börjat se värdet av kunderna även på landsbygden och är därmed oftare villiga att själva investera.

Marknadsaktörer och deras affärsmodeller

I Örebro läns präglas marknaden av Skanovas bredbandsnät. I fyra av kommunerna finns Stadsnät. Samtliga telestationer har tillgång till fiber och i princip alla orter med över 200 invånare har fiber draget till orten. Pilotprojekt pågår för att hitta affärsmodeller där men når 90 procent av boende på landsbygden. Det är ett arbete som kräver tålamod och gemensamma satsningar.

Örebro län kommer utgå från en stödnivå på 50 procent. Föregående programperiod var den genomsnittliga kostnaden 30 000 - 35 000 kr per hushåll. Denna period räknar vi med en lägre kostnad då intresset och anslutningsgraden ökar bland boende men också att marknadsaktörerna ser ett större intresse i att själva investera längre ut på landsbygderna. Beräkningen av stödprocent har skett enligt en beräkningsordning som fastställts av Jordbruksverket.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Högsta stöd är 10 miljoner euro per projekt.

9.3. Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden (delåtgärd 7.4 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i service och fritid. Det gäller då idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler. Sametinget har egen handlingsplan.

9.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar i service och fritid ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.4). Syftet med stödet är att skapa och behålla service på landsbygden. Det kan vara kommersiell och viss offentlig service, servicepunkter där flera olika typer av service finns samlat, men också investeringar för att skapa bra möjligheter för idrott och fritid samt samlingslokaler, vilket gynnar både boende och besökare (fokusområde 6b).

9.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

(skrivanvisning se 9.1.2)

Dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar

Sedan det tidigare regionala serviceprogrammet tog sin början 2010 har antalet butiksnedläggningar på landsbygden varit få. Några butiker har försvunnit på grund av minskad omsättning och lönsamhetsproblem, men det har också tillkommit några nya. Nettomässigt finns idag något färre butiker i jämförelse med 2010. I nuläget har länet 25 butiker (alla butiker utanför kommunernas centralorter medräknade), vilket är en hög siffra sett till regionens geografiska yta och avstånd till närmaste alternativa inköpsställe. Tillgången till dagligvaror är således relativt god.

Trots mängden lanthandlare och att andra alternativa servicelösningar till viss del står till buds är dagligvaruförsörjningen inte långsiktigt tryggad. De flesta affärerna har en bra omsättning och tillfredsställande lönsamhet och likviditet som gör att de kan erbjuda en kvalitativ service, men vissa butiker kommer få det svårare att överleva då köptroheten viker allt mer. Det finns en risk för fler nedläggningar under programperioden om inte aktiva åtgärder vidtas som ger verksamheterna bättre förutsättningar att utvecklas affärsmässigt. Även kringtjänster som oftast är kopplade till landsbygdsbutikerna såsom post, apoteksvaror, spel m.m. försvinner i högre grad.

För Örebro län är det inget självändamål att till varje pris bibehålla alla butiker. Om det inte går att bevara servicen genom en lanthandel får andra servicefunktioner prövas för att säkerställa att alla kan klara av sina dagligvaruinköp. I vilken form servicen kan ges och i vilken omfattning styrs av behoven och vilka möjligheter som finns på en ort/i ett område att upprätthålla servicen. Hur servicen kan distribueras kommer därför variera beroende på omständigheterna på respektive ort/i varje område. Strävan är dock att så många butiker som möjligt som hotas av nedläggning eller väntas få problem under programperioden kan drivas vidare.

Den trend som kan skönjas bland de affärer som har de minsta marginalerna är att den traditionella dagligvaruförsäljningen i sin nuvarande form inte räcker till lönsamhetsmässigt. Butiksinnehavarna på dessa orter bör tillsammans med kommunen, lokala utvecklingsgrupper/byalag, Region Örebro län (som har ansvaret för det regionala serviceprogrammet) göra analyser och kartläggningar om och i så fall på vilket sätt servicen kan förändras och/eller breddas med ny service som behövs (t.ex. skapa servicepunkter eller nya innovativa lösningar). Det kan också handla om att forma nya verksamheter som efterfrågas som ett komplement till dagligvaru- och servicedelen som ger ett mervärde som ökar lönsamheten. På så vi kan butikerna ges en stabilare grund att saluföra livsmedel även fortsättningsvis.

Sedan programstarten av det förra regionala serviceprogrammet (2010-2013) har antalet drivmedelsstationer på de orter som ingått i programmet ökat genom de nyinvesteringar som gjorts. För tillfället finns stationer på 28 orter. Totalt sett har länet inga stora problem med utbudet av drivmedel på landsbygden. Avståndet till närmaste station är precis som för dagligvarubutikerna inte oöverträffligt långt.

Drivmedelsförsörjningen är dock inte helt säkrad över hela länet. På några orter anser kommunen, lokala företag och byalag/utvecklingsgrupper etc. att en anläggning behövs då avståndet till de alternativ som finns inte är acceptabelt. Det bedöms som väsentligt för hela ortens attraktionskraft som boendeort och utvecklingsmöjligheter för att skapa tillväxt och jobb.

Idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

I Örebro län finns ett rikt föreningsliv med många aktiva utvecklingsgrupper/byalag, idrotts- och kulturföreningar, studieförbund etc. Organisationen Länsbygderådet som jobbar med landsbygdsutveckling ur ett brett perspektiv har ca 140 medlemmar. Idrottsrörelsen har knappt 600 föreningar inregistrerade. Med hela den ideella sektorn inräknad finns mer än 3000 olika föreningar i länet.

Trots att landsbygden avfolkas och viktig samhällsservice på sina håll upphör består oftast folkrörelserna som fyller en viktig funktion för att ge människor, ung som gammal ett innehållsrikt liv i gemenskap med andra. Inte minst idrotten spelar en stor roll för ungdomars hälsa och välbefinnande och för att ge dem en meningsfull fritid.

Föreningslivet står dock inför stora utmaningar. Flera föreningar riskerar att försvinna i takt med att befolkningen fortsätter att minska samtidigt som de ekonomiska förutsättningarna att bedriva aktiviteter försämras. I länet finns en samsyn om att det blir allt mer problematiskt att få den yngre generationen som finns kvar på landsbygden att engagera sig som ledare. Tiden räcker inte till när familjelivet och arbetet kommer i första hand. Ett annat problem är att flera kommuner brottas med en vikande ekonomi som gör att investeringar i kommunala idrottsanläggningar och lokaler inte prioriteras. Örebro läns idrottsförbund har sedan några år tillbaka lyft frågan om tillgången till idrottsplatser och idrottsmiljöer som en av de viktigaste för att bibehålla och stärka en levande breddidrott över hela länet. Mindre föreningar som förvaltar egna små samlingslokaler har oftast inga egna medel för att renovera lokalerna och

göra dem attraktiva för den lokala befolkningen. Bristen på ändamålsenliga lokaler är ett dilemma för många landsbygdsorter.

Alla föreningar på en ort oavsett verksamhetsinriktning måste arbeta mera integrerat så att fler idrotts- och kulturföreningar etc. samverkar med lokala utvecklingsgrupper, byalag m.m. och anordnar gemensamma arrangemang. Lokaler som finns till förfogande ska kunna nyttjas ihop så att fler får användning av lokalutrymmen. Samtliga föreningar ska utgöra en betydelsefull beståndsdel i hela ortens utveckling för ökad attraktionskraft. Även samverkan mellan föreningar och näringsliv är av stor vikt. Det kan exempelvis gälla samarbeten som avser lokaler (lokaler ställs till förfogande ömsesidigt) eller evenemang m.m. (en gemensam förenings- och företagsmessa).

Allt sammantaget ger en bild av att fler aktörer måste samla sig kring frågor om olika aktiviteter och hur anläggningar och lokaler kan brukas. Då kan mervärden och synergieffekter uppnås som gynnar den lokala utvecklingen i stort och skapar ökad attraktion för bygden. Den lokala identiteten stärks om fler tar ansvar och verkar gemensamt utifrån ett helhetsperspektiv. Det måste gå att engagera sig på villkor som är möjliga och rimliga för var och en för att föreningar ska bestå så att barn och ungdomar får en lämplig fritidssysselsättning även på landsbygden.

De prioriteringar som kommer vara vägledande för besluten om stöd ska bygga på ett förhållningssätt som tydligt visar att insatser och investeringar har stor påverkan på en ort/ett områdes lokala utveckling. Samverkan och integrering mellan föreningar, företag och aktiviteter ska vara central i sammanhanget. Även kommunens engagemang för att påvisa att insatserna/investeringarna är strategiska för orten/området och har betydelse för att människor ska kunna bo, leva och vara företagare där ska vägas in i bedömningen.

9.3.4. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar

Sett till målgruppen för stödet och de marknadsförutsättningar som många dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar lever under på landsbygden är det inte motiverat med beslutsomgångar. Många serviceställen har en låg omsättning med små marginaler och dålig likviditet, vilket gör att nödvändiga investeringar måste kunna genomföras snabbt och ekonomiskt effektivt för att minimera risken för ytterligare nedläggningar. Ett första beslut måste kunna tas i nära anslutning till att behovet av investeringar uppstår för att inte skapa en osäkerhet kring planeringen av verksamheten och onödiga merkostnader (kassationer om en kyl/frys går sönder). Långa, utdragna handläggningstider och beslutsprocesser medför att syftet med stödet förfelas. Därutöver väntas antalet ansökningar per kvartal vara få, vilket ytterligare motiverar att beslut kan tas utan att beslutsomgångar tillämpas.

Beslut kommer att tas löpande när ansökningar inkommer. För bifall fordras minst 200 nationella poäng samt att poäng ges ur minst två urvalskriterier.

Idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Som beskrevs i bakgrundsdelen finns ett behov av att restaurera lokaler och anläggningar på landsbygden. Med hänseende till tidigare erfarenheter och projekt och den information som inhämtats från

föreningar och kommunrepresentanter väntas efterfrågan på medel bli omfattande. Medelstildelningen i programmet bedöms inte räcka till för att rusta upp och iordningsställa alla objekt. Därför kommer beslutsomgångar att användas för att optimera användningen av budgeterade medel.

Länsstyrelsen avser att ha två beslutsomgångar 2018 och två 2019. Budgeten fördelas jämnt över beslutsomgångarna (hälften i varje omgång). Finns medel 2020 kommer ytterligare en omgång att hållas. Budgeten vid varje beslutsomgång avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Om inte budgeten räcker till ineliggande ansökningar ges bifall till de ansökningarna med högst poäng i fallande ordning. I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen. Beroende på hur mycket den ansökan överskrider budgetramen kommer följande beslutsomgångs budgetram att minskas med motsvarande belopp.

Eventuella medel som inte förbrukas i en beslutsomgång förs över till nästa beslutsomgång.

Då tilldelad budget är slut och inga nya medel för tillfället är avsatta inom delåtgärden/fokusområdet kan en fördelning av medel inom respektive beslutsomgång ej göras.

9.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.4, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Urvalskriterier-dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning Första utkast
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom området +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	4 poäng: Investeringen prioriteras av kommunen + 2 poäng: Investeringen bidrar till att behålla eller utöka servicen i ett område med långt till motsvarande service. +2 poäng: Investeringen bidrar till en lokal servicepunkt. +2 poäng: Investeringen bidrar till tillgänglighet av drivmedelsanläggningar. +2 poäng: Investeringen innebär diversifiering av verksamheten.	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

Urvalskriterier-idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning Första utkast
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom området +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av	+3 poäng: Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundets checklista.	40

investeringen.	+2 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft. +2 poäng: Insatsen ökar aktivitetsutbudet på landsbygden. +2 poäng: Investeringen prioriteras av kommunen +1 poäng: Investeringen gynnar prioriterade områden.	
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

9.3.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder - dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål*

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålportalen, .

God bebyggd miljö

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/kulturarvet/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/vad-ar-kulturmiljo/nationella-kulturmiljomal/>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

- 1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer
- 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området
- +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

När det gäller innovation kan man se till vad för service som ska förmedlas. Det kan handla om ny kunskap om produkter eller metoder för service. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i servicen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Poängen ges till de investeringar som förbättrar servicen i området och samtidigt har en innovativ inriktning som behöver spridas. Det kan vara servicelösningar som har innovativa funktioner, till exempel provtagningsverksamheter eller servicelösningar för posthantering eller bredare aktivitetsutbud.

3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området

En produkt, vara eller tjänst kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området. Tre poäng ges t.ex. till nya lösningar för hur man kombinerar olika typer av service eller bredare aktivitetsutbud.

+1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas

Poängen ges till de ansökningar som visar att det på platsen kommer tillhandahållas service. Det kan till exempel vara dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till de investeringar i service utifrån behov och prioriteringar som finns i det regionala serviceprogrammet. Därmed blir motsvarande regionalt poängbeskrivningar avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

4 poäng: Investeringen har kommunalt stöd.

Kommunen ska genom ett skriftligt yttrande visa att butiken/drivmedelanläggningen/servicepunkten är prioriterad och av strategisk betydelse för att trygga servicen på orten/i området och för attraktionskraften

och landsbygdsutvecklingen i stort utifrån ett boende-, förenings- och näringslivsperspektiv.

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att behålla eller utöka servicen i ett område med långt till motsvarande service.

Investeringen bidrar till att befintlig service kan stärkas så att servicen kan bibehållas och/eller att servicen breddas genom att nya varor/tjänster som efterfrågas tillförs verksamheten. Det kan även handla om nya sätt att erbjuda och/eller distribuera service, t.ex. e-handel eller andra innovativa lösningar och/eller hemsändning om sådan inte funnits tidigare på orten/i området. För poäng krävs att inget alternativt inköpsställe med motsvarande service finns inom 10 km.

+2 poäng: Investeringen bidrar till en lokal servicepunkt.

Investeringen syftar till att utveckla nya efterfrågade servicefunktioner som inte funnits tidigare på orten/i området (kan avse kompletterande verksamheter såsom apotek, paketutlämning, ombud för Systembolaget, Svenska Spel, ATG eller annan service i form av kommunal information, turistbyråer m.m.).

+2 poäng: Investeringen bidrar till tillgänglighet av drivmedelsanläggningar.

Till kommunens yttrande (se under 4 poäng) ska en kompletterande marknadsanalys från investeraren och från lokala aktörer (byalag, utvecklingsgrupp, företag, föreningar) lämnas som visar att det finns långsiktiga marknadsmässiga förutsättningar att driva anläggningen med lönsamhet på orten/i området.

+2 poäng: Investeringen innebär diversifiering av verksamheten.

Investeringen bidrar förutom till bibehållen och/eller utvecklad service eller till nya servicefunktioner (servicepunkt) till att skapa nya kommersiella affärsområden som ett komplement till serviceverksamheten, särskilt sådana områden som kan ge synergieffekter med andra delåtgärder inom Landsbygdsprogrammet.

5. Projektet har tydliga mål.

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

Nationella och regionala bedömningsgrunder - idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning

- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål*

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

- 1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer
- 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området
- +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas

- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

När det gäller innovation kan man se till vad för service som ska förmedlas. Det kan handla om ny kunskap om produkter eller metoder för service. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i servicen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Poängen ges till de investeringar som förbättrar servicen i området och samtidigt har en innovativ inriktning som behöver spridas. Det kan vara servicelösningar som har innovativa funktioner, till exempel provtagningsverksamheter eller servicelösningar för posthantering eller bredare aktivitetsutbud.

3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området

En produkt, vara eller tjänst kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området. Tre poäng ges t.ex. till nya lösningar för hur man kombinerar olika typer av service eller bredare aktivitetsutbud.

+1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas

Poängen ges till de ansökningar som visar att det på platsen kommer tillhandahållas service. Det kan till exempel vara dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till de investeringar i service utifrån behov och prioriteringar som finns i det regionala serviceprogrammet. Därmed blir motsvarande regionala poängbeskrivningar avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

+3 poäng: Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundets checklista.

Investeringen bidrar till ungdomssatsningar som främjar både pojkars och flickors aktiviteter. För att bedöma ansökan kommer sökanden få redovisa antal sektioner inom föreningen/föreningarna, medlemstal könsuppdelat samt antalet genomföra aktiviteter (under det senaste året) och planerade aktiviteter (kommande år).

+2 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft.

Investeringen ska leda till stor allmän nytta (ha en hög nyttjandegrad) och väntas bidra till ökad attraktionskraft och lokal utveckling för orten/området i stort. Den sökande ska kunna påvisa att det finns en bred och djup uppslutning bland boende, företag och föreningar kring investeringen/insatsen. Det kan ske genom en lokal utvecklingsplan (LUP) som presenteras eller motsvarande dokument som tydligt beskriver behoven av att investeringen/insatsen genomförs.

+2 poäng: Insatsen ökar aktivitetsutbudet på landsbygden.

Investeringen ska leda till att fler aktiviteter kan erbjudas som breddar och ökar människors utbud av aktiviteter (aktiviteten ska inte ha varit tillgänglig tidigare).

+2 poäng: Investeringen har kommunlat stöd.

Till ansökan finns ett yttrande från kommunen om att planerade investeringar och/eller insatser är viktiga för ortens attraktionskraft samt om ortens strategiska betydelse som landsbygdsort i kommunen utifrån ett boende-, förenings- och näringslivsperspektiv.

+1 poäng: Investeringen gynnar prioriterade områden.

Orter och områden som saknar ändamålsenliga lokaler och anläggningar som medför att efterfrågade aktiviteter inte kan erbjudas alls är prioriterade.

5. Projektet har tydliga mål.

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.3.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Örebro län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.3.6. Stödnivå

Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

För stöd till investeringar i dagligvarubutiker, drivmedelsanläggningar, distributions- och logistiklösningar och för att utveckla servicepunkter i andra lokaler gäller följande:

1. Stöd får lämnas med 50 procent av de stödberättigande utgifterna om det inte finns särskilda skäl enligt punkt 2. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om de stödberättigande utgifterna är mindre än 50 000 kronor.

2. Stöd får lämnas med 90 procent av de stödberättigande utgifterna om det finns särskilda skäl enligt nedan. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om de stödberättigande utgifterna är mindre än 30 000 kronor.

- investeringar i förbättrad tillgänglighet
- investering vid uppstart av nedlagd butik
- investeringar för bättre miljö och klimat som exempelvis energieffektivisering
- investeringar för att komplettera ett försäljningsställe med andra grundläggande servicefunktioner som exempelvis olika typer av ombudsverksamheter så som post- och pakethantering eller apotek
- försäljningsstället ryms inom prioriterat område i länsstyrelsens handlingsplan utifrån de regionala serviceprogrammen.

En ersättningsinvestering för kyl- och frysutrustning kan ges 90 procent i stöd om den kan motiveras utifrån någon av punkterna 1-4 ovan.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁹ i de fall det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro

---

¹⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

I Örebro län är högsta stödbelopp 1 200 000 kronor per stödmottagare.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler
Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter för övriga investeringar, som samlingslokaler, anläggningar för idrotts- och fritidssysselsättningar.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter för dessa övriga investeringar.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.) Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁰ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Länsstyrelsen har satt ett maximalt tak för beviljat stöd till 600 000 kr per stödtagare under programperioden.

9.4. Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation (delåtgärd 7.5 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation. Sametinget har egen handlingsplan.

9.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar ges där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.5). Syftet med stödet är att utifrån landsbygdens resurser skapa möjligheter för rekreation för allmänheten och förbättra möjligheterna till turism (fokusområde 6b).

9.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Den stora tillgängligheten till fiskevatten plus att många av dessa ligger naturskönt gör att Örebro län har ett relativt omfattande fritidsfiske. Fiske upplåts till allmänheten bland annat i form av vatten förvaltade av 84

---

²⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

fiskekortområden. Dessutom finns allmänt vatten och fritt handredskapsfiske i Hjälmaren och Vättern. Cirka 85 procent av länets vattenareal beräknas vara upplåtet till allmänheten för fiske.

I Örebro län finns flera intressanta fågellokaler där tusentals fåglar rastar på sin väg norr eller söderut. Kvismaren, Oset och Tysslingen tillhör några av Sveriges främsta fågelsjöar. Kvismaren anses höra till Sveriges mest värdefulla fågellokaler för en mängd olika arter av vadare och simfåglar. Området finns idag med på FNs lista över internationellt värdefulla våtmarker.

Kulturen är betydelsefull för länets utveckling både ekonomiskt och socialt. Satsningar görs på ung kultur men även på vår historia och våra värdefulla kulturmiljöer. Tre kulturresevat finns inom länet.

Örebro län har i dag många skyddade områden, 230 naturreservat och två nationalparker. Här finns allt från djupa naturskogar och vida myrar till sötvattensskärgård och kalkrika ängar. De skyddade områdena är en resurs för det lokala friluftslivet och kan ge förutsättningar för utveckling av hållbar naturturism och besöksnäring i regionen. Satsningar på att få fler besökare i skyddade områden består bland annat av att öka tillgängligheten och besöksanordningar i vissa områden medan man i andra områden vill hålla fritt från anläggningar och behålla karaktären av orörd vildmark.

I länet finns väl utvecklade möjligheter att turista via cykel. Länet har Sveriges ledtätaste och största cykelområde från Tiveden i söder till Ljusnarsberg i norr. Mountainbikeleder har utvecklats, och idag finns fem stora markerade och utmärkta områden i länet.

Enligt länets SWOT finns ett behov av fler möjligheter att samverka både över destinationsgränser, länsgränser men också mellan företag då Örebro län har potential att locka fler besökare. Fler satsningar krävs för att utveckla företag, men också satsningar som främjar samverkan och paketlösningar. Genom samverkan bör affärsidéer och entreprenörer hitta nya sätt att utvecklas.

9.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Tidpunkt kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro

Normalt används en halv årsbudget per beslutsomgång och den begränsar vilka ansökningar som kan beviljas i varje stödomgång. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Om inte budgeten räcker till ineliggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning. Ansökningar som uppfyller alla villkor, men som inte ryms inom budgeten för en beslutsomgång överförs till nästa beslutsomgång. Överföring av ett ärende kan göras en gång, därefter avslås ansökan.

I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen. Beroende på hur mycket den ansökan överskrider budgetramen kommer följande beslutsomgångs budgetram att minskas med motsvarande belopp.

Eventuella medel som inte förbrukas i en beslutsomgång förs över till nästa beslutsomgång.

9.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.5, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer. 2 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet. 3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning. 4 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen.	40
Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

9.4.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras.

Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljö kvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljö målsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

- strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Myllrande våtmarker

- våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

- odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storlagen fjällmiljö

- fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

•

God bebyggd miljö

- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,
- det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur,

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

När det gäller innovation kan man se om investeringen avser nya aktiviteter i området eller ny information om området eller platsen. Det kan handla om ny kunskap om området eller platsen. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i de nya insatserna är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

+1 poäng: Projektet/investeringen är en innovativ lösning där ny teknik används. Poäng ges om projektet/investeringen är en innovativ lösning där ny teknik används.

+2 poäng: Insatsen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare med begränsad rörlighet, språkbegränsningar eller andra hinder.

Insatsen som gör att även personer med begränsad rörlighet eller andra hinder kan uppleva och ta del av destinationen. Till exempel informationsmaterial som broschyrer, webbplatser och skyltar på olika språk.

+3 poäng: Projektet/investeringen bidrar till samverkanslösningar mellan olika aktörer

Poäng ges om företaget kan påvisa på att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och tydligt och sakligt kan argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför.

+4 poäng: Det finns en plan för driften/ skötseln av investeringen

Poäng ges om det finns en långsiktig driftplan för hur investeringen ska skötas och underhållas.

5. Projektet har tydliga mål

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.4.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Inga särskilda kategorier av investeringar prioriteras bort i Örebro län.

9.4.6. Stödnivå

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²¹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd för röjning och skyltning till stigar och leder genom skog och mark ges i form av enhetskostnad:

Ersättningsnivå

950 kronor per 100 meter i skog som behöver röjas

600 kronor per 100 meter i öppen mark som behöver röjas

100 kronor per 100 meter i mark som inte behöver röjas, som vägar, tydliga stigar eller andra ytor där det enda som krävs är skyltning.

9.5. Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö (delåtgärd 7.6 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen finns det fler myndigheter som handlägger stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö. Det är Sametinget och Jordbruksverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

9.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.6). Syftet med stödet är att bevara och utveckla de värden som är förknippade med olika geografiska områdens attraktivitet. Eftersom stödet bidrar både till lokal utveckling och att nå nationella miljökvalitetsmål bidrar åtgärden också till kollektiva nyttigheter (fokusområde 6b).

I delåtgärd 7.6 finns också 4 miljöinvesteringar. Du hittar dem i kapitel 7. Det beror på att det finns miljöinvesteringar även i delåtgärd 4.4 och vi har valt att samla alla miljöinvesteringar i samma kapitel.

9.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Länets skiftande landskapstyper, från skogsmarker till stora sammanhängande odlingsmarker, värdefulla betesmarker och ett brett spektra av kulturmiljöer erbjuder en stor variation av miljöer och möjligheter. Natur- och kulturvärdena varierar beroende på var vi befinner oss i landskapet. Denna landskapliga dynamik uppskattas av många och blir till referenspunkter i medvetandet.

Landskap förändras över tiden. I vissa fall går förändringen snabbt. Från varierande miljöer till en mer ensartad landskapsbild. Miljöer som tidigare gav ett vitt blickfång kan vara stadda i igenväxning. Marker växer igen och hävdade kulturmiljöer med skötselberoende arter konkurreras ut av andra arter. Om så får fortgå trivialiseras landskapsbild. Åkrar och betesmarker övergår till

---

²¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

skog. De förklarande länkarna mellan det hävdade landskapet och övrig mark bryts. En levande landsbygd med en varierad/tryggad jordbruksproduktion får en viktig roll för att uppnå flera av miljö kvalitetsmålen.

Därmed är det också av vikt att göra odlingslandskapet tillgängligt och synliggöra värdefulla miljöer. Att bredda kunskap om skötsel och bevarande av objekt och miljöer som i sin tur kan skapa tillfällen för turism och en djupare förståelse av livsmedelsproduktionens villkor på landsbygden. Hållbar utveckling, levande landsbygd och livskvalité är centrala begrepp i detta resonemang.

Att förvalta och utveckla detta natur- och kulturarv kan stärka det lokala företagandet med exempel som utvecklandet av lokal matkultur liksom kultur- och naturturismen. Genom att erbjuda ett dynamiskt odlingslandskap kan besöksnäringen utvecklas och stärkas, vare sig man befinner sig i skogs- eller mellanbygden. Även slättbygden har att vinna på detta.

Syftet med åtgärderna är att bevara, utveckla och förädla värden som förknippas med olika geografiska områdens attraktivitet. Åtgärderna skall bidra till lokal utveckling och de nationella miljö kvalitetsmålen och är att betrakta som kollektiva nyttigheter.

Stöd kan beviljas till projekt som avser att bevara och restaurera odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer. Detta inkluderar kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer likaväl som återställning av markområden som genom restaurering återfår sin forna utbredning och funktion.

Projekten bidrar till att förstärka landskapets natur- och kulturvärden inom en by eller bygd och därigenom skapa förutsättningar för en attraktiv boendemiljö, därtill främja friluftsliv samt att kunna skapa goda förutsättningar för turism och företagande.

Stöd kan också beviljas till projekt för underhåll av värdefulla gårds- och trädgårdsmiljöer av en mer publik karaktär liksom för hembygdsgårdar och i övrigt kulturhistoriskt värdefulla gårdsmiljöer, i syfte att stärka den kollektiva nyttigheten (turism, rekreation, företagande). Med detta kommer ökad tillgänglighet och framtagande av information till allmänheten.

9.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen avser att ha två stycken beslutsomgångar per år. Tidpunkt kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbsida. lansstyrelsen.se/orebro. Budgeten kommer att fördelas jämnt över beslutsomgångarna. Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras. Om inte budgeten räcker till inläggande ansökningar ges bifall till de med högst poäng i fallande ordning.

I de fall som den sista ansökan i beslutsomgången inte ryms inom beslutad budgetram kommer ansökan att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av den beslutade budgetramen. Beroende på hur mycket den ansökan överskrider budgetramen kommer följande beslutsomgångs budgetram att minskas med motsvarande belopp.

Eventuella medel som inte förbrukas i en beslutsomgång förs över till nästa beslutsomgång.

Budgeten avgör om bifall kan beviljas. För bifall fordras minst 200 nationella poäng. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

9.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen/åtgärden bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone 1 nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitik	25
Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området 4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	10
Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader. 2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer. 3 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål. +2 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen. +1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet.	40
Investeringen/åtgärden har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	10

Summa		100
-------	--	-----

9.5.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Ett poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljökvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljökvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljökvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

- sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns, och
- strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Myllrande våtmarker

- våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

- skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur,
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

- odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slåtterängar, småbiotoper och vattenmiljöer, bland annat som en del i en grön infrastruktur som erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter,
- biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade,
- kultur- och bebyggelsemiljöer i odlingslandskapet är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storslagen fjällmiljö

- fjällmiljöer med höga natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

God bebyggd miljö

- det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas,

- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

Ett rikt växt- och djurliv

- det biologiska kulturarvet är förvaltats så att viktiga natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för ett fortsatt bevarande och utveckling av värdena,
- tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift 1 extra poäng.

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan i vid bemärkelse betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde.

- 2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området
- 4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

Eftersom syftet med stödet är lokal utveckling, ska ansökningar som bidrar till att nya aktiviteter och upplevelser skapas prioriteras.

Två poäng ges om konceptet är nytt för området. Det kan vara t.ex. historiska byggnader som inte varit i bruk alls eller att man startar upp nya verksamheter som inte tidigare finns i bygden. Det kan också vara insatser inom natur- och kulturmiljöer som bidrar till att förutsättningarna för t.ex. turism eller rekreativmiljöer förbättras påtagligt i området.

Fyra poäng ges om konceptet är unikt i ett bredare perspektiv. Till exempel nya koncept för att använda hembygdsgårdar eller natur- eller kulturmiljöer som används i sociala sammanhang.

2 poäng: *Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området*

Två poäng ges för investeringar och åtgärder som innebär en nyhet för området och som ger ny livskraft till landsbygden.

4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept

Fyra poäng ges för investeringar/åtgärder som kan betraktas som unika i ett större perspektiv.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projekte

2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader, vilket bidrar till att en kulturhistoriskt värdefull överlopsbyggnad/byggnadsmiljö i landskapet bevaras.

Åtgärderna skall utföras fackmannamässigt med traditionella material i så hög utsträckning som möjligt.

2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer.

Åtgärder för skötsel/restaurering av särskilt värdefulla miljöer. Åtgärden skall förstärka landskapets olika värden och bidra till att skapa en helhetsmiljö som brukas och tillgängliggörs.

Som ett exempel kan tas länets kulturhistoriskt värdefulla hembygdsgårdar som har en stor betydelse för att ta tillvara och vårda kulturhistoriskt värdefulla byggnader med ett omland som kan inbegripa trädgårdar och odlingar jämte landskapselement som stenmurar med flera objekt. Även historiskt värdefulla trädgårdsmiljöer av publik karaktär kan ingå. Omfattar även äldre jordbruksmiljöer med landskapselement och i vissa fall, äldre, varaktigt övergivna industrimiljöer. Denna åtgärd kan vara grunden för utveckling av verksamheter som bidrar till social sammanhållning, företagande och en levande landsbygd. Poäng ges också till värdefulla miljöer som, hårdvallsäng, sidvallsäng, kulturpåverkade trädmiljöer och särskilt värdefulla fornlämningsmiljöer. Med särskilt värdefulla fornlämningsmiljöer kan avses sammanhängande fornlämningsområden. *Framträdande fornlämningsmiljöer är kulturhistoriskt värdefulla och har viktiga pedagogiska funktioner.* Helheter prioriteras.

3 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål.

Åtgärden bidrar till en lokal samverkan mellan olika aktörer, för att utveckla och använda bygdens landskap med dess natur- och kulturvärden. Målet är samverkan kring natur- och kulturturismål. Som en del i detta är kunskapspridning, (framtagande av informationsmaterial).

Poäng ges till aktörer (t.ex. föreningar och företag) som samverkar lokalt (bildar eller stärker samverkanslösningar) och genomför åtgärder i landskapet som utvecklar och använder bygdens kultur- och naturmiljö.

För besöksnäringen är landskapets kultur- och naturmiljöer grundläggande för upplevelsevärde, men också för en attraktiv boendemiljö. Även andra delar av kulturarvet ingår här, som kunskapen om lokal och traditionell mat, regionala hantverk och material. Dessa kan vara till grund för aktiviteter och företagande i en bygd. Aktörernas gemensamma åtgärder kan till exempel bidra till;

- kultur- och naturturismaktiviteter
- traditionell lokal matkultur
- kunskap om hantverk och material
- vandring, kanotning, fiske, ridning, cykling m.m.
- allmänt utvecklande av besöksnäringar

+2 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltning av investeringen.

Med långsiktig avses väsentligt över den gängse femårsperioden för miljöinvesteringar.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet.

Åtgärden skall öka aktivitetsutbudet på landsbygden och underlätta för besökare att nyttja landsbygdens resurser. Exempel på dessa kan vara, röjning av färdleder och uppröjning av intresseväckande platser i rummet.

5. Projektet har tydliga mål

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.5.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Ytterligare begränsningar framgår av förordningar och Jordbruksverkets föreskrifter.

Det kan finnas begränsningar som framgår av förordningar och Jordbruksverkets föreskrifter.

9.5.6. Stödnivå

Utveckling av natur- och kulturmiljöer

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande. Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²² där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Utveckling av kulturhistoriska byggnader

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent) av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

---

²² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²³ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

---

²³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

10. (Åtgärd 16) Samarbete

Syftet med åtgärden är att stödja samarbeten inom områden där den gemensamma nyttan av ett samarbete är stor för samhället men där incitamentet för en enskild aktör är för litet för att kunna finansiera ett utvecklingsarbete. Samarbete är en viktig del i att stärka en hållbar utveckling över längre tid på en landsbygd som präglas av problem som är en följd av glesa strukturer. Landsbygden kan inte erbjuda samma stödjande förutsättningar till företag och befolkning som i mer tätbefolkade områden. Syftet är också att samarbeta transnationellt, inte minst i projekt enligt Europaparlamentets och rådets förordning²⁴ och Östersjöstrategin. Projekten ska genomföras som helt nya samarbetsprojekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter. Det finns också samarbetsprojekt som är kopplade till det europeiska innovationspartnerskapet, EIP.

För Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin inom stöd till samarbeten för att skapa nya jobb (16.2/6a) finns det krav på att en offentlig organisation i vissa fall går in med pengar för att finansiera investeringen. Det kan exempelvis vara kommun, landsting, region eller länsstyrelse. Detta gäller dock inte för andra budgetposter inom detta insatsområde, men för dessa finns det inget krav på övrigt offentligt stöd.

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom samarbeten. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen samt Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

10.1. Stöd till samarbeten för att skapa nya jobb (Länsstyrelserna delåtgärder 16.2, 16.9 inom fokusområde 6.a)

10.1.1. Övergripande prioriteringar

- Samarbete diversifiering nya jobb

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd är till för att utveckla produkter, metoder, processer och tekniker och sedan sprida resultatet. Stöden är till för samarbeten och pilotprojekt för att utveckla näringslivet utanför jordbrukssektorn. Det finns möjlighet för jordbruksföretag att genom samarbete leverera samhällsnytta och samtidigt ge möjligheter till inkomster och att bredda sin verksamhet. Syftet är att nya små företag startar, att företag utvecklas och att fler arbetstillfällen på landsbygden skapas (delåtgärd 16.2, 16.9 fokusområde 6a).

- Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Samarbete och pilotprojekt för att stärka landsbygdens näringsliv och skapa tillväxt i hela livsmedelskedjan. Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar. Medlen ska samtidigt bidra till

---

²⁴ Artikel 89 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1303/2013

samverkan mellan olika berörda aktörer på regional och lokal nivå, inklusive länsövergripande samverkan. Med berörda aktörer avses både offentliga och privata aktörer. Samverkan mellan länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar ska särskilt uppmärksammas.

- Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar.

Stöd kan beviljas till samarbeten och pilotprojekt som bidrar till att stärka landsbygdens näringsliv, som projekt för hållbar mat, projekt för att utveckla förädlingsmetoder, nya produkter, arbetsprocesser och verktyg för att hitta nya marknadskanaler och nya marknader. Stöd kan beviljas till utveckling av produkter, processer och tekniker som syftar till att stärka konkurrenskraften för de små företagen i livsmedelsbranschen samt till projekt som kan bidra till tillväxt i hela livsmedelskedjan och på så sätt skapa fler arbetstillfällen.

10.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Länets geografiska läge mitt i Sverige har stor inverkan på vår förmåga att skapa tillväxt och attrahera människor och företag till regionen. Örebro län är till ytan litet, ca 8 520 km². Det motsvarar ca 2 procent av hela Sveriges landareal. Enligt den senaste befolkningsstatistiken bor drygt 290 000 personer i länet. Knappt 30 procent har sin hemvist utanför kommunernas centralorter, det område som väsentligen berör Landsbygdsprogrammet.

Utmaningen för länet ligger i att bromsa de inomregionala obalanser som uppstått och pågår och skapa bättre förutsättningar för att öka attraktionskraften att bo, leva och verka som företagare på landsbygden. En viktig produkt som produceras på landsbygden är livsmedel. I Sverige bidrar livsmedelsproduktionen med jobb och långsiktigt hållbar tillväxt i hela landet. Den bidrar även till upprätthållande av en attraktiv landsbygd och till de miljövärden som är beroende av en aktiv jordbruksverksamhet.

Vår regionala handlingsplan för livsmedel ska tydliggöra hur vi i Örebro län bidrar till de nationella målen i livsmedelsstrategin genom att på olika sätt gynna en ökad hållbar produktion och konsumtion av livsmedel i länet.

Syftet med den regionala handlingsplanen är att ge oss i länet en gemensam riktning och visa på prioriterade åtgärder för hur vi tillsammans kan ta tillvarata länets potential för utveckling och tillväxt inom livsmedelssektorn.

Med ovanstående beskrivning och länets regionala utvecklingsstrategi som grund har några områden som ses som särskilt strategiska identifierats. Inom dessa områden ska nyskapande och innovativa projekt (pilotprojekt) vars främsta syfte är att främja företagsamhet och sysselsättning bidra till en positiv landsbygdsutveckling i länet.

De strategiska insatsområdena är:

- Samarbete diversifiering nya jobb

- Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin
- Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin
- Turism och besöksnäring

Samarbete diversifiering nya jobb

För att uppnå målet en levande landsbygd och en hållbar livsmedelsproduktion i Örebro län är det viktigt för landsbygdens företag att de har lönsamhet och är konkurrenskraftiga. För det behövs det i vissa sammanhang gemensamma lösningar, att hitta olika tillvägagångssätt för att samarbeta och finna nya lösningar på dilemman. Jord- och skogsbruket är viktiga branscher som direkt och indirekt bidrar till arbeten på landsbygden. Under rätt förutsättningar kommer de också kunna bidra med fler nya jobb på landsbygden.

Innovation, företagsamhet och samverkan mellan olika typer av företag skapar goda möjligheter till nya jobb på landsbygden.

Projekt som prioriteras arbetar aktivt och sakligt med att hitta tillvägagångssätt som gynna att flera aktörer i livsmedelskedjan kan mötas och utbyta tankar och idéer inom livsmedelskedjan. Projekten arbetar för att uppnå målen i den nationella och regionala livsmedelsstrategin. Projekteten genomsyras av att arbetet inkludera jämställdhet, integration samt unga företagare och generationsskifte för företag.

Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Produktionsförutsättningarna i Örebro län präglas av ett varierat landskap, från stora slättodlingar i södra och mellersta delarna till småbruk och djurhållning i de norra delarna. I länet finns det bred kunskap inom livsmedelsproduktionen att ta tillvara på och utveckla. Det finns ett behov i Örebro län av att personer som arbetar med livsmedel i olika delar av kedjan möts för att få initiativ för att samverka, utbyta och vidareutveckla idéer och erfarenheter inom livsmedelskedjans alla delar. Genom att mötas och utbyta kunskap och erfarenheter, kan nya idéer och tankar födas som tar livsmedelsproduktionen framåt. Både den privata och den offentliga sektorn behöver verka mot gemensamma mål. Det är viktigt att aktörer från hela livsmedelskedjan ser nytta av och är en del av samverkanstrukturerna.

Projekt som prioriteras arbetar aktivt och sakligt med att hitta tillvägagångssätt som gynnar att flera aktörer i livsmedelskedjan kan mötas och utbyta tankar och idéer inom livsmedelskedjan. Projekten arbetar för att uppnå målen i den nationella och regionala livsmedelsstrategin. Projekteten genomsyras av att arbetet inkludera jämställdhet, integration samt unga företagare och generationsskifte för företag.

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Den nationella livsmedelsstrategin ska genomföras i Örebro län utifrån länets förutsättningar och möjligheter. I en regional handlingsplan tas målsättningar och åtgärdsförslag fram som bidrar till målen i den nationella livsmedelsstrategin och som går hand i hand med andra strategier, handlingsplaner och insatser i Örebro län. Den regionala handlingsplanens övergripande mål är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar

och bidrar till fler jobb och hållbar tillväxt i Örebro län. Detta mål ska samordnas med andra insatser som kompletterar och bidrar till målen.

Under arbetet med handlingsplanen har det framkommit ett tydligt behov av samordning, kunskapsutbyte och mötesplatser för aktörer i olika delar av livsmedelskedjan. I mötet mellan olika företagare, och mellan företag, innovation, forskning, myndigheter, rådgivarorganisationer med flera finns potential för utvecklingsmöjligheter. Produktutveckling och samarbeten kan bidra till ökad efterfrågan på lokalproducerad mat, lokalt mathantverk och måltidsupplevelser som leder till att nya marknadsmöjligheter växer fram för småföretagare och entreprenörer på landsbygden i Örebro län.

Projekt som prioriteras arbetar aktivt och sakligt med att hitta tillvägagångsätt som gynna att flera aktörer i livsmedelskedjan kan mötas och utbyta tankar och idéer inom livsmedelskedjan. Projekten arbetar för att uppnå målen i den nationella och regionala livsmedelsstrategin. Projekteten genomsyras av att arbetet inkludera jämställdhet, integration samt unga företagare och generationsskifte för företag.

Turism/besöksnäring

Turism och besöksnäring ses både i Landsbygdsprogrammet och i den regionala utvecklingsstrategin som en näringsgren där fler företag kan växa, startas och generera en ökad sysselsättning. För landsbygden nämns bl.a. natur- och kulturturismen som en sektor som kan locka till sig nya besökare, både inhemska och utländska turister.

Av de branschanalyser som gjorts framgår att länet kan utveckla ett starkare varumärke och värdskap kring turismen. Turister från länder som Tyskland och Holland har minskat, vilket fört med sig att tillväxttakten inom branschen stagnerat.

Statistik visar att många företag är små. Företagaren driver sitt företag ensam eller så är det företag med endast några få anställda. Många företag har också behov av att affärsutveckla sig och ta fram nya koncept, även innovativa som bättre svarar upp mot de upplevelser och helhetslösningar som efterfrågas. Problemet är att de riktigt små företagen inte alltid har de resurser, personella, ekonomiska och kompetensmässiga som krävs för att på egen hand marknadsföra sin verksamhet eller utforma nya tjänster som kan komplettera det befintliga utbudet.

En nyckelfaktor i sammanhanget är att fler företag börjar samarbeta och erbjuda mer av paketlösningar som kan attrahera en bredare kundkrets av besökare och turister. Olika boendeformer kombineras med naturupplevelser, sevärdheter och nöjen/evenemang av allehanda slag som passar flera målgrupper, både barn och vuxna. Det handlar i stort om att utforma det som benämns ”Destinationer” med vilket avses att öka konkurrenskraften inom ett geografiskt område där nytänkande och samverkan kring marknadsföring och ett gemensamt värdskap blir framgångsfaktorer.

För att projektmedel ska beviljas ska pilotprojektet bidra till något av följande:

- Syfta till att affärsutveckla befintliga mikroföretag och/eller utveckla nya mikroföretag.

- Förbättra och öka samverkan mellan mikroföretag.
- Utveckla konkurrenskraftiga destinationer med ett starkt varumärke.

Målet är att företagen ska öka sin omsättning, lönsamhet och i förlängningen öka sysselsättningen (mer arbetade timmar, från deltid till heltid, nya varaktiga jobb).

10.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Beslutsomgångar och utlysningar kommer inte att tillämpas. Länsstyrelsen anser att inkommande ansökningar kan beredas fortlöpande och bedömas på ett relevant och adekvat sätt utifrån de prioriteringar och urvalskriterier som gäller. Antalet ansökningar förväntas inte bli omfattande då budgeten är liten. Det är av vikt att projektägarna kan få ett beslut när ansökan inkommit så att projektet kan startas upp så fort som möjligt. Vid beslutsomgångar och långa beredningsprocesser finns risk att engagemanget kring projektet försvinner och att tidsplan och budget inte kan hållas. Därmed kan projektet tappa i omfång och kvalitet och i förlängningen uppnå ett mycket sämre resultat och en sämre måluppfyllelse. Mer information finns på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro

I övrigt gäller följande för:

- De nationella urvalskriterierna ska nå minst 200 poäng i urvalskriterierna för att kunna beviljas stöd. Ju högre summa poäng, desto högre möjlighet till stöd. De ansökningarna med högst poäng i urvalskriterierna kommer att ges stöd utifrån avsatt budget. Ansökningar som inte når miniminivån 200 poäng kommer att avslås. Budgeten för utlysningen avgör hur många ansökningar som kan beviljas stöd.

10.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 16.2, 16.9, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Projektet har en bra sammansättning	+2 poäng: Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet	30
Projektet uppfyller identifierade behov	2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredställande + 1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och	40

	klimatmål	
Projektet skapar nytta genom resultatspridning	<p>1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen</p> <p>2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen</p> <p>3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp</p> <p>4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler</p> <p>+1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ</p>	20
Projektet har tydliga mål	<p>1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp</p> <p>3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp</p> <p>+ 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet</p>	10
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier.

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet har en bra sammansättning

- +2 poäng Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör
- +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet

Projekt som skapar synergieffekter med fler aktörer ska prioriteras. Att olika typer av aktörer, det vill säga en blandning av offentliga och övriga aktörer, medverkar i projektet är också positivt.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte och spridning.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Ett poäng ges till projekt där deltagarna har relevant kunskap och erfarenhet.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen

- 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredsställande.
- +1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder
- +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål

Två poäng ges utifrån hur väl projektet bedöms uppfylla de behov som identifierats i utlysningen.

Ett poäng ges utifrån behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur väl behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan samt vilken kompetens som finns för att genomföra projektet. Det ska finnas en kort redogörelse för vad som är gjort inom området och hur utvecklingen ser ut. För att få poäng krävs det också att behovet tydligt kopplar till syftet som framgår i handlingsplanen.

En poäng ges om projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder.

Projekt som förväntas bidra till stärkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft ges en poäng. Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål ges en poäng.

3. Projektet skapar nytta genom resultatspridning

- 1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Det är viktigt att resultat från projekt sprids och att goda resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp. Det ska framgå i ansökan hur resultatet ska spridas.

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av resultaten och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Resultatspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras.

Målgruppen är den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av de resultat som tas fram och förmedlas i projektet. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög målluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.1.5. Stödnivå

Inom delåtgärd 16.2 fokusområde 6a gäller följande:

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigade utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Stöd ges till utgifter för projekt som syftar till utveckling av produkter, processer och tekniker som syftar till att stärka konkurrenskraften för de små företagen i livsmedelsbranschen samt till projekt som kan bidra till tillväxt i hela livsmedelskedjan.

Det här gäller för övriga projekt inom delåtgärd 16.2 samt för samtliga projekt inom delåtgärd 16.9 inom fokusområde 6a. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Det här gäller för samtliga projekt inom delåtgärderna 16.2 och 16.9 inom fokusområde 6a.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁵ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Generella insatser för livsmedelsstrategin

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs

---

²⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

10.2. Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan (*delåtgärder 16.4 inom fokusområde 3.a*)

10.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Syftet med stödet är att genom samarbete korta kedjan mellan jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag och konsument och att också kunna sälja fler livsmedelsprodukter på den lokala marknaden (delåtgärd 16.4 fokusområde 3a).

10.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Örebro län finns det många duktiga företagare inom jordbruk och trädgård. Ett sätt för företagen att öka sin lönsamhet är att sälja mer varor på den lokala marknaden. Både till privata konsumenter och till restauranger. Produkterna får en identitet och därmed ett mervärde som företagarna kan ta betalt för och man slipper många långa transporter. För att lyckas med detta och göra det på ett effektivt sätt behöver företagen samarbeta. De behöver hitta olika samarbetsformer kring distribution, lagring, marknadsföring och försäljningskanaler.

I länet finns en vilja och en drivkraft från offentlig sektor att arbeta mer med lokalt producerade råvaror. Det är viktigt att de lokala producenterna får kunskap så att de vågar svara på anbud och att de kan uppfylla de krav som ställs vid offentliga upphandlingar för att kunna korta livsmedelskedjan. Genom att få kunskap om hur en offentlig upphandling går till kan länets producenter hitta samarbetsformer för att tillsammans svara på anbud när det krävs.

För att öka lönsamheten i företag som producerar livsmedel är det viktigt att utveckla kunskapen i hur man förädlar produkterna samt hur man tar fram nya produkter för marknaden.

I Örebro län kommer därför projekt som bidrar till samarbete kring distribution, lagring, marknadsföring och försäljningskanaler att prioriteras. Syftet med projekten ska också vara att korta livsmedelskedjan från producent till konsument. Även projekt som bidrar till innovativa lösningar inom livsmedelsförädling prioriteras.

10.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Beslutsomgångar kommer inte att tillämpas. Länsstyrelsen anser att inkommande ansökningar kan beredas fortlöpande och bedömas på ett relevant och adekvat sätt utifrån de prioriteringar och urvalskriterier som gäller. Antalet ansökningar förväntas inte bli omfattande då budgeten är liten. Det är av vikt att projektägarna kan få ett beslut när ansökan inkommit så att projektet kan startas upp så fort som möjligt. Vid beslutsomgångar och långa beredningsprocesser finns risk att engagemanget kring projektet försvinner och att tidsplan och budget inte kan hållas. Därmed kan projektet tappa i omfattning och kvalitet och i förlängningen uppnå ett mycket sämre resultat och en sämre målpåfyllelse.

Konkurrensen mellan ansökningarna garanteras genom poängsättning av alla ansökningar utifrån de nationella urvalskriterierna. Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng.

Ansökningar med 200 poäng eller mer prioriteras utifrån tilldelad budget på årsbasis. Mer information finns på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/orebro

10.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärden 16.4, fokusområde 3a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Vikt
Projektet har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet	1 poäng: 3-5 jordbruksföretag ingår i samarbetet 2 poäng: 6-10 jordbruksföretag ingår i samarbetet 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet	30
Projektet uppfyller identifierade behov	1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan	40
Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet	+1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål	20

Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
---------------------------	---	----

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier.

10.2.4.1. Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Projektet har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet

- 1 poäng: 3-5 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 2 poäng: 6-10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet

Projekt som innehåller fler jordbruksföretag kommer att prioriteras.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Poäng ges till de projekt som har en lämplig kompetens för området. Projektet ska kunna visa att det finns en samlad kompetens. Antingen har de deltagande aktörerna själva denna kompetens utifrån erfarenhet och utbildning eller så finns kompetensen i projektet på annat sätt, exempelvis köpt.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan

Poäng ges till de projekt som förväntas främja primärproducenternas konkurrenskraft genom att bättre integrera dem i livsmedelskedjan. Projekten bedöms utifrån hur väl projektet väntas kunna bidra till att utveckla organisationen av livsmedelskedjan och förbättra primärproducenternas situation. Det kan till exempel handla om att skapa mervärde för jordbruksprodukter, kvalitetssystem eller om projekt som främjar försäljning på lokala marknader. För att få poäng i urvalskriteriet krävs en beskrivning som

tydligt kopplar till syftet med stödet och till prioriteringarna i den regionala handlingsplanen.

3. Det finns ett tydlig och relevant målgrupp för projektet

- +1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp
- +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål
- +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål

Det är viktigt att resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp.

Projekt som förväntas bidra till stärkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft till deltagande företag eller bransch ges två poäng. Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål prioriteras ges en poäng. Om ett projekt bidrar till både ekonomisk nytta och till att uppfylla miljö- och klimatmål ges ytterligare en poäng.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.2.5. Stödnivå

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁶ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje

---

²⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

11. Kommunikation

Kommunikationsplanen ska leva under lång tid och är därför i högsta grad ett levande dokument. Det kommer med stor sannolikhet krävas förändringar och justeringar under resans gång. Därför kommer vi bland annat att genomföra fortlöpande uppföljningsmöten som en viktig temperaturgivare och indikator på om vi jobbar på rätt sätt i vår kommunikation, för att nå de uppsatta målen.

11.1. Kommunikationsmål

Kommunikationsmål för införandet

Kommunikationsmålen i samband med införandet av programmen i Örebro län är att:

- Personer som kan söka stöd samt samarbetspartners och vidareförmedlare ska känna till att ett nytt Fiskeri- och Landsbygdsprogram är på gång och att det är möjligt att söka stöd och ersättning.
- Personer som kan söka stöd ska känna stort förtroende för programmen och Länsstyrelsen och att de får nödvändigt stöd av Länsstyrelsen i ansökningsprocessen.
- Personer som kan söka stöd ska ha god uppfattning om gällande regelverk.
- Samtliga målgrupper ska känna till syftet och målet med programmen och EU:s roll för stöden.
- Samtliga målgrupper ska ha lätt att hitta och förstå informationen om programmen på Länsstyrelsens webbplats.

Mätbara mål

- Sidorna på externwebben med information om Fiskeri- och Landsbygdsprogrammet ska ha en positiv utveckling avseende besöksfrekvens och avvisningsfrekvens.
- Våra handläggare ska uppleva att minst 3 av 4 personer som söker kontakt och som kan söka stöd eller ersättning ska vara positiva och känna förtroende till den nya ansökningsprocessen och Länsstyrelsen.
- Våra handläggare ska uppleva att minst 3 av 4 personer som söker kontakt och som kan söka stöd eller ersättning ska känna till målen med programmen och EU:s roll.
- Våra handläggare ska uppleva att minst 3 av 4 personer som söker kontakt och som kan söka stöd eller ersättning ska tycka att informationen på vår webbplats är lätt att hitta och lätt att förstå.

Våra handläggare ska uppleva att minst 3 av 4 personer som söker kontakt och som kan söka stöd eller ersättning ska anse sig ha god uppfattning om regelverket som stöden omfattas av.

- Alla samarbetspartners ska känna till att ett nytt Fiskeri- och Landsbygdsprogram införs.

Vid införandet är det viktigt att våra målgrupper har vetskap om var de kan hitta information om Fiskeri- och landsbygdsprogrammet och att vi ser till att innehållet uppfyller de behov som våra målgrupper har.

I och med att programmen har en helt ny ansökningsprocess är det viktigt att vi bygger förtroende, skapar en positiv inställning till processen och ser till att vi har rätt kompetens för att kunna besvara frågor kopplat till stöden och ersättningarna.

Genom att följa upp besöksstatistik och avvisningsfrekvens på sidorna om landsbygdsprogrammet på vår webbplats, får vi en indikation på om besökarna hittar till informationen. Vi kan även få en fingervisning om besökarna är nöjda med informationen.

Som ett viktigt komplement kan vi också fånga upp våra målgruppers uppfattning genom handläggarnas direktkontakter via exempelvis telefon och e-post.

Kommunikationsmål för genomförandet

Kommunikationsmålen för genomförandet av programmen i Örebro län är att:

- personer som har sökt stöd eller ersättning förstår varför de har fått stödet eller ersättningen.
- personer som söker stöd eller ersättning ser lätt vilka stöd- och ersättningsformer som är rätt för dem och de upplever att det är enkelt att ta till sig informationen på vår webbplats för att kunna göra en ansökan.
- kommunicera goda exempel på vad man kan göra och vilka faktiska resultat som uppnåtts tack vare stöd och ersättningar från programmen.

Mätbara mål

- Avvisningsfrekvensen för sidorna på externwebben om Fiskeri- och Landsbygdsprogrammets olika stödformer ska ligga på minst 60 %.
- Vi ska uppnå ett nöjd-index på minst 60 bland personer som sökt stöd eller ersättning gällande god förståelse för varför de har fått stödet eller ersättningen.
- Vi ska uppnå ett nöjd-index på minst 60 bland personer som sökt stöd eller ersättning gällande inställning till ansökningsprocessen.
- Vi ska uppnå ett nöjd-index på minst 60 bland personer som sökt stöd och ersättning gällande vår webbplats och om det är lätt att hitta och förstå informationen.
- Minst en artikel per stödområde med goda exempel ska publiceras via våra kanaler under genomförandefasen.

Den årligt återkommande brukarundersökningen för länsstyrelserna blir ett viktigt verktyg för att mäta våra mål, då vi har möjlighet att ställa kontrollfrågor om våra primära målgruppers upplevelser, information på webben samt upplevelsen av ansökningsprocessen och i vilken utsträckning de fick hjälp och stöd. Det gäller även kännedomen om gällande lagstiftning kopplat till de olika stöden och ersättningarna.

Genom att titta tillbaka på tidigare genomförda brukarundersökningar kan vi även jämföra vissa områden för att se trender och om vi har lyckats med vår kommunikation.

11.1.2. Målgrupper och prioriterade målgrupper

Landsbygdsprogrammets huvudsakliga målgrupper är lantbrukare, landsbygdsföretagare och andra aktörer på landsbygden. Havs- och fiskeriprogrammets huvudsakliga målgrupper är yrkesfiskare, vattenbruksföretagare, företrädare för beredningsindustrin samt producentorganisationer.

Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammets huvudsakliga målgrupper är lantbrukare, landsbygdsföretagare och andra aktörer på landsbygden. I detta avsnitt följer en beskrivning av vilka olika grupperingar som finns representerade i länet inom respektive målgrupp.

Lantbrukare

I Örebro län finns i huvudsak lantbrukare med följande inriktning:

- mjölk
- djur – gris, nöt, ägg, kyckling, får
- skog
- växtodling

Heterogen målgrupp

Lantbrukarna i Örebro län är oftast enmansföretag med relativt hög medelålder och fler än hälften har nästan enbart skog. Gruppen tenderar till att bli allt mer heterogen. Den typiska lantbrukaren i Örebro län är i 55-årsåldern, är man och brukar ca 50 hektar åker.

Omkring 10 % har anställda och är större gårdar, oftast med djur. Mer än 2/3 av lantbrukarna har en anställning. Nästan alla lantbrukare jobbar någon del av året, i företaget med annat än lantbruk- (jord och skogsbruk) t.ex. snöröjning, grävning, snickeri, vägsladdning, reparationsarbeten, gräsklippning mm.

Landsbygdsföretagare

Inom målgruppen landsbygdsföretagare återfinns exempelvis följande grupper i länet:

- Produktion, tillverkningsindustri upp till 10 anställda
- Turism
- Grön omsorg
- Fiske
- Mat- och dryckproducenter
- Häst
- Får
- Spannmål
- Mindre specialodlingar
- Skog
- Ekologiskt, närodlat

Diversifierad verksamhet

Landsbygdsföretagarna i länet är en väldigt spretig målgrupp som bedriver många olika typer av verksamheter. Det ställer stora krav på anpassad kommunikation och sättet information kanaliseras.

Övriga landsbygdsaktörer och allmänheten

Landsbygdsaktörerna i länet består exempelvis av:

- Föreningar
- Byalag
- Samfälligheter

Dikesföretag

Ovanstående grupper är de tydligaste bland övriga aktörer på landsbygden. Byalag, samfälligheter och dikesföretag har vi sedan tidigare haft kontakter med och som vi även kan nyttja som vidareförmedlare av vår kommunikation. Föreningar tror vi oss kunna nå på ett relativt enkelt sätt. Utöver dessa grupper finns den breda allmänheten på landsbygden som på ett eller annat sätt kan komma i kontakt med Landsbygdsprogrammet. Denna grupp är svårare att nå och kräver troligen olika former av riktade utskick.

Därtill finns ett antal betydelsefulla samverkanspartners som är verksamma på landsbygden i någon form. Dessa är bland annat:

- Landsbygdsprogrammets partnerskap
- LRF, Lantmännens riksförbund
- Inkubera
- Almi
- Hushållningssällskapet
- Svenskt Näringsliv
- Företagarna
- Kommunerna – Näringslivschefer
- Bankväsendet

Dessa aktörer är väldigt viktiga ambassadörer och vidareförmedlare av Landsbygdsprogrammet. Genom olika samarbeten kan vi använda deras nätverk för att nå ut till våra målgrupper.

Målgrupper Havs- och fiskeriprogrammet

Havs- och fiskeriprogrammets prioriterade målgrupper är yrkesfiskare, vattenbruksföretagare, andra företagare, myndigheter och högskolor, organisationer och LAG (lokala utvecklingsgrupper som arbetar med hjälp av leadermetoden).

Yrkesfiskare

Örebro län finns 15 licensierade yrkesfiskare, 13 med verksamhet i Hjälmarens och 2 i Vättern.

Vattenbruksföretagare

Länet har idag 5 aktiva fiskodlingar med huvudsaklig inriktning på produktion av sättfisk för vidare odling till konsumtion eller fisk för utplantering i naturvatten för fiske. Årligen odlar dessa sammanlagt ca 150 ton varav merparten är regnbågsöring. Efterfrågan på den odlade fisken är mycket hög

och merparten av fisken sätts ut för att skapa attraktivt fiske, och oftast då i något vatten inom länet.

Andra företagare

I länet finns 34 boendeanläggningar som årligen har fiskande gäster. 11 av dessa anläggningar profilerar mot fisketurister. I länet finns också 5 fiskeguide företag och 16 butiker som helt eller till stor del säljer fiskeutrustning. Se bif rapport Fisketurism, en växande näring i Örebro län. Troligen går det också att finna ett antal företag som handlar med fisk och skaldjur (säljer färskt i andra led eller förädlar och säljer) men dessa har vi inga uppgifter på.

Myndigheter och högskolor

SLU sötvattenslaboratorie har kontor i Örebro.

LAG

Ansökan om att bilda områden (lokala utvecklingsgrupper som arbetar med hjälp av leadermetoden) där fiskefonden ingår är Vättern (fristående fd Fogområde), Mälaren och Hjälmarens (nya och ingår i fd leaderområden norra Mälarstranden och västra Mälardalen)

Jämställdhetsintegrering

En stor utmaning kopplat till våra målgrupper är arbetet med jämställdhetsintegrering. De huvudsakliga målgrupperna är väldigt heterogen med en överrepresentation av män. Det är dock viktigt att all information och kommunikation tar hänsyn till såväl kvinnor som män samt unga och personer med utländsk bakgrund.

En stor utmaning kopplat till våra målgrupper är arbetet med jämställdhet och ett inkluderande perspektiv. De huvudsakliga målgrupperna är väldigt heterogen med en överrepresentation av män. Det är dock viktigt att all information och kommunikation är inkluderande.

I vårt kommunikationsarbete vill vi aktivt eftersträva jämställd och inkluderande kommunikation, såväl i text som bild. Genom medvetna bildval samt analyser av texter, säkerställer vi att vi tar hänsyn till både kvinnor och män, unga som gamla samt personer med utländsk bakgrund. Till vår hjälp har vi en vägledning för jämställt språk och Länsstyrelsens syn på bilder. Där finns ett antal frågeställningar som stöd för att uppnå jämställd kommunikation.

11.1.3. Budskap

Införandefasen

Följande tre saker är viktiga att lyfta fram vid införandefasen:

1. Syfte och mål med Fiskeri- och Landsbygdsprogrammet
2. Det finns hjälp och stöd att få från Länsstyrelsen – Vi hjälper dig igenom ansökningsprocessen.
3. Regelverk – Dessa regler finns kopplat till dessa stöd och ersättningar

Det är viktigt att bygga förtroende och skapa en positiv inställning till ansökningsprocessen och att det finns hjälp och stöd att få från Länsstyrelsen.

Ett argument för att väcka intresse kan vara att olika lösningar kan vara till nytta för andra och de också kan vara möjliga att kommersialisera.

I samband med olika aktiviteter och sammankomster är det lämpligt att anpassa budskapet utifrån de olika delarna i Fiskeri- och Landsbygdsprogrammet för att skapa det nödvändiga intresset, d v s tydligt målgruppsfokus. Vem eller vilka är det vi kommunicerar med? Vad är viktigt att föra fram?

Genomförande- och uppföljningsfasen

Under genomförandefasen som löper under lång tid är det viktigt att lyfta fram positiva budskap om vilken faktisk effekt stöden har haft i olika avseenden. Det kan i sin tur skapa intresse hos fler att ansöka om stöd och ersättning via programmet.

Likaså under uppföljningsfasen är det viktigt att visa på de positiva effekter programmet har bidragit till. Detta kan vi göra genom att publicera artiklar med goda exempel via våra olika kanaler, presentera resultat i samband med olika möten, seminarier och andra träffar.

11.1.4. Kanaler för kommunikation

Länsstyrelsens webbplats är huvudkanalen för vår kommunikation. Vi använder även kompletterande kanaler såsom nyhetsbladet Gröna bladet och Facebook för att nå ut till länets lantbrukare och unga entreprenörer på landsbygden. Nedan följer en redovisning och beskrivning av de kanaler som vi i huvudsak kommer att använda oss av:

Gröna bladet – När ut till länets lantbrukare, landsbygdsföretagare och även fiskerinäringen. Gröna bladet är en bra kanal för att få ut fortlöpande nyheter om programmen och för resultatspridning.

Fysiska träffar – En viktig kanal, bland annat gentemot Landsbygdsprogrammets partnerskap och andra samverkanspartners och vidareförmedlare.

Facebook– Riktat sig till unga entreprenörer på landsbygden.

Externwebben – Grundläggande information och nyheter om programmet. Riktat sig till såväl våra primära målgrupper som den breda allmänheten.

Twitter – Riktat sig till samtliga målgrupper och fungerar som stöd till övriga kanaler för att förmedla information om programmet. Ett stort antal följare har särskilt intresse i landsbygdsfrågor.

11.1.5. Löpande aktivitetsplanering

Mål

Aktivitetsplanen uppdateras löpande under programperioden. Nedan återfinns i första hand de initiala insatserna. Införande och genomförande

Mål	Kommunikationsmål	Målgrupp	Aktivitet	Tidsperiod
Förankring av kommunikationsplan	Samtliga handläggare på Länsstyrelsen ska ha kunskap om och förståelse för kommunikationsplanens syfte och mål.	Handläggare på Länsstyrelsen med koppling till programmet	Fysisk träff	September 2014
Utbilda/inspirera i bemötande	Skapa ökad förståelse och insikt i bemötande.	Handläggare på Länsstyrelsen med koppling till Landsbygdsprogrammet	Seminarium med gästföreläsare.	Sept/okt
Skapa lättförståelig och lätthittad information om de olika stöden på vår webbplats	Se mätbara mål för införande och genomförande.	I första hand personer som kan söka stöd och ersättning.	Målgruppsanpassad information på externwebben.	Hösten/vintern 2014/2015
Skapa en positiv inställning gentemot förstagångssökaren	Se mätbara mål för införande.	Förstagångssökaren	Artikel i Gröna bladet om hur man ansöker och hur enkelt det är.	Vintern 2014/2015
Sprida kunskap om och förståelse för programmet	Bidra till att fler hittar informationen om Lbp på vår webbplats	Samtliga målgrupper	-Tvittra om Lbp -Notis i Gröna bladet mm.	Löpande

Uppföljning

Mål	Kommunikationsmål	Målgrupp	Aktivitet	Tidsperiod
Uppnå uppsatta kommunikationsmål	Positiv trend gällande besöksstatistik på vår webbplats		Webbstatistik	Löpande
Uppnå uppsatta kommunikationsmål	Få indikation på mottagarnas inställning till Lbp	Personer som kan söka stöd och ersättning.	Kontrollfrågor om mottagarnas inställning till Lbp och ansökningsförfarandet vid kontakt.	Löpande

Resultatspridning

Mål	Kommunikationsmål	Målgrupp	Aktivitet	Tidsperiod
Sprida goda exempel	Skapa en positiv bild av programmet och stödformerna.	Primärt personer som kan söka stöd och ersättning.	Artikel i Gröna bladet om en lantbrukare som sökt stöd och genomfört en investering	

11.1.6. Samarbeten

Det regionala partnerskapet har en viktig roll att bidra med kunskap samt att sprida information om programmen genom sina respektive organisationer.

På det nationella planet är Jordbruksverket en viktig part och samarbetspartner. I vissa fall kan samordning krävas för att skapa en

helhet med gemensamma och ensade budskap som är förståeliga och lätta att ta till sig.

Det kan även uppstå behov av att använda varandras kanaler eller behov av att puffa för varandras kanaler för att nå ut på ett effektivt sätt.

11.1.7. Uppföljning och utvärdering

De uppsatta kommunikationsmålen för de olika faserna kommer i huvudsak att utvärderas och följas upp med hjälp av webbstatistik och den årligt återkommande brukarundersökningen.

Som ett viktigt komplement kommer vi även fortlöpande att fånga upp trender kopplat till målen genom uppföljningsmöten tillsammans med handläggare som på olika sätt har direktkontakt med våra målgrupper. Genom dessa uppföljningsmöten får vi möjlighet att justera vår kommunikation så att vi uppnår våra uppsatta kommunikationsmål på bästa sätt.

12. Arbete med andra mål och lokal utveckling

12.1. Synergier med fonder och planer som ska bidra till samma mål

Utvecklingsstrategi för Örebroregionen

I utvecklingsstrategin för Örebroregionen (RUS) identifieras de fyra viktigaste utvecklingsområdena för Örebro län. Områdena är Kunskap och kompetens, Innovation och entreprenörskap, Lustfyllda möten och upplevelser samt Den öppna regionen.

I den samverkan med Partnerskapet för landsbygdsprogrammet som skett i samband med framtagandet av SWOT-en, framställs kompetensbrist som både svaghet och hot mot utvecklingen av landsbygden. Många företag har svårt att rekrytera den kompetens de behöver och har därför svårt att utvecklas på ett sätt som annars vore möjligt. Iakttagelsen understryker vikten av att fortsätta att arbeta med kunskap och kompetenshöjande åtgärder såsom är beslutat i RUS.

I dialogen med Partnerskapet framkommer bristen på riskkapital, eller möjligen oförmågan att attrahera riskkapital, som ett hot mot utvecklingen av innovationer och entreprenörskap i regionen. Även svårigheter att få låna medel av banken för investeringar i företag beskrivs som ett hot mot utvecklingen av landsbygden. Vikten av kapitalförsörjningssystem beskrivs i RUS som en viktig struktur som måste fungera i olika skeden av företagens livscykler, vilket också understryks i SWOT-en.

I RUS lyfts naturturismen som en sektor som är viktig att utveckla exempelvis marknadsföring av fiske, vandring, cykling, kanotning och fågelskådning. I SWOT finns naturturismen med som en viktig möjlighet till landsbygdsutveckling. Utvecklingen av turismen i Örebro län är dock förenade med vissa svagheter där bland annat Örebro län är ett svagt varumärke i jämförelse med till exempel Dalarna och Värmland. En styrka i sammanhanget anses variationen av naturtyper som präglar Örebroregionen vara och en närhet till större städer.

Landsbygdsprogrammet och RUS

Landsbygdsprogrammet har många beröringspunkter med RUS och kan i hög grad bidra till att de mål och riktlinjer som beslutats kan uppnås. Genom de företags- och projektstöd som finns inom landsbygdsprogrammet kan turism, företagsinvesteringar, innovationer och entreprenörskap stöttas.

Regional översiktlig planering

I dokumentet Regional översiktlig planering (RÖP) beskrivs företagandet i Örebro län som dominerat av teknikföretag, handel samt råvaru- och processindustri. Dessa näringar sysselsätter flest personer i Örebro län och är därmed viktiga näringar för Örebroregionen.

Den regionala översiktsplanen beskriver tydligt hur globaliseringens krav på allt mer specialiserad arbetskraft leder till regionförstoring och de

större orternas betydelse i denna process. Örebro bedöms vara den ort i Örebroregionen som har förutsättningar att fungera som centrum för en hållbar regional tillväxt. I planen står att läsa att "Hela regionen kan dra fördelar av regionförstoringen genom att det blir möjligt att bo på en ort och arbeta eller studera på en annan. Med fungerande pendlingsmöjligheter minskar, om man inte så önskar, behovet att flytta till arbete eller studier. Detta stärker möjligheterna för människor att stanna kvar och företag att etablera sig på hemorten. Avvägningen mellan nivån på boendekostnader och längden på pendlingsresan ökar också valfriheten för människor. Även företag och andra arbetsgivare lokaliserade runt om i regionen kan få lättare att rekrytera specialiserad arbetskraft. Regionförstoringen stärker också Örebro stads roll som stor och viktig stad i ett nationellt och internationellt perspektiv." Behovet att förbättra pendlingsmöjligheterna i syfte att aktivt verka för en regionförstoring och därmed för tillväxt tycks uppenbart. Att förbättra pendlingsmöjligheterna är också ett viktigt medel för att öka möjligheterna att bo kvar på landsbygden och samtidigt arbeta i Örebro. Behovet av ett väl fungerande bredband är stort för att landsbygden ska vara en attraktiv plats att bo och verka i.

I den översiktliga planeringen beskrivs också två trender i Örebro län, där den ena visar sig genom att flyttströmmar som tidigare gick från landsbygden till mindre tätorter och städer, nu går från dessa orter till större städer. Den här trenden har medfört att det är Örebro samt några tätorter på pendlingsavstånd från Örebro som har vuxit mest i Örebro län. Den andra trenden är ett ökat boende på den tätortsnära landsbygden.

Några av målen i den regionala översiktsplaneringen är (Dessa mål är också del av den regionala utvecklingsstrategin):

- Antalet nystartade och växande företag ökar
- Vår region attraherar kontinuerligt fler investeringar från omvärlden
- Logistikberoende företag väljer Örebro län ur ett hållbart ekologiskt och ekonomiskt perspektiv
- Restiden med kollektivtrafik mellan kommunhuvudorterna och Örebro stad ska minska avsevärt
- Kollektivtrafikens andel av arbetspendlingsresor ska öka kraftigt

Landsbygdsprogrammet och den regionala översiktsplaneringen

Landsbygdsprogrammet har inte till uppgift att arbeta med kommunikationer och pendling. I programmet finns däremot möjlighet att främja bredbandsutbyggnaden på landsbygden. Behovet av goda kommunikationer är av stor vikt för att landsbygden ska kunna utvecklas. Dock finns möjlighet att inom Landsbygdsprogrammet testa olika kollektiva samåkningslösningar.

Landsbygdsprogrammet kan ha stor betydelse för de mål som nämns i RÖP vad gäller företagsutveckling genom de insatser inom programmet som är riktade mot företag. För att nå mest effekt är fokusering och samverkan med regionala aktörer viktigt. Det är också viktigt med samverkan mellan olika finansieringsmöjligheter exempelvis Almi, ERUF och Socialfond.

I arbetet med det nya landsbygdsprogrammet 2014-2020 är det viktigt att beakta den dynamik som finns mellan landsbygd och de större tätorterna i Örebro län och ta hänsyn till behovet av interaktion dem emellan.

Örebro läns energi- och klimatprogram

Energi och klimatprogrammet tagits fram av Länsstyrelsen i Örebro i samverkan med Regionförbundet i Örebro län. Flera av målen är nära kopplade till landsbygdsprogrammet.

I programmet är flera mål kopplade till landsbygden och lantbruket. Ett av målen är minskad klimatpåverkan genom rådgivning, utbildning och tillsyn där odlingsmetoderna i Örebro län förbättrats så att utnyttjandet av kväve och inbindningen av kol i odlingssystemet ökar.

Ett annat mål är att år 2020 brukas 50 procent av mulljordarna i Örebro län i enlighet med de metoder som forskningen framhåller som bäst ur energi- och klimatsynpunkt.

I programmet finns också ett mål kring ökad biogasproduktion kopplat till matavfall. Lantbruket har gott om material som med fördel kan användas till biogas och biogasproduktion kan på sikt vara en möjlighet. Ännu finns dock lönsamhetsproblem för lantbrukaren som behöver lösas.

Innovationer och entreprenörskap

Innovationer och kunskapsöverföring kommer att vara en viktig del i det kommande landsbygdsprogrammets sex olika fokusområden.

Innovationer och entreprenörskap behandlas i flera regionala dokument och strategier. I handlingsplanen ”Innovationer och entreprenörskap” beskrivs fem områden av betydelse för hur innovationer och entreprenörskap ska underlättas och stimuleras. De sex områdena är samverkan, utbildning, kommunservice, rådgivning, etablerings- och investeringservice och regional riskkapitalfond.

Det här dokumentet är också en mycket konkret handlingsplan där de olika aktörerna i innovationssystemet tagit på sig att genomföra olika aktiviteter för att främja innovationer och entreprenörskap i regionen. I planen finns också angivet när de olika aktiviteterna ska vara genomförda.

Landsbygdsprogrammet och innovationer och entreprenörskap

Om landsbygdsprogrammet ska bli effektivt i avseende innovationer är det viktigt att landsbygdsprogrammet blir en naturlig del i det innovationssystem som redan finns etablerat i länet. Som ansvarig för genomförande av landsbygdsprogrammet är det därför viktigt att Länsstyrelsen söker samverkan med andra aktörer inom innovationssystemet i Örebro län. Entreprenörskapet är viktigt även för landsbygden och Länsstyrelsen ska genom landsbygdsprogrammet verka för att främja entreprenörskapet i hela länet.

Jämställd regional tillväxt

I handlingsplanen Jämställd regional tillväxt framgår att företags- och projektstöd är skevt fördelade till männens favör. Likaså är det med projektledare där sjuttio procent är män. Det stämmer även överens med

erfarenheterna från Landsbygdsprogrammet. Inför kommande programperiod finns det därför all anledning att se över vilka instrument som kan användas för att få en mer jämställd fördelning av medlen.

Landsbygdsprogrammet och jämställd regional tillväxt

Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret att genomföra jämställdhetspolitiken på regional nivå och ska jämställdhetsintegrera all sin verksamhet. Länsstyrelsen ska arbeta för att de nationella målen för jämställdhetspolitiken får genomslag i länet och följa länsstyrelseinstruktionen när det gäller jämställdhetsintegrering. Målen ska också genomsyra Landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen har flera uppdrag att arbeta med jämställdhet och kan använda den kompetensen i arbetet med ett mer jämställt genomförande av Landsbygdsprogrammet. Örebro läns strategi för jämställdhet 2013-2016, är en bra utgångspunkt för jämställdhetsarbetet inom Landsbygdsprogrammet.

För att få jämställd kommunikation och följa upp jämställdhetsmålen, används främst 4R-metoden och ESF Jämt. Uppföljning kan behöva konsupplad statistik för att få mer jämställd kommunikation. Det kan göras med statistik från webben, hur många som läst och klickat på publicerade nyheter, både på vår externa webb samt intranätet. Man kan också använda antal prenumeranter på nyhetsbrev och antal deltagare på informationsmöten. För att se om informationen når ut, kan digitala enkäter vara ett verktyg.

Om intresset är lågt, ansökningar för få eller underrepresenterad grupp finns inom vissa programåtgärder, kan kommunikationen behöva förändras. Förnyelse, repetition eller förbättring av kommunikationsinsatser och utlysningar ska göras löpande. Synpunkter från partnerskapet om hur kanalerna fungerar kommer att vara viktiga.

Regionala miljö kvalitetsmål

Landsbygdsprogrammets åtgärder är viktiga för att nå miljömålen. Genom de ekonomiska incitament som Landsbygdsprogrammet bidrar med ökar benägenheten och viljan hos bland annat företag att arbeta med miljöförbättrande åtgärder som annars inte skulle genomförts.

Kompetensutvecklingsåtgärder bland länets lantbrukare är också angeläget för att öka kunskapen om hur ett mer miljövänligt lantbruk kan bedrivas. Lantbruket är en mycket viktig aktör för att nå miljömålen.

Förvaltningsplaner inom fiskeripolitiken

I Örebro län förekommer yrkesfiske i Hjälmarens och Vätterns. Vättern var ett av de samförvaltningsprojekt som regeringen uppdrog åt fiskeriverket att ta fram samförvaltningsprojektet upphörde varpå Vättern övergick till fiskeområde. I och med detta medgavs resurser till att ta fram en förvaltningsplan för fisk och fiske.

Hjälmarens har ännu inte blivit fiskeområde och således har medel saknats för att ta fram de kunskapsunderlag som är nödvändigt för framtagande av en förvaltningsplan. Ansökan om att få Mälaren och Hjälmarens att ingå i ett FOG/LEADER/LLU-område har inlämnats till Jordbruksverket.

Länsstyrelsen bedömer att ett sådant område är en viktig förutsättning för framtagande av en förvaltningsplan för fisk och fiske. Länsstyrelsen har i skrivelse till Havs- och Vattenmyndigheten år 2012 framför begäran om Havs- och Vattenmyndighetens engagemang i framtagande av förvaltningsplan dock utan konkret resultat.

Samverkan med andra fonder

Örebro län ingår i området Östra Mellansverige, där Östergötland, Södermanland, Västmanland och Uppsala län också ingår. Länen har olika organisering vad gäller regionalt tillväxtansvar där Östergötland och Örebro län har Regionen som ansvarig och Uppsala och Södermanland har regionförbund samt Västmanland där Länsstyrelsen är tillväxtansvarig. Olikheterna i organisationsform gör arbetet med fondsamverkan komplicerat då de regionalt tillväxtansvariga har inflytande på hur Tillväxtverket och ESF-rådet ska arbeta med fonderna.

Samtliga berörda organisationer har ingått i diskussioner om hur fondsamverkan kan ske i Östra Mellansverige. Samverkan i regionen får ses som en process där formerna för hur arbetet ska ske under programperioden succesivt kommer att ta form.

Länsstyrelsen äger själv inte frågan om hur samverkan med andra fonder ska gå till.

12.2. Arbete med lokal utveckling

Länsstyrelsen arbetar bland annat med lokal utveckling genom att stödja lokalt initierade projekt. Dessa kan vara fiberutbyggnadsprojekt, men också andra lokala bytvecklingsprojekt på landsbygden i Örebro län. När det gäller Havs- och Fiskeriprogrammet stödjer Länsstyrelsen lokala initiativ för att förbättra fiskets förutsättningar och för att förbättra vattenmiljön med mera. Här tänker Länsstyrelsen fortsätta med att fånga upp den utvecklingskraft som finns lokalt i länet. Det finns olika kanaler för detta. En kanal är partnerskapet, men det finns även strategiska grupper där Länsstyrelsen ingår som kan fånga upp lokala initiativ och stödja dem med hjälp av programmets medel. Ett exempel är Läns-IT gruppen där strategisk samordning av bredbandsutbyggnaden sker. Vi behöver synkronisera den regionala handlingsplanen med de lokala utvecklingsstrategierna. På så sätt kan vi strategiskt hitta former som främjar samarbete och hitta lösningar för om det är Länsstyrelsen eller LLU-områdena som ska stödja olika typer av ansökningar inom olika områden. Tillsammans ska vi främja utveckling av frågor som rör landsbygden och hav och vatten i länet.

Länsstyrelsen kommer i samverkan med Region Örebro län och kommunernas näringslivskontor arbeta med att stötta den lokala utvecklingen. Samverkan bygger på en kommunikation mellan aktörerna om behov och möjligheter. Internt inom länsstyrelsen kommer det pågående tvärsektoriella arbetet att fortgå för att möjliggöra kopplingen mellan landsbygdsprogrammet och det övriga utvecklingsarbetet.

I programperioden kommer fyra fonder att samordnas i det lokala utvecklingsarbetet. Representanter för Lokalt ledd utveckling har en viktig roll för genomförandet av landsbygdsprogrammet och havs- och

fiskeriprogrammet. Underifrånsperspektiv leder till stödinsatser som bäst utvecklar ett område enligt de lokala förutsättningarna.

Kopplingen mellan den regionala handlingsplanen och lokal utveckling kommer exempelvis att utgöras av lokala utvecklingsstrategier inom lokalt ledd utveckling som på en mer detaljerad nivå beskriver ett områdes förutsättningar och möjligheter. De lokala utvecklingsstrategierna är avgörande för att kunna rikta programmets åtgärder till de förutsättningar som finns lokalt. Det lokala utvecklingsarbetet kommer att ha möjlighet att omfatta insatser som finansieras av landsbygdsprogrammet, havs- och fiskerifonden, socialfonden och regionalfonden. Jordbruksverket ansvarar för strategier och stödadministrationen inom lokalt ledd utveckling.

I Örebro län kommer samverkan mellan Länsstyrelsen och de organisationer ansvariga för LLU att ske inom ramen för partnerskapet för Landsbygdsprogrammet och Havs- och Fiskeriprogrammet. Samverkan är av central betydelse då det är av vikt att resurser används på ett optimalt vis och inom ramen för samverkan kan avgöras huruvida det är Länsstyrelsen eller organisationen ansvarig för LLU som ska hantera ett visst utvecklingsprojekt. Här finns också utrymme för att utveckla strategiska och koordinerade insatser kring utvecklingen av landsbygden och fiskenäringen.

13. Revidering av handlingsplan

Eventuella justeringar av handlingsplanen görs som regel inför varje årsskifte. Länsstyrelsen tar fram förslag på justeringar av handlingsplanen efter samråd med partnerskapet. Länsstyrelsen lämnar in förslaget på ny handlingsplan till Jordbruksverket. Därefter lämnas förändringarna i urvalskriterierna till övervakningskommittén för yttrande. Jordbruksverket godkänner den reviderade handlingsplanen som kan börja gälla den 1 januari.

14. Bilagor

14.1. Bilaga 1: SWOT-analys och identifiering av regionala behov

Inledning

Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsen har av regeringen fått i uppdrag att utarbeta en analys av länets starka, svaga, möjligheter och hot, en så kallad SWOT-analys (regeringsbeslut 2013-04-18 dnr L2013/1287/ELT).

Partnerskapet och processen

Länsstyrelsen har under innevarande programperiod i landsbygdsprogrammet haft ett aktivt partnerskap. Nuvarande partnerskap är det partnerskap som deltar i processen med framtagande av en SWOT och som också kommer att involveras i framtagandet av en regional handlingsplan. Deltagande organisationer i partnerskapet är representanter från länets samtliga kommuner, Lantmäteriet, Örebro läns Landsting, Skogsstyrelsen, Regionförbundet, Länsbygderådet, Företagarna, LRF, Örebro läns idrottsförbund, Handelskammaren Mälardalen, Coompanion och ÖrebroKompaniet. Utöver dessa parter har Hushållningssällskapet, länets Leaderområden och Ung Företagsamhet bjudits in i arbetet med SWOT.

I Örebro län är det Regionförbundet som har tillväxtansvaret och de har också ingått i partnerskapet. Regionförbundet i Örebro har samordningsansvar för Östra Mellansverige när det gäller programskrivningen av Regionalfonden och Socialfonden.

I arbetet med SWOT började Länsstyrelsen med att ta fram en nulägesbeskrivning vars syfte var att fungera som ett underlag för analysen. Nulägesbeskrivningen skickades till partnerskapet på remiss och ett flertal synpunkter inkom till Länsstyrelsen. Partnerskapet inbjöds till SWOT-seminarium där vi tillsammans arbetade fram styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Länsstyrelsen har härefter sammanställt resultatet och sänt till partnerskapet. Länsstyrelsen sammanställde efter SWOT-seminariet en enkät på länsstyrelsens hemsida där allmänheten kunnat lämna sina synpunkter, även materialet från SWOT med mera har lagts ut på hemsidan. Syftet med enkäten är att processen med framtagandet av SWOT ska vara så transparent som möjligt och erbjuda organisationer och medborgare att komma med synpunkter.

Utifrån resultatet av nulägesbeskrivningen, SWOT-seminariet och andra strategiska dokument har Länsstyrelsen arbetat fram SWOT-analysen.

I arbetet med SWOT har Länsstyrelsen samverkat med Regionförbundet i Örebro län genom möten där avvägningar mot arbetet med regionalfonden gjorts. Nulägesbeskrivningen skickades på remiss till Partnerskapet där Regionförbundet ingår. Regionförbundet deltog också i SWOT-seminariet. För

att säkerställa att SWOT korrelerar med de regionala strategierna och arbetet med den regionala utvecklingsfonden har Regionförbundet också erbjudits möjlighet att komma med synpunkter inför slutversionen av denna rapport.

Regionala utvecklingsstrategier

Utvecklingsstrategi för Örebro län är Örebro läns Regionala utvecklingsstrategi (RUS). Flera planer och dokument specificerar de inriktningar och mål som fastställs i RUS, till exempel Regional översiktlig planering (RÖP), Handlingsplan för innovationer och entreprenörskap, Jämställd regional tillväxt med flera.

Utvecklingsstrategi för Örebroregionen

I utvecklingsstrategin för Örebroregionen (RUS) identifieras de fyra viktigaste utvecklingsområdena för Örebro län. Områdena är Kunskap och kompetens, Innovation och entreprenörskap, Lustfyllda möten och upplevelser samt Den öppna regionen.

I den samverkan med Partnerskapet för landsbygdsprogrammet som skett i samband med framtagandet av denna SWOT, framställs kompetensbrist som både svaghet och hot mot utvecklingen av landsbygden. Många företag har svårt att rekrytera den kompetens de behöver och har därför svårt att utvecklas på ett sätt som annars vore möjligt. Iakttagelsen understryker vikten av att fortsätta att arbeta med kunskap och kompetenshöjande åtgärder såsom är beslutat i RUS.

I dialogen med Partnerskapet framkommer bristen på riskkapital, eller möjligen oförmågan att attrahera riskkapital, som ett hot mot utvecklingen av innovationer och entreprenörskap i regionen. Även svårigheter att få låna medel av banken för investeringar i företag beskrivs som ett hot mot utvecklingen av landsbygden. Vikten av kapitalförsörjningssystem beskrivs i RUS som en viktig struktur som måste fungera i olika skeden av företagens livscykler, vilket också understryks i denna SWOT.

I RUS lyfts naturturismen som en sektor som är viktig att utveckla exempelvis marknadsföring av fiske, vandring, cykling, kanotning och fågelskådning. I SWOT finns naturturismen med som en viktig möjlighet till landsbygdsutveckling. Utvecklingen av turismen i Örebro län är dock förenade med vissa svagheter där bland annat Örebro län är ett svagt varumärke i jämförelse med till exempel Dalarna och Värmland. En styrka i sammanhanget anses variationen av naturtyper som präglar Örebroregionen vara och en närhet till större städer.

Landsbygdsprogrammets påverkan på RUS

Landsbygdsprogrammet har många beröringspunkter med RUS och kan i hög grad bidra till att de mål och riktlinjer som beslutats kan uppnås. Genom de företags- och projektstöd som finns inom landsbygdsprogrammet kan turism, företagsinvesteringar, innovationer och entreprenörskap stöttas.

Regional översiktlig planering

I dokumentet Regional översiktlig planering (RÖP) beskrivs företagandet i Örebro län som dominerat av teknikföretag, handel samt råvaru- och processindustri. Dessa näringar sysselsätter flest personer i Örebro län och är därmed viktiga näringar för Örebroregionen.

Den regionala översiktsplanen beskriver tydligt hur globaliseringens krav på allt mer specialiserad arbetskraft leder till regionförstoring och de större orternas betydelse i denna process. Örebro bedöms vara den ort i Örebroregionen som har förutsättningar att fungera som centrum för en hållbar regional tillväxt. I planen står att läsa att ”Hela regionen kan dra fördelar av regionförstoringen genom att det blir möjligt att bo på en ort och arbeta eller studera på en annan. Med fungerande pendlingsmöjligheter minskar, om man inte så önskar, behovet att flytta till arbete eller studier. Detta stärker möjligheterna för människor att stanna kvar och företag att etablera sig på hemorten. Avvägningen mellan nivån på boendekostnader och längden på pendlingsresan ökar också valfriheten för människor. Även företag och andra arbetsgivare lokaliserade runt om i regionen kan få lättare att rekrytera specialiserad arbetskraft. Regionförstoringen stärker också Örebro stads roll som stor och viktig stad i ett nationellt och internationellt perspektiv.” Behovet att förbättra pendlingsmöjligheterna i syfte att aktivt verka för en regionförstoring och därmed för tillväxt tycks uppenbart. Att förbättra pendlingsmöjligheterna är också ett viktigt medel för att öka möjligheterna att bo kvar på landsbygden och samtidigt arbeta i Örebro. Behovet av ett väl fungerande bredband är stort för att landsbygden ska vara en attraktiv plats att bo och verka i.

I den översiktliga planeringen beskrivs också två trender i Örebro län, där den ena visar sig genom att flyttströmmar som tidigare gick från landsbygden till mindre tätorter och städer, nu går från dessa orter till större städer. Den här trenden har medfört att det är Örebro samt några tätorter på pendlingsavstånd från Örebro som har vuxit mest i Örebro län. Den andra trenden är ett ökat boende på den tätortsnära landsbygden.

Några av målen i den regionala översiktsplaneringen är (Dessa mål är också del av den regionala utvecklingsstrategin):

- Antalet nystartade och växande företag ökar
  - Vår region attraherar kontinuerligt fler investeringar från omvärlden
  - Logistikberoende företag väljer Örebro län ur en hållbar ekologisk och ekonomiskt perspektiv
  - Restiden med kollektivtrafik mellan kommunhuvudorterna och Örebro stad ska minska avsevärt
  - Kollektivtrafikens andel av arbetspendlingsresor ska öka kraftigt
- Landsbygdsprogrammets påverkan på den regionala översiktsplaneringen

Landsbygdsprogrammet har inte till uppgift att arbeta med kommunikationer och pendling. I programmet finns däremot möjlighet att främja bredbandsutbyggnaden på landsbygden. Behovet av goda kommunikationer är av stor vikt för att landsbygden ska kunna utvecklas. Dock finns möjlighet att inom Landsbygdsprogrammet testa olika kollektiva samåkningslösningar.

Landsbygdsprogrammet kan ha stor betydelse för de mål som nämns i RÖP vad gäller företagsutveckling genom de insatser inom programmet som är riktade mot företag. För att nå mest effekt är fokusering och samverkan med regionala aktörer viktigt. Det är också viktigt med samverkan mellan olika finansieringsmöjligheter exempelvis Almi, ERUF och Socialfond.

I arbetet med det nya landsbygdsprogrammet 2014-2020 är det viktigt att beakta den dynamik som finns mellan landsbygd och de större tätorterna i Örebro län och ta hänsyn till behovet av interaktion dem emellan.

Örebro läns energi- och klimatprogram

Energi och klimatprogrammet tagits fram av Länsstyrelsen i Örebro i samverkan med Regionförbundet i Örebro län. Flera av målen är nära kopplade till landsbygdsprogrammet.

I programmet är flera mål kopplade till landsbygden och lantbruket. Ett av målen är minskad klimatpåverkan genom rådgivning, utbildning och tillsyn där odlingsmetoderna i Örebro län förbättrats så att utnyttjandet av kväve och inbindningen av kol i odlingsystemet ökar.

Ett annat mål är att år 2020 brukas 50 procent av mulljordarna i Örebro län i enlighet med de metoder som forskningen framhåller som bäst ur energi- och klimatsynpunkt.

I programmet finns också ett mål kring ökad biogasproduktion kopplat till matavfall. Lantbruket har gott om material som med fördel kan användas till biogas och biogasproduktion kan på sikt vara en möjlighet. Ännu finns dock lönsamhetsproblem för lantbrukaren som behöver lösas.

Innovationer och entreprenörskap

Innovationer och kunskapsöverföring kommer att vara en viktig del i det kommande landsbygdsprogrammets sex olika fokusområden. Innovationer och entreprenörskap behandlas i flera regionala dokument och strategier. I handlingsplanen "Innovationer och entreprenörskap" beskrivs fem områden av betydelse för hur innovationer och entreprenörskap ska underlättas och stimuleras. De sex områdena är samverkan, utbildning, kommunservice, rådgivning, etablerings- och investeringsservice och regional riskkapitalfond.

Det här dokumentet är också en mycket konkret handlingsplan där de olika aktörerna i innovationssystemet tagit på sig att genomföra olika aktiviteter för att främja innovationer och entreprenörskap i regionen. I planen finns också angivet när de olika aktiviteterna ska vara genomförda.

Landsbygdsprogrammets påverkan på innovationer och entreprenörskap

Om landsbygdsprogrammet ska bli effektivt i avseende innovationer är det viktigt att landsbygdsprogrammet blir en naturlig del i det innovationssystem som redan finns etablerat i länet. Som ansvarig för genomförande av landsbygdsprogrammet är det därför viktigt att Länsstyrelsen söker samverkan med andra aktörer inom innovationssystemet i Örebro län. Entreprenörskapet är viktigt även för landsbygden och Länsstyrelsen ska genom landsbygdsprogrammet verka för att främja entreprenörskapet i hela länet.

Jämställd regional tillväxt

I handlingsplanen Jämställd regional tillväxt framgår att företags- och projektstöd är skevt fördelade till männens favör. Likaså är det med projektledare där sjuttio procent är män. Det stämmer även överens med erfarenheterna från Landsbygdsprogrammet. Inför kommande programperiod finns det därför all anledning att se över vilka instrument som kan användas för att få en mer jämställd fördelning av medlen.

Landsbygdsprogrammets påverkan på jämställd regional tillväxt

Länsstyrelsen har flera uppdrag att arbeta med jämställdhet och kan använda den kompetensen i arbetet med ett mer jämställt genomförande av Landsbygdsprogrammet. Det vore av stor vikt om det på nationellnivå i Landsbygdsprogrammet kan införas ett strukturerat stödsystem i projekten för ökad jämställdhetsintegrering efter den modell som under programperioden 2007–2013 funnits i Socialfonden och kallats för ESF-Jämt.

Styrkor

Naturbundna förutsättningar - Lantbruk

I Örebro län finns större sammanhängande arealer med bördig odlingsmark. Här finns bland annat fina mulljordar som passar bra för odling av morötter och potatis. I länet finns också värdefulla betesmarker för köttjur och får, bland annat vid länets fågelsjöar.

Naturbundna förutsättningar – Besöksnäring

I Örebro län finns några av Sveriges främsta fågelsjöar exempelvis Kvismaren och Tysslingen. Länet 1901 sjöar med varierande fauna och storlek är också en tillgång, inte minst för fiskeintresserade. Det finns väl utbyggda vandrings- och mountainbikeleder i stora delar av länet och runt 200 naturreservat. I länet finns också många kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Företag med hög överlevnadsgrad

Generellt sett har nystartade företag i länet hög överlevnadsgrad. Av de företag som startades 2008 fanns 70 procent kvar tre år senare. Andelen nystartade företag på landsbygden är drygt 41 procent. Det kan ses som relativt högt med tanke på att landsbygden ofta är glest befolkad.

Infrastruktur – väl utbyggt fibernät

I Örebro län finns ett väl utbyggt bredbandsfibernet på landsbygden, en infrastruktur som möjliggör användandet av internettjänster. Länet alla telestationer har fiber, vilket är en god förutsättning för fortsatt utbyggnad även på de platser som idag saknar fiber.

Logistik - Goda transportmöjligheter

Örebro län är centralt beläget i mellersta Sverige och har ett utmärkt logistikläge. Inom en 20 mils radie från Örebro når man drygt hälften av landets invånare. I länet finns flera centrallager och omlastningscentraler. Fyra större vägar, E18 och E20 samt Rv50 och Rv51 passerar här och de har stor betydelse för transporter av bland annat skogs- och industriprodukter. Viktiga delar av landets gods- och persontransportstråk går genom länet och i Hallsberg finns nordens största rangerbangård. Örebro Airport har under åren vuxit och är idag klassat som Sveriges fjärde största fraktflygplats.

Örebro Universitet och Campus Grythyttan

Örebro Universitet är ett av Sveriges mest expansiva, med cirka 17 000 studenter och 1 200 anställda. Vid Universitetets Campus Grythyttan finns Restaurang- och hotellhögskolan. Här bedrivs undervisning och forskning inom ämnen som måltidskunskap, värdskap och måltidsekologi.

Förvaltningsstaden

I Örebro kommun finns, jämfört med andra likvärdiga kommuner, en stor statlig förvaltning. Många av de arbetstillfällena som erbjuds inom förvaltningen kräver högskole- eller universitetsutbildning. Detta bidrar till inflyttning av högkvalificerad arbetskraft i regionen och att studenter har möjlighet att stanna kvar i regionen efter avslutad utbildning på Örebro Universitet.

Nära till residensorten

Örebro län är till ytan relativt litet och centralt i länet finns residensstaden. I Örebro kommun bor cirka 140 000 invånare och Örebro tätort är i dagsläget

Sveriges sjätte största tätort. En stor tätort fungerar ofta som dragare för omkringliggande bygder och i Örebro län är det ca 1 timmes restid från residensstaden till länets ytterkanter.

Skogslän med goda möjligheter för förnybar energi

Nästan 80 procent av länets landareal är skogsmark, varav 71 procent är produktiv skogsmark. Länet ligger långt framme när det gäller andelen förnybar energi av den totala energianvändningen och biobränsle från skogen utgör en del av den utvecklingen.

Svagheter

Företagande – fler borde starta och utveckla företag

Trots att nyföretagandet i länet stadigt ökat krävs det fler nya företag och att fler av de befintliga utvecklas vidare och växer för att skapa fler arbetsplatser och arbetstillfällen på landsbygden. Av länets 29 000 företag är 45 procent företag utan anställda och av länets jordbruksföretag är 37 procent småbruk med färre än 400 arbetstimmar per år.

Varierade förutsättningar i olika delar av länet

Kommunerna har olika förutsättningar att bedriva skolor, utveckla kollektivtrafik, bostadsbyggande, tillväxt inom näringslivet osv. Det är betydelsefullt att hela länet utvecklas utifrån lokala möjligheter och att gemensamma länsövergripande satsningar görs för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling. Olika förutsättningar skulle också kunna innebära att områden/kommuner kompletterar varandra och tillsammans lyfter sina starka sidor.

Lantbruk – passivt brukande och vikande produktion i delar av länet

Låg lönsamhet i jordbruket bidrar till att aktivt brukande till viss del koncentreras till slättbygderna. Det brutna landskapet, i länets skogs- och mellanbygder, är mer lämpat för djurproduktion, eftersom det är svårare att göra storleksrationaliseringar, minskar antalet betande djur och arealen tenderar att brukas mer passivt.

Besöksnäring – svagt varumärke och svag samverkan

Länet saknar ett tydligt varumärke som destination och den satsning som gjorts på att lansera ”The Heart of Sweden” som ett begrepp har inte utvecklats fullt ut. I länet finns fyra olika destinationer som arbetar parallellt och det finns ett behov av fler möjligheter att samverka både över destinationsgränser, länsgränser men också mellan företag och hitta gemensamma paketslösningar.

Verksamheters förutsättningar – kapitalförsörjning

För att få nya företag att etableras och befintliga att utvecklas krävs kapitalförsörjning, vilket idag ofta är ett problem för företag på landsbygden. Bankernas krav på säkerheter gör det svårare att hitta finansiering för nödvändiga investeringar. Detta gör det extra svårt för kapitalintensiva företag som exempelvis lantbruk. Många företag på landsbygden har också problem med låg lönsamhet och framtidstro, vilket kan utgöra hinder för start och utveckling av företag.

Levnads- och verksamheters förutsättningar – social miljö

Viljan/förmågan att engagera sig ideellt i föreningslivet upplevs minska på många håll och blir oftast beroende av enstaka individer. Detta utgör ett problem eftersom mycket av den verksamhet och utveckling som sker på landsbygden bygger på boendes egna engagemang och ideella krafter. Gemensamma träffpunkter som den lokala butiken och ungdomsgårdar har stor betydelse även för den sociala miljön i bygderna.

Brister i det finmaskiga vägnätet

I delar av länet är de mindre vägarna i dåligt skick, vilket försvårar för transporter till och från företagare som verkar och bor på landsbygden. Det

lokala näringslivet är beroende av fungerande logistik. Arbetspendlingen har också stor betydelse för länets landsbygd och möjligheten att bo kvar. Ett bra vägnät även utöver de stora genomfartslederna behövs för att företag och boende på landsbygden ska kunna utvecklas. Uteblivna satsningar försämrar möjligheterna för landsbygdens utveckling.

Kompetens – svårt att hitta rätt kompetens, låg utbildningsnivå

Företag har allt oftare problem att hitta rätt kompetens. Utbildningsnivån i länet är generellt sett låg jämfört med landet i övrigt. Utöver utbildningsnivån är det också svårt för många företag att hitta rätt kompetens för arbetsuppgifterna. Det vill säga det behövs bättre matchning mellan utbildning/kompetens och marknadens behov i flera av de branscher som är verksamma på landsbygden.

Hot

Finansiering av utbyggnad av fibernätet på landsbygden

En väl utbyggd IT-infrastruktur är nödvändigt för en positiv utveckling på landsbygden men marknadskrafterna får inte lönsamhet i att bygga ut bredbandsnätet utanför tätorterna. Det är därför nödvändigt med fortsatt offentlig finansiering för att utveckla en framtidssäker IT-infrastruktur även på landsbygden. Utöver finansiering behövs också bättre kunskaper om rättsliga frågor som exempelvis markrätt, ledningsrätt och ersättningar för att framtidssäkra infrastrukturen.

Lönsamhet i lantbruk

Bristande lönsamhet i lantbruket och osäkerhet kring möjligheterna att bedriva verksamheten vidare bidrar till att allt färre vågar satsa på en framtida produktion. En satsning innebär oftast stora investeringskostnader. Det kan också bidra till att unga väljer andra yrkesvägar än att bli företagare inom lantbruket.

Åldersstruktur företag

Företagarna på landsbygden och framförallt lantbrukarkåren får en allt högre genomsnittsålder och antalet unga lantbrukare minskar. För få generationsskiften, höga investeringskostnader och svårigheter att få tag på mark gör det är också svårt för nya unga entreprenörer att starta lantbruksverksamhet. Den yngre generationen behöver komma in i tid för att säkra att intresset för att jobba i branschen finns kvar och för att säkra att kompetensen inte försvinner när den äldre generationen slutar.

Generellt är andelen unga företagare i länet lägre än riksgenomsnittet, vilket även visar sig på landsbygden.

Minskade resurser för miljöåtgärder

Lantbruket utgör en viktig pusselbit för att uppnå flera miljömål som exempelvis minskad övergödning, öppna landskap och biologisk mångfald. Det finns intresse för de frivilliga åtgärderna men det behövs ekonomiskt stöd. För låga eller inga stödåtgärder samt en upplevelse av krånglig administration utgör hinder för att åtgärderna ska genomföras.

Flyttkedjor behövs

De äldre bor kvar men allt färre unga i familjebildande ålder väljer att stanna kvar eller att etablera sig på landsbygden. Flyttkedjor är viktiga för att få rörelse på bostadsmarknaden, för att unga ska kunna komma in på bostadsmarknaden och för att personer/familjer ska kunna göra bostadskarriär. I orter där det inte är ekonomiskt lönsamt att bygga nya småhus är det extra viktigt att få igång flyttkedjor, så att befintliga småhus frigörs som kan attrahera personer/familjer att flytta in eller bo kvar på orten. Ett sätt att få igång flyttkedjor kan vara att bygga äldreboende/trygghetsboende som attraherar pensionärer som bor i småhus, så att befintliga småhus frigörs som kan attrahera barnfamiljer att flytta in eller bo kvar på orten.

Landsbygdens attraktivitet

En alltmer centraliserad samhällsservice innebär att fler får längre till bland annat skola, vård, dagligvaruhandel mm. Centraliseringstrenden bidrar i många fall till sämre framtidstro när det gäller att bo och verka på landsbygden.

Skillnaden i utbildning, arbetstillfällen och serviceutbud mellan tätort och landsbygd kan också göra det mindre attraktivt att etablera sig på landsbygden.

Rovdjur

En växande rovdjursstam skapar olustkänslor och ovisshet kring möjligheterna att bedriva djurhållning. Med färre betande djur påverkas också möjligheterna att hålla landskapet öppet och behålla värdefulla betesmarker vilket starkt minskar den biologiska mångfalden.

Målkonflikter

Delar av det länet vill utveckla innebär också utmaningar när det gäller miljön. I Klimat och Energiprogrammet lyfts exempelvis frågan kring att länets mål är att växa som logistiklän samtidigt som det inte ska öka miljöpåverkan, ökad odling på mulljordar och att samtidigt minska utsläppen av klimatgaser.

Klimatförändringar

Globalt står vi inför klimatförändringar som kan komma att påverka förutsättningarna i vårt län både för livsmedelsproduktionen och för samhället i stort. Det är dock svårt att förutse på vilket sätt de kommer att påverka förutsättningarna i vårt län.

Möjligheter

Besöksnäring – ökat intresse och specialområden

I Örebro län är andelen svenska gäster stor men satsningar görs för att få fler besökare från framför allt Holland och Tyskland. Länet har goda möjligheter att utvecklas genom ”hållbar besöksnäring”. För att klara den utvecklingen behöver länet fokusera på de områden som sticker ut.

Infrastruktur – ger goda möjligheter att använda och utveckla digitala tjänster

Bredbandsutbyggnaden i länet pågår och i länets tätorter kan i genomsnitt två av tre företag och hushåll erbjudas anslutning till fiberbaserat bredbandsnät. Här finns därför särskilt goda förutsättningar för att använda och utnyttja den digitala tekniken. Örebro län är först ut i Sverige med att påbörja arbetet med en digital agenda på regional nivå.

Kapitalförsörjning – alternativa lösningar

Genom olika finansieringslösningar kan fler företag starta och utvecklas. I länet finns lokala banker som visar stort engagemang, samhällsansvar och affärsmöjligheter och därför investerar på länets landsbygd. Nationellt utvecklas även nya finansieringslösningar som kan vara en bra möjlighet. I och med att det blir allt svårare att hitta riskkapital blir de investeringsstöd som finns att ansöka ännu viktigare för företagets satsningar och utveckling.

Bra mat för många – ökat intresse för kvalitet och närproducerat

I länet finns vilja och drivkraft från offentlig sektor att arbeta mer med lokalt producerade råvaror och lokala producenter har intresse av att samverka och samarbeta. Här är landsting, kommuner och universitetet viktiga. Satsningar görs för att skapa förutsättningar och dialog mellan producenter, detaljister och restauranger.

Integration – mångfald genom nya kunskaper, erfarenheter och kontaktnät

Under 2012 flyttade drygt 2200 personer med annat medborgarskap in i Örebro län och de utgjorde en stor del av den befolkningsökning som länet har. Om fler personer med utländsk bakgrund vill bo och verka på landsbygden, skapas goda möjligheter att öka befolkningen även i landsbygderna. Genom att ta till vara kompetens, erfarenhet och kontaktnät skulle integration vara en möjlighet för utveckling på landsbygden med fler boende och också nya affärsmöjligheter.

Energi/miljö – ökat intresse för nya energilösningar och kompetensutveckling

Föreningar och näringsliv har visat stort intresse av omställning och flera projekt har genomförts för att skapa bättre förståelse och kunskap inom området. Länet har mycket energiråvara i form av biobränsle från skog och åkermark samt restprodukter från livsmedelsindustri och lantbruk. Det finns stort intresse för vindkraft i länet, flera nya verk har uppförts och flera vindkraftsparker är under prövning. Örebro län har också ett relativt högt uttag av stubbar, grenar och trädtoppar (GROT) jämfört med andra län. Olika samverkansprojekt förbättrar förutsättningarna för biogas i vårt område. Gemensamma satsningar ger större möjlighet att söka externa medel att utvecklas inom området.

Lokal Utveckling – boendes engagemang

I och med Leader och det lokala utvecklingsarbetet under programperioden 2007-2013 och bredbandsprojekt genomförda av samfälligheter och byalag har engagemanget i bygderna börjat vakna till liv. Även arbetet med lokala utvecklingsgrupper har lyft vissa områden i länet och en känsla av att skapa sin egen framtid växer sig starkare. Det upplevs fortfarande svårt att engagera människor men enligt forskning arbetar mer än hälften av den vuxna befolkningen ideellt. En stor möjlighet är att hitta de områden som väcker engagemang. Tidigare sätt att arbeta behöver ses över och förnyas.

Innovation och entreprenörskap

Ett flertal organisationer inom både näringsliv och offentlig sektor driver sedan länge en aktiv verksamhet i syfte att stödja nyetableringar av företag och entreprenörskap i Örebro län. Vid forskningscentra skapas förutsättningar för ett framgångsrikt samarbete mellan företag, forskare och samhällets aktörer. Genom satsningar på entreprenörskap och innovationer både nationellt och regionalt har länet möjlighet att få fler nya företag och affärsidéer. Nya innovationer är nödvändigt men även entreprenöriella människor som driver traditionella branscher på nya sätt. Ytterligare satsningar på olika typer av entreprenörskap och innovationer behöver göras, bland annat inom den sociala ekonomin och lanterbruken.

Regionala behov – utifrån Landsbygdsprogrammet

Unionsprioriteringar

1. Kunskapsöverföring och innovation
2. Öka konkurrenskraften och förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva
3. Främja organisationen av livsmedelsföretagen och riskhanteringen
4. Återställa, bevara och främja ekosystem
5. Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi
6. Främja social inkludering genom fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling

Kompetensutveckling inom Landsbygdsprogrammet

Ökad och kontinuerlig kompetensutveckling behövs för att nå våra miljömål och för att små företag ska fortsätta utvecklas. Det handlar både om enstaka kurser och om återkommande seminarieserier. Genom bättre kunskap kan företag göra mer genomtänkta val, vilket vi bedömer vara en förutsättning för länets fortsatta utveckling. Kompetensutveckling inom detta område är också utpekad i Regionsfondsprogrammet.

Innovationer och entreprenörskap

Gemensamma satsningar är betydelsefullt för fortsatt utveckling. Om länet kraftsamlar och driver mot samma mål finns större möjligheter att resultatet blir lönsamt. Det är betydelsefullt att våga satsa på nya innovationer, nya branscher

men också på människor som vågar ta steget ut och bli företagare oavsett om det är i en traditionell bransch. Sociala innovationer och entreprenörskap innebär nya sätt att tänka både för entreprenören och samhället i övrigt, det är en utmaning och en möjlighet som kommer att ha betydelse, inte minst för landsbygden, där det behövs fler som bor och verkar.

Stödja de areella näringarna

De areella näringarna är viktiga för landsbygden. Ett aktivt lantbruk bidrar till försörjningsmöjligheter på landsbygden, produktion av svenska livsmedel och en levande landsbygd med biologisk mångfald. Jordbruket spelar också en viktig roll genom att kunna bidra med olika miljöjänster som exempelvis biologisk mångfald och öppna landskap.

Jordbruket står inför många utmaningar som bristande lönsamhet, svårighet att konkurrera med import, ökade krav på hur produktionen ska ske på ett miljövänligt sätt exempelvis när det gäller övergödning, giftfri miljö och klimat. Det behövs resurser för att lantbruket ska kunna bidra med miljöjänster. Jordbruket kan också bidra positivt i exempelvis klimatfrågan genom att producera förnybar energi.

Måltidslänet Örebro

Länet har goda förutsättningar att bli ett ”matlän” och en ökad efterfrågan på högre kvalitet och lokal mat. Satsningar behövs för att höja lönsamheten, både genom kompetensutveckling och investeringsstöd. Tre områden har identifierats som viktiga utgångspunkter för Måltidslänet Örebro. Det är Bra råvaror, Mat och måltidsupplevelser samt Bra mat till många.

Energi och Miljömål – insatser för att nå miljömål

Det behövs vidare satsningar på åtgärder och kompetensutveckling som bidrar till att länet uppnår nationella och lokala miljömål, exempelvis ”Ingen övergödning”, ”Ett rikt odlingslandskap” och ”Begränsad klimatpåverkan”. I det sistnämnda ingår också frågor kring länets energiförsörjning och landsbygdens möjligheter att bidra med förnyelsebar energi.

Bredband – fortsatt utbyggnad

Hela länet behöver tillgång till framtidssäker IT-infrastruktur. Idag har knappt 5 procent av företagen utanför tätorter i Örebro län, tillgång till fiberbaserat bredband. Länets landsbygder behöver fler företagare och entreprenörer, fiber är många gånger en förutsättning för att kunna driva företag, inte minst på landsbygden.

Besöksnäring – fortsatta satsningar

Örebro län har potential att locka fler besökare. Fler satsningar krävs för att utveckla företag, men också satsningar som främjar samverkan och paketslösningar. Genom samverkan bör affärsidéer och entreprenörer hitta nya sätt att utvecklas. Det har stor betydelse för framtida satsningar att vi arbetar vidare med information och utbildning kring Allemansrätt och markrättsliga frågor.

Lokal utveckling – boendes engagemang

Landsbygderna är beroende av engagerade människor. Ideellt arbete tar nya former och samhället behöver stötta den utvecklingen.

Kapitalförsörjning – investeringsstöd

För att få fler att starta och utveckla företag behövs investeringsstöd. Företag på landsbygden har inte alltid möjlighet att få riskkapital och bankernas allt hårdare syn på säkerhet gör det svårare att få lån. Investeringsstödet är många gånger avgörande för att lånet ska bli av. Tillväxt i landsbygdsföretag är inte alltid avgörande för företaget, utan ofta handlar det om att ha ett bärkraftigt företagande som är avgörande för möjligheten att bo och verka på landsbygden.

Uppdrag att utarbeta regional SWOT-analys för kommande fiskeriprogram, L2013/1287/ELT

Uppdraget

Regeringen uppdrar åt samtliga länsstyrelser att utarbeta en analys av sina läns starka och svaga sidor, möjligheter och hot (SWOT-analys). SWOT-analysen ska redogöra för vilka regionala behov som bör tillgodoses genom det kommande landsbygdsprogrammet och det kommande fiskeriprogrammet. Analysen ska i ett senare skede kunna användas som en utgångspunkt för att utforma regionala strategier för fiskeriprogrammet. SWOT-analysen ska bidra till ett fokuserat regionalt genomförande av programmet. I arbetet ska länsstyrelserna beakta de regionala utvecklingsstrategierna och utvecklingsprogrammen (RUS/RUP) samt andra relevanta strategiska dokument, såsom landskapsstrategier och strategier för jämställdhet.

Länsstyrelserna ska också sörja för att det skapas ett partnerskap för det regionala genomförandet av fiskeriprogrammet. Partnerskapet ska bestå av representanter från näringslivet, ideella och offentliga organisationer samt även från de aktörer som har ansvar för att samordna tillväxtarbetet i respektive län och aktörer med ansvar för regional- och socialfondsprogrammen. Partnerskapet ska delta i utarbetandet av SWOT-analyserna. Hur partnerskapet deltagit i framtagandet av SWOT-analyserna ska framgå av redovisningen.

SWOT-analyserna ska redovisas till Regeringskansliet (Landsbyggsdepartementet) i den del som avser fiskeriprogrammet senast den 30 juni.

Länsstyrelsens genomförande av uppdraget

Länsstyrelsen har tagit fram SWOT-analys för det yrkesfiske och det vattenbruk som förekommer i länet. Yrkesfisket har delats upp i en analys för fisket i Hjälmaren och en analys för fisket i Vättern då förutsättningarna för fiske i dessa sjöar är olika. Länsstyrelsen har i likhet med jordbruksverket, rubricerat och sammanställt analyserna i tur och ordning efter de kapitel som finns i fondförordningen. Då Vättern utgör ett Fiskeområde (FOG) redovisas en SWOT-analys avseende detta under rubriken, åtgärder för hållbar utveckling av områden beroende av fisket (lokala fiskeområden). Länsstyrelsen har avstått från att göra SWOT-analys för åtgärder för marknadsföring och beredning samt åtgärder som understödjer den gemensamma fiskeripolitiken då dessa enligt vår uppfattning bör göras nationellt.

Med tanke på den begränsade tid som ges uppdraget (inkom Länsstyrelsen 2013-05-02) har Länsstyrelsen valt att göra analyserna för yrkesfisket i samråd med andra berörda länsstyrelser. För Hjälmaren, Södermanland och Västmanland och för Vättern, Östergötland, Jönköping och Västra Götaland.

Analyserna har sedan remiterats yrkesfiskets lokala organisationer, Svenska insjöfiskarens centralförbund (SIC), länets vattenbruksföretag, Vattenbrukarnas riksförbund (VRF), Svensk sättfisk och partnerskapet. Inkommande yttranden har beaktats i SWOT-analyserna som därefter redovisas Landsbyggsdepartementet. Sändlista över remissinstanser samt inkomna yttranden översänds också.

Motsvarande analys avseende länets fisketurism redovisas senast den 15 september i den del som avser landsbygdsprogrammet.

Bakgrund

Länsstyrelsernas roll i fiskeförvaltningen

Länsstyrelserna kan enkelt sägas ha det regionala ansvaret för fisket och fiskevården i länet. För Hjälmarens och Vätterns yrkesfiske innebär det bland annat att besluta om tillstånd, dispenser, EU stöd, fiskevårdsåtgärder, lämna yttrande över yrkesfiskelicenser, initiera undersökningar och organisera och utföra fisketillsynen. För att arbetet ska bli rationellt behandlas sjöarna som enheter utan länsgränser och till underlag för detta arbete finns samverkansdokument framtaget per sjö. I Vättern finns dessutom en samförvaltning för fiskefrågor som drivs i Vätternvårdsförbundets regi och sjön utgör också ett FOG område. Havs- och vattenmyndigheten har det nationella ansvaret för fisk och fiskevård vilket bland annat innefattar rätten att utfärda fiskebestämmelser. Jordbruksverket kan sägas ha det nationella ansvaret för fisket i och med att verket har som uppdrag att främja denna verksamhet.

Hjälmarens yrkesfiske

Hjälmarens som har 24 fiskarter samt signalkräfta är minst av de fyra stora insjöarna med yrkesfiske och i dagsläget har 32 personer yrkesfiskelicens för fiske i sjön. Fiskeföretagen är av enmanskaraktär och fisket bedrivs sommartid med s.k. bottengarn (storryssja) efter främst gös, ål, abborre och gädda. Under sensommaren fiskas signalkräfter med kräftburar och s.k. parryssjor. Vintertid fiskar man från isen efter gös med grovmaskiga nät.

Hjälmarens medeldjup är endast 6,2 meter vilket medför att vattnet värms relativt snabbt och i kombination med höga halter av närsalter (fosfor och kväve) ger detta en hög fiskproduktion som tillåter relativt stora fångstutag. Det näringsrika vattnet ger under vissa perioder upphov till omfattande algbloomningar vilket bl.a. kan försvåra fisket. Under vissa år har detta också gett upphov till syrebrist i bottenvattnet med lokal fiskdöd som följd. Hjälmarens kan delas in i fem bassänger eller fjärdar. De västliga delarna, Hemfjärden och Mellanfjärden är grunda och mycket näringsrika vilket gör dem mycket betydelsefulla som lek och uppväxtområden för fisk och särskilt för sjöns, kommersiellt sett, värdefullaste fiskart, gös. Det huvudsakliga fisket sker i egentliga Hjälmarens och i södra Hjälmarens. Under 2011 fångade yrkesfisket 200 ton gös, 87 ton kräftor, 42 ton abborre, 27 ton gädda och 16 ton ål till ett förstahandsvärde av ca 25,5 miljoner kronor (ca 795.000 kr per fiskare) vilket gör den till landets ekonomiskt värdefullaste sjö för yrkesfiske. Havs- och Vattenmyndigheten har rätten att utforma bestämmelser för fiskets bedrivande och efterlevnaden av dessa är en viktig del för att fiskeresursen nyttjas på ett långsiktigt och hållbart sätt. Att så är fallet för den yrkesfiskefångade gösen verifieras av att detta fiske sedan 2006 är certifierat av Marine Stewardship Council (MSC) med ansökan inne om en ny femårsperiod från och med 2013. Fisk är nyttig och näringsrik mat men vissa fiskarter i vissa vattenområden kan ha förhöjda värden av miljöföroreningar som kvicksilver, dioxin eller PCB. Halterna av kvicksilver i fisk från Hjälmarens är låga och ligger under EUs gränsvärden. Detsamma gäller för dioxiner och PCBer.

Vätterns yrkesfiske

Vätterns fisksamhälle omfattar drygt ca 30 fiskarter samt signalkräfta. Den förkalla och näringsfattiga sjöar typiska arten röding (storröding) förekommer i sitt största svenska bestånd och harren är ett exempel på en nordlig art som i Vättern utgör landets sydligaste naturliga bestånd. Det exakta artantalet är

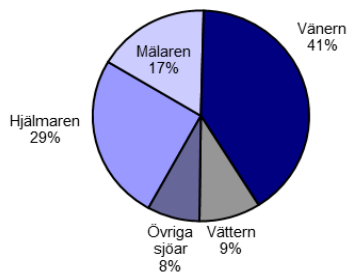

något osäkert beroende på bl.a. tolkningen av artkomplexet gällande sik. Laxen är införd och förekomsten är helt beroende av utsättningar. Idag finns 22 licenserade yrkesfiskare i Vättern och i likhet med Hjälmarens fiske är fiskeföretagen små och av enmanskaraktär. Fisket har historiskt skiljts sig åt från de övriga stora sjöarna genom att alla kommersiellt viktiga fiskarter till stor del har varit kallvattenarter så som röding, sik, öring och den inplanterade laxen. Abborre var tidigare också en viktig art. Fiskets inriktning har dock förändrats de senaste åren och bl. a. har fisket efter t.ex. abborre och sik försvårats till följd av rådande regelverk som införts för att skydda rödingen. Fisket efter röding har också minskat till följd av en hårdare inriktning på kräftfiske. Det yrkesmässiga fisket efter signalkräfta i Vättern har ökat successivt under de senaste 10 åren och utgör numera stommen i Vätternfisket och sett över hela Vättern har kräftfisket stått för över 90 % av yrkesfiskarnas samlade inkomst de senaste åren. År 2011 fångades 82 ton kräftor, 7,8 ton sik, 7,4 ton lake, 6,5 ton röding, 3,3 ton öring, 1,7 ton abborre, 1,6 ton gädda och 1,2 ton lax till ett sammanlagt värde i förstahandsledet på ca 13,6 miljoner kr (ca 620.000 kr per fiskare). Signalkräftan fiskas nästan uteslutande med burar under sommarhalvåret och fisk fångas huvudsakligen med nät. Ekonomin för yrkesfisket i Vättern har i och med kräftfisket förbättrats betydligt under senare år.

Yrkesfiskets fångster och fångstvärde i de stora sjöarna 2011

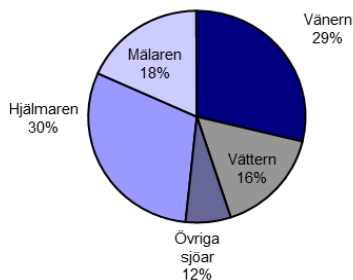
Fångstmängd per sjö i %

av 1484 ton

Fångstvärde per sjö i %

av 85 miljoner kronor

Vattenbruk i Örebro län

Länsstyrelsens roll gällande vattenbruk

Länsstyrelsens kopplingar till fiskodlingsverksamheten är flera. För att bedriva fiskodling behövs tillstånd från länsstyrelsen. I samtliga fall enligt fiskerilagstiftningen och om odlingen har en årlig foderförbrukning av 40 ton eller mer ska verksamheten också prövas utifrån miljöbalken. Länsstyrelsen har även tillsyn över fiskodlingarna dels gällande tillståndsgivna arter men också gällande djurskyddet. Då fiskodlingsverksamheten är en del av det som inom EU betecknas som fiskerinäringen så tar länsstyrelsen också beslut om EU stöd från EFF, d v s Europeiska fiskerifonden. Länsstyrelsen ger också tillstånd för utplantering av den odlade fisken som årligen omfattar ca 120 ansökningar.

Sverige

Generellt kan man säga att fiskodling ha två inriktningar, produktion av matfisk och produktion av fisk för utplantering, s k sättfisk. Under 2011

odlades i Sverige ca 12.000 ton matfisk och ca 1000 ton sättfisk med ett sammanlagt värde av ca 405 miljoner kr. Ca 90 % av den odlade fisken är regnbågsöring och mest matfisk producerades i Västerbotten, Väster-norrland och Jämtland. Jämfört med Norge som årligen producerar ca 1.000.000 ton, merparten lax, är den svenska odlingsverksamheten mycket blygsam. Fisken odlas under första tiden i kar eller bassänger för att vid större storlek flyttas över till sjö- eller älvbaserade nätkassar eller större grävda dammar. Fisken utfodras med torrfoder i pelletsform via automater. I landet finns 79 odlare av matfisk och 72 som odlar sättfisk.

Länet

I Örebro finns idag 5 aktiva odlingar som varav 4 är inriktade på produktion av sättfisk. År 2011 odlade dessa sammanlagt ca 170 ton vilket gör Örebro län till landets största producent av sättfisk och merparten som odlades var regnbågsöring. Efterfrågan på den odlade fisken är fortsatt hög och merparten av fisken hamnar i ett vatten inom länet. Då oftast i något fiskeområde med fokus på fisketurism.

SWOT- analys, åtgärder för hållbar utveckling av fisket i Hjälmarén

Styrkor

- Yrkesskickliga och ansvarstagande fiskare med lång erfarenhet
- Bra samverkan mellan yrkesfiskare och myndigheter
- Hög organisationsgrad bland fiskarna
- Lönsamt yrkesfiske
- Hög produktion av högprisarter
- Allmänt vatten hög tillgänglighet
- Starka varumärken, Hjälmarkräfter och MSC märkt Hjälmargin
- Stor marknad och stor efterfrågan
- Giftfri fisk
- Flerartsfiske
- Stort intresse för nyetablering av yrkesfiskare

Flera av sjöns yrkesfiskare har stort kunnande och fiskeföretagen har oftast gått i släktled. Ansökan att få gösfisket MSC certifierat visar på ansvar. Samverkan mellan länsstyrelser, Fiskeriverket och yrkesfiskare har fungerat mycket bra men med nedläggningen av Fiskeriverket har resurser och roller förändrats. Majoriteten av Hjälmaréns yrkesfiskare är organiserade i Svenska insjöfiskarens centralförbund (SIC) vilket ger ett stabilt forum för dialog mellan fiskare och myndigheter. Merparten av fångsten är högprisarter med stor efterfrågan och en stor fördel är att fisket sker efter flera arter vilket minskar sårbarhet och ger en längre säsong i fisket. I nuläget går merparten av gösfångsten till Tyskland vars stora marknad innebär relativt sett höga priser även under perioder då gösfångsterna är höga. Det allmänna vattnet innebär hög tillgänglighet och ger förutsättningar till långsiktig förvaltning. Hjälmaréns yrkesfiske är mycket lönsamt och därför är intresset att få bedriva licensierat yrkesfiske i sjön högt.

Svagheter

- Bristande kunskapsunderlag för förvaltning av fisk och fiske
- Små resurser för undersökningar
- Svagt intresse för tillämpad forskning som direkt kan föras in i förvaltningen
- Svag och sårbar fisketillsyn med otydligt uppdrag och små resurser

Efter Fiskeriverkets nedläggning har undersökningar och insamling av data för fiskeförvaltning minskat/upphört. Otydliga roller samt minskade resurser hos ”ersättningsmyndigheterna” Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och SLU bedöms vara orsak till detta. Man kan förmoda att Sötvattenlaboratoriets situation, från att ha tillhört statligt verk med förvaltningsansvar för fisk och fiske till att verka i universitetsvärlden har påverkan på verksamhetsinriktningen. Avsaknad av uppdrag (se regeringsuppdrag 69 i regeringens regleringsbrev för 2009) samt knappa resurser gör länsstyrelsernas fisketillsyn bristfällig och sårbar vilket i värsta fall kan äventyra efterlevnaden av fiskebestämmelserna.

Möjligheter

- Klimatförändring

- Ökad förädlingsgrad
- Fiskevårdsavgift

En övergång till ett klimat med högre medeltemperatur kan, om det sker inom rimliga gränser, öka produktionen av varmvattengynnade arter som gös, abborre och signalkräftor. Merparten av den fisk och kräfta som fångas i Hjälmarens säljs oförädlad och det finns alltså ett stort utrymme för att ytterligare öka intäkterna på redan fångad fisk och kräfta. I SOU 2005:76, Fiskevårdens finansiering föreslås åtgärder som ger de resurser som behövs för ett långsiktigt förvaltande av fisk och fiske i ett vidare perspektiv (allt fiske i de 5 stora sjöarna samt i kust och hav.)

Hot

- Bristande förvaltning
- Övergödning
- Överfiske
- Olaga fiske
- Föroreningar
- Spridning av främmande arter, parasiter och sjukdomar
- Klimatförändring
- Giftutsläpp

Ett påtagligt hot vars effekter är förutsägbara är minskade resurser till myndigheter att inhämta kunskapsunderlag för förvaltning av fiskresurserna i Hjälmarens. Det kan till exempel innebära utförande av provfisken, fisketillsyn, vattenkemiundersökningar och att inhämta fångststatistik. Ju mindre kunskapsunderlag desto mer av försiktighetsprincipen måste tillämpas och möjligheter till en ekosystembaserad förvaltning minskar.

En svag fisketillsyn ger utrymme för ökat olaga fiske inte minst på högprisarter som gös och kräfta. Örebro kommun pekar i sitt yttrande på de allvarliga föroreningsrisker som muddringar av Hjälmarens sedimentationsbottnar kan orsaka. Hjälmarens organiserade yrkesfiskare anser att oönskad spridning av främmande arter, parasiter och sjukdomar utgör mycket allvarliga hot. Med ökad handel och import av akvatiska organismer ökar givetvis riskerna. En övergång till ett klimat med högre medeltemperatur kan tillsammans med höga närsalter ge fler tillfällen av övergödning med syrebrist och fiskdöd som följd.

SWOT- analys, åtgärder för hållbar utveckling av fisket i Vättern

Styrkor

- Stort engagemang från organisationer och myndigheter
- God nischad yrkeskunskap och bra utgångsläge för vidareutveckling
- Hög lokal förädlings- och försäljningsgrad
- Eftertraktade högprisprodukter
- Goda avsättningsmöjligheter
- Allmänt vatten
- Lönsamt yrkesfiske
- God fungerande förvaltning
- Vättern är ett starkt varumärke
- Mindre företagare som bidrar till sysselsättning och landsbygdsutveckling.

Det finns idag ett stort engagemang och många goda viljor för att det ska finnas hållbara resurser i sjön. Ett stort engagemang från flera håll medför bra samarbeten, Samförvaltningen och Vätternvårdsförbundet är exempel på det. Det allmänna vattnet innebär hög tillgänglighet och ger stora möjligheter till förvaltning. Stort engagemang och samarbete beror till stor del på att det idag finns ett lönsamt yrkesfiske som alla inblandade fortsättningsvist önskar bedriva. Dessutom ger ett lönsamt fiske ett stort intresse för nyetableringar på marknaden. Ett viktigt verktyg för en god fungerande förvaltning är att det finns ett bra kunskapsunderlag och kontroll för att förvaltningen efterlevs, dvs. bra dataunderlag och en god tillsyn. Dessutom är Vättern unik, både sett till dess natur och artsammansättning i sjön. De mindre företagarna inom fisket finns ofta på landsbygden och bidrar till en levande landsbygd.

Svagheter

- Vättern är lågproduktiv
- Konkurrens om resurserna
- Dålig organisationsgrad från yrkesfiskare
- Regelverket kan upplevas som komplext och missgynnande.

Det är fastslaget att Vättern naturligt ska ha en låg näringsstatus. Denna låga näringsstatus innebär en lågproduktiv sjö med sparsamma bestånd (låga individstätheter) som medför en konkurrens om resursen. Det i sin tur har koppling till att antal yrkesfiskare i sjön är reglerat.

Möjligheter

Ökat samarbete för att utbyta kunskap, förbättra och fördjupa förståelsen mellan fiskare, forskare och myndigheter.

- Stärka bestånden av målarterna
- Utveckla resursfördelningen
- Hög bevarandestatus och skydd
- Utveckla och öka användningen av selektiva redskap och metoder
- Utveckla varumärket för vissa arter
- Förbättrad spårbarhet, miljömärkning och certifiering kan ge en konkurrensfördel och skapa mervärde.
- Fiskevårdsavgift

Ett mål är att stärka bestånden av målarterna i sjön så att det går att bedriva ett långsiktigt hållbart fiske. En viktig del och en stor möjlighet är att utveckla resursfördelningen. Detta kan göras genom fiskeåtgärder, reglering och förvaltning. Att dessutom Vättern har en hög bevarandestatus och skydd medför en rakare och en tydligare väg mot ett långsiktigt hållbart fiske och gör det mer befogat att i nödvändiga fall använda försiktighetsprincipen. Men även att Vättern just är unik och skyddsvärd innebär i sig en ökad resurs när det kommer till turism. Till exempel det nya biosfärområdet vid östra Vätterbranterna. Att utveckla varumärket för vissa arter så att produkten blir värd mer innebär en ökad lönsamhet för yrkesfiskare. Tillsammans med rätt förvaltning och kontroll medför det ett mer hållbart fiske eftersom fiskens värde blir större och uttaget av fisk från sjön blir mindre för att inbringa samma inkomst. I SOU 2005:76, Fiskevårdens finansiering föreslås åtgärder som ger de resurser som behövs för ett långsiktigt förvaltande av fisk och fiske i ett vidare perspektiv (allt fiske i de 5 stora sjöarna samt i kust och hav.)

Hot

- Överfiske
- Hög gifthalt i fisken
- Klimatförändringar
- Bristande resurser för myndigheter
- Onyanserat skydd av arter
- Beroende av en art som inkomstkälla.

Klimatförändringar är ett hot vars konsekvenser för Vätterns ekosystem är svåra att förutsäga. Då Vättern innehar kallvattensarter såsom rödingen (som torde vara extra känsliga för klimatförändringar) kan effekterna bli stora på dessa bestånd.

Att fångstkapaciteten inte anpassas till resursen medför överfiske och i sin tur svaga bestånd. Det är viktigt att fiskekapaciteten sätt i balans med resursen då det är grunden till långsiktigt hållbart fiske och att yrkesfiskaren kan bedriva ett lönsamt fiske. Skydd av arter såsom rödlistning är något positivt för arten men i vissa fall kan det ha stora negativa effekter för fiskerinäringen. Det är i de fall som rödlistningen även omfattar enskilda livskraftiga bestånd inom den skyddade arten eller grupp av bestånd. Det kan medföra ett köpmotstånd för det livskraftiga beståndet som kan ha negativa effekter på yrkesfiskarens lönsamhet. Ett exempel är storröding i Vättern som är ett bestånd som idag är under återhämtning och tillväxer men faller under det sydsvenska beståndet som är akut hotad under rödlistan. Höga halter av gift i fisk är ytterligare något som kan öka köpmotståndet och minska lönsamheten för fiskaren. Idag är yrkesfisket i Vättern mer eller mindre inriktat på signalkräftan och det innebär en ökad sårbarhet vid beståndsminskning jämfört om man istället inriktar verksamheten mot flera målararter. Då har man lättare att ställa om till annat fiske vid behov.

Ett påtagligt hot vars effekter är förutsägbara är minskade resurser till myndigheter att inhämta kunskapsunderlag för förvaltning av resurserna i Vättern. Det kan till exempel innebära utförande av provfisken, fisketillsyn, vattenkemiundersökningar och att inhämta fångststatistik. Ju mindre kunskapsunderlag desto mer av försiktighetsprincipen måste tillämpas och möjligheter till en ekosystembaserad förvaltning minskar.

SWOT- analys, åtgärder för hållbar utveckling av vattenbruket

Styrkor

- Yrkesskickliga och ansvarstagande verksamhetsutövare
- Lång erfarenhet
- Konkurrensstarka företag
- Stor efterfrågan på utsättningsfisk
- Återkommande och stabil kundkrets
- God lönsamhet
- Nuvarande hälsoläge är bra

De odlingar som verkar i länet har haft verksamhet under lång tid vilket har gett stor erfarenhet och en väl inarbetad kundkrets. Efterfrågan på sättfisk är hög. Sverige har under lång tid haft omfattande hälsokontroll av sättfiskodlingar vilket lett till god hälsostatus vilket bidragit till en relativt generös syn på fiskutsättningar från myndigheternas sida. Hälsostatusen lever hittills fortsatt kvar trots ändrade hälsobestämmelser.

Svagheter

- Svårt att ersätta personal vid frånvaro
- Förändrad syn på fiskutplanteringar
- Svårt att in nya arter och stammar
- Få leverantörer av rom för vissa arter och stammar
- Svag organisationsgrad i Svensk sättfisk
- Otydlighet gällande fiskhälsoorganisation
- Minskat hälsoskydd anpassat till EU

I likhet med jordbruk kan det vara svårt att få in kunniga ersättare vid sjukdom eller ledighet. Under senare år har verksamheten i ökad utsträckning ifrågasatts med tanke på utsättning av främmande arter och stammar. En försämrad fiskhälsostatus riskerar att leda till ökat ifrågasättande med restriktivare utsättningsbestämmelser som följd. I nuläget upplevs fiskhälsoorganisationen och regelverk gällande fiskutsättning som otydligt. De tilläggsgarantier avseende smittskydd som Sverige tidigare haft gentemot övriga EU gäller inte längre vilket innebär en lägre hälsostatus på sättfisk. För vissa stammar, ex vis Gullspångslax kan tillgången på odlingsmaterial vissa år vara låg. Som ett försök att behålla särställning hos odlare av sättfisk bildades Svensk sättfisk men organisationstillhörigheten bedöms som låg.

Möjligheter

- Växer med ökad satsning på fisketurism

I samband med att intresset för satsningar på fisketurism ökar kommer efterfrågan att öka på fisk för utsättning.

Hot

- Verksamhet känslig för yttre påverkan exvis parasiter och sjukdom
- Nationellt försämrat hälsoläge
- Försämrade vattenkvalité
- Risk för sabotage

- Förändrad syn på fiskutplanteringar
- Brist på odlingsmaterial
- Klimatförändringar

Med tanke på att det vatten som används i odlingen oftast är ytvatten finns risker kopplade till uppströmsliggande verksamhet gällande vattenkvalité och fisksjukdomar. En försämrad fiskhälsostatus riskerar att leda till ökat ifrågasättande med restriktivare utsättningsbestämmelser som följd. På vissa orter i Sverige har odlingskassar skurits upp med fiskrymning som följd. En övergång till ett klimat med högre medeltemperatur kan försämra möjligheten att odla laxartad fisk som inte klarar höga vattentemperaturer.

SWOT- analys, åtgärder för hållbar utveckling av områden beroende av fisket (lokala fiskeområden). Nuvarande FOG områden.

Styrkor

- Samverkan i form av Samförvaltningen och Vätternvårdsförbundet
- Biologiskt och geografiskt väl avgränsat område
- Stark lokal kännedom i fiskeområdet
- Starkt engagerade, kunniga aktörer och partners i fiskeområdet
- En samstämmig målbild.

Att Fiskeområdet Vättern är både biologiskt och geografiskt avgränsat område har underlättat för arbetet i området. Fiskeområdena har en stark lokal kännedom och dessutom engagerade fiskare med stort kunnande. Framför allt finns det ett gemensamt intresse och ansvar att långsiktigt förvalta resurserna. En samstämmig målbild som bidrar till att värna om Vätterns värden samtidigt som man vill främja utvecklingen för fisket. Det skapar gynnsammare förutsättningar för samarbete och att gemensamt hitta lösningar inom olika område.

Svagheter

- Svårt att hitta offentlig medfinansiering till projekt
- Likviditetsproblem

Det har i nuvarande programperiod varit svårt att hitta offentlig medfinansiering till projekt och i de fall det gjorts har man ibland haft likviditetsproblem.

Möjligheter

- Ett redan etablerat FOG
- Öka avsättningsmöjligheterna för lokalt förädlade produkter.

Då det idag redan finns ett etablerat Fiskeområde Vättern undviker man en uppstartsprocess inför kommande programperiod. Man har i Fiskeområdet erfarenheter och ett kunnande som underlättar arbetet inom olika processer. Dessutom är det ett redan känt Fiskeområde som kan underlätta arbetet med att hitta offentliga medfinansiärer.

Hot

- Inget förnyat Fiskeområde Vättern

- Bristande resurser
- Långa handläggningstider hos olika instanser vid hantering av EU-stöd inom FOG
- Regelverkens komplexitet och oförutsägbarhet
- Bristande intresse för samarbete.

Då man i många projekt får ligga ute med medel är man i dessa fall extra sårbar för långa handläggningstider innan utbetalning av medel kan ske.

Detta, tillsammans med komplext regelverk, är ett stort hot och kan vara anledning till ett bristande intresse till samarbete och att söka medel för att genomföra projekt inom FOG.

14.2. Bilaga 2: Budget och mål

T	Örebro län		2014-2020												Total			
	Delåtgärd	Indikator namn/ Budget	Indikator kod	P2		P3		P4			P5			P6				
				2a	2b	3a	4a	4b	4c	5b	5c	5d	6a	6b		6c		
1.1 tot	Budget							4 216 661							592 713			4 809 374
1.1 odll	Antal deltagare i utbildning	O.12						1 550							196			1 746
1.1 eko	Budget							1 297 915										1 297 915
1.1 Greppa	Budget							1 456 654										1 456 654
1.2 tot	Budget							1 462 092										1 462 092
1.2 odll	Budget							2 267 841							871 977			3 139 818
1.2 eko	Budget							373 151										373 151
1.2 Greppa	Budget							309 539										309 539
1.2 bete	Budget							668 907										668 907
2.1 tot	Budget							916 244										916 244
2.1 odll	Budget							8 605 650							1 399 240	747 465		10 752 355
2.1 eko	Antal deltagare i rådgivning	O.13						713							116	62		891
2.1 Greppa	Budget							2 060 440										2 060 440
4.1	Budget							1 329 197										1 329 197
4.1	Budget							5 216 013										5 216 013
4.1	Total investering, kr	O.2	62 798 834									2 545 665	1 955 097					67 299 616
4.1	Antal företag	O.4	267 195 128	95								7 191 082	5 122 064					279 508 274
4.1	Antal investeringar i jordbruksföretag	O.3												12	7			19
4.1	Antal djurenheter, investeringar för minskat utsläpp av växthusgaser och ammoniak	O.8													2 435			2 435
4.2	Budget							2 558 391							1 395 524			3 953 915
4.2	Total investering, kr	O.2						10 063 115							6 047 711			16 110 826
4.2	Antal investeringar	O.3				5									2			7
4.4	Budget							4 108 256										4 108 256
4.4	Antal investeringar i stängsel mot rovdjur och engångsröjning betesmark	O.3						177										177
6.1	Budget			5 750 000														5 750 000
6.1	Antal stödmottagare	O.4		23														23
6.1	Total investering, kr	O.2		5 750 000														5 750 000
6.4	Budget											4 062 065	10 698 083					14 760 148
6.4	Total investering, kr	O.2										12 675 958	35 184 347					47 860 305
6.4	Antal företag	O.4										7	26					33
7.2	Budget**														956 478			956 478
7.2	Antal investeringar i småskalig infrastruktur	O.3													3			3
7.2	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15													2 900			2 900
7.3	Budget																144 022 599	144 022 599
7.3	Antal investeringar i bredband	O.3															22	22
7.3	Antal invånare som får tillgång till bredband	O.15														12 233		12 233
7.4 tot	Budget**														10 895 659			10 895 659
7.4 tot	Antal investeringar i service och frilid	O.3													58			58
7.4 tot	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15													33 017			33 017
7.4 serv	Budget														7 859 492			7 859 492
7.4 idr	Budget**														1 453 581			1 453 581
7.4 övr	Budget**														1 582 586			1 582 586
7.5	Budget**														3 664 295			3 664 295
7.5	Antal investeringar i infrastruktur för rekreation och för turistinformation	O.3													7			7
7.5	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15													11 105			11 105
7.6 tot	Budget**							13 903 258							7 372 421			21 275 679
7.6 tot	Antal investeringar i natur- och kulturmiljö	O.3						63							26			89
7.6 tot	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15													22 338			22 338
7.6 hem	Budget**														2 269 035			2 269 035
7.6 övr	Budget**														5 103 386			5 103 386
16.2 tot	Budget**														4 708 997			4 708 997
16.2 LS reg	Budget														2 104 056			2 104 056
16.2 LS gen	Budget**														973 899			973 899
16.2 sam	Budget														1 631 042			1 631 042
16.4	Budget							3 117 468										3 117 468
	Summa budget		62 798 834	5 750 000	5 675 859			33 101 666				6 607 750	1 955 097	19 666 534	23 636 318	144 022 599		303 214 657

*1 detta ingår trädgårds- och rennäringsföretag.

**Inklusive övrigt offentligt stöd. Inom 7.6/4abc ingår inte övrigt offentligt stöd.

I tabellen framgår fördelad budget och mål för hela programperioden 2014-2020, med undantag för:

- 30 mnkr till kompetensutveckling för betesmarker och slåtterängar,
- 150 mnkr till bredbandsstöd för glesare befolkade områden i landet,
- avropade pengar till investeringsstöd till gödselbaserad biogas,
- avropade pengar till reglerbar dränering, och
- begärda omfördelningar mellan stödmyndigheter.

De två första posterna kommer att läggas till i tabellen så snart fördelningsnycklar har beslutats. Eftersom de tre sista posterna ändras med tiden kommer dessa inte att redovisas i tabellen.

Fördelningen i tabellen bygger på att:

- programändringen som skickades till kommissionen i november 2017 godkänns enligt förslag,
- tidigare beslutade fördelningsnycklar används vid fördelning av reserver, nya pengar och indragningar, och
- pengar till bredbandsstödet (850 mnkr) fördelas enligt förslag på ny nyckel.

14.3. Bilaga 3: Miljö

Dokumentet är till hjälp för att göra bedömningar inom området miljö för 4.1/2a samt 7.4/6b.

Miljömål för 4.1/2a

Miljömålstabell för Investeringsstöd för konkurrenskraft inom jordbruks- och trädgårdsföretag

I tabellen finns exempel på investeringar som bidrar till de nationella miljö- och klimatmålen. Vissa av de som nämns finns med som en del av ”all inclusive” investeringar, det vill säga ett tillägg till en huvudinvestering, till exempel i och med en investering i ett kostall.

I vissa fall kan energieffektivisering och förnybar energi ingå i investeringar inom det här investeringsstödet. Det är till exempel när ett nytt djurstall byggs med energieffektiva lösningar som återvinning av värme från mjölk eller att gödselvården är klimatanpassad. Då måste en bedömning göras om investeringen passar övervägande i ett annat stöd så ska den dit. Ibland kan en ansökan delas upp i flera ansökningar som ska hanteras som olika stöd.

Den här listan inkluderar enbart sådant som är stödberättigat i detta stöd, det vill säga att investeringar som till exempel värmepannor finns i andra stöd. Allting nedan som står som en del i en ny investering kan även sökas separat.

Miljömål	Önskad positiv effekt	Exempel på investeringar som kan ge positiv effekt
Begränsad klimatpåverkan	Ökad effektivitet i kväveanvändning Minskad växthusgasavgång från hantering av stallgödsel Produktion av förnybar energi Energibesparing/ -effektivisering Omställning från fossila bränslen till förnybar energi	Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med lagringskapacitet över lagkrav för stallgödsel Ett nytt stall med tak över gödselbrunn N-sensor Strukturkalkning Dränering
Bara naturlig försurning	Minskad ammoniakavgång.	Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar, vilket kan innebära investeringar i rening av frånluft
Giftfri miljö	Minskad risk för utsläpp av skadliga ämnen till mark, luft och vatten. Minskad risk för hälsa och miljö vid användning av växtskyddsmedel.	Tunnelodling System för cirkulerande vatten och rening i växthus Investeringar i företag med ekologisk produktion Investeringar som är en del i omställning till ekologisk produktion Utrustning och installationer som minskar risk för oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel (exempelvis hårdgjord yta med uppsamlingsstank, preparatpåfyllare och skölvattentank till spruta)

Miljömål	Önskad positiv effekt	Exempel på investeringar som kan ge positiv effekt
Ingen övergödning	Minskad ammoniakavgång, Minskad kväve- och/eller fosforläckage.	Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn N-sensor System för vattenrecirkulering och rening i växthus Strukturkalkning Dränering
Ett rikt odlingslandskap	Ökad areal betesmarker som betas. Bevara och förstärka flora och fauna. Bevarad kulturmiljö.	Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar avsedda för djur som kommer att hållas på bete Investeringar för biodling Särskilt anpassad utformning av nya byggnader med hänsyn till kulturmiljön GPS-övervakning av betesdjur på svårtillgängliga platser
Bidrar till energieffektivitet	Energibesparing	Energikartläggning eller motsvarande har gjorts Investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet Ett nytt växthus eller stall med isolering t.ex. energivävar i växthus Ett nytt växthus eller stall med värmväxlare t.ex. luftvärmepump, värmeåtervinning, frikyla
Bidrar till djurvälstånd	Minskad skaderisk och ökat välbefinnande för djuren.	Ny skonsammare golvbeläggning i befintliga djurstallar Ny inredning/utrustning i djurstallar med fokus på djurvälstånd (utöver lagkrav).

14.4. Bilaga 4 Miljö-, kultur- och friluftsmål för stöd till service och fritid på landsbygden 7.4/6b

Detta används som ett vägledningsdokument bedömningen av kriterierna för miljö-, kultur- och friluftsmålen i insatsområdet 7.4/6b

1. Målen för kulturmiljöarbetet

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas

- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

<https://www.raa.se/kulturarvet/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/vad-ar-kulturmiljo/nationella-kulturmiljomal/>

2. Mål för friluftslivet

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att med bland annat allemansrätten som grund stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

Tillgänglig natur för alla

Naturen ska vara tillgänglig för alla. Det innebär att möjligheten att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

Starkt engagemang och samverkan

Ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor ägnar sig oftare åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet lokalt, regionalt och nationellt.

Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Tillgång till natur för friluftsliv

Det finns tillgång till natur för friluftslivet. Det innebär att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

Attraktiv tätortsnära natur

Det finns attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet. Det innebär att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt.

Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelserna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Att skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

Friluftsliv för god folkhälsa

Att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Det innebär att evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

God kunskap om friluftslivet

Det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

<http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

14.5 Bilaga 5: Stödprocent för bredband.

Underlag till fastställd stödandel (stödprocent)		Län: Örebro län		2014-08-19		
Registrering görs i blå rutor, övriga rutor är låsta. På flik "Kommentarer och motivering" skrivs en kommentar (förklaring) till varje delfråga enligt hänvisningarna 1.1, 1.2 osv samt en sammanfattande motivering till slutligt vald stödprocent. I kolumn E får ojämna procental användas t ex 63%. Det är bara den slutligt valda stödprocenten som ska vara ett helt tiotal.						
1a. Markförhållanden	Antal ha	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel skog (inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker)	600 000	73%	Om andel skog > 80 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel skog 70-80 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel skog < 70 % bör stödprocenten vara 20-50 %	50	1.1	37
Andel åkermark	105 000	13%	Om andel > 30 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel åkermark 10-30 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel åkermark < 10 % bör stödprocenten vara 70-90 %	50	1.2	6
Andel vatten (inkluderar större vattendrag och sjöar)	112 000	14%	Om andel vatten > 7 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel vatten 5-7 % bör stödprocenten vara 50-60 % Om andel vatten < 5 % bör stödprocenten vara 20-50 %	60	1.3	8
Summa	817 000				Sammanlagd, viktad %	51
Andel (%)						
Andel betesmark av total jordbruksmark (ange % i blå ruta)	-	14	Om andel betesmark > 40 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel betesmark 20-40 % bör stödprocenten vara 40-60 % Om andel betesmark < 20 % bör stödprocenten vara 20-40 %	30	1.4	30
2. Nätets storlek	Antal kommuner	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel av länets kommuner där det bor < 5 personer per km ²	3	25%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	40	2.1	10
Andel av länets kommuner där det bor 5 - 15 personer per km ²	7	58%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 80-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 40-60 %	40	2.2	23
Andel av länets kommuner där det bor > 15 personer per km ²	2	17%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 70-80 %	60	2.3	10
Summa	12				Sammanlagd, viktad %	43
3. Sammanvägning						
1. Markförhållanden	51				Hänvisning till kommentar	
Betesmark	30					
2. Nätets storlek	43					
Sammanvägd procent (medel)	42					
				Länets stödandel avrundat till närmaste hela tiotal:	40	3.3

Stödandel

Nr	Motivering
1.1	Det finns cirka 600 000 hektar skogsmark i Örebro län, vilket utgör cirka 57 % av länets yta (cirka 64 % av länets landareal).
1.2	Det finns 105 000 hektar åkermark och 8500 hektar betesmark i Örebro län. Erfarenheter av ca 150 projekt som genomförts hittills visar på att jordbruksmark i vårt län ofta innehåller områden med höga natur-/kulturvärden samt ställvis blockrik mark, som avsevärt fördyrar anläggningskostnaden.
1.3	I länet finns cirka 1 900 sjöar omfattande ungefär 112 000 hektar.
1.4	I Örebro län finns cirka 115 000 hektar jordbruksmark, vilket motsvarar 14 % av länets yta. Erfarenheter av ca 150 projekt som genomförts hittills visar på att jordbruksmark i vårt län ofta innehåller områden med höga natur-/kulturvärden samt ställvis blockrik mark, som avsevärt fördyrar anläggningskostnaden.
2.1	Beräkningen av täthet har gjorts genom att undanta varje kommuns huvudtätort.
2.2	Beräkningen av täthet har gjorts genom att undanta varje kommuns huvudtätort. I dessa sju kommuner är avstånden utanför tätorterna stora och delar av kommunerna består av skog och berg.
2.3	Beräkningen av täthet har gjorts genom att undanta varje kommuns huvudtätort.
Sammanfattande kommentar för slutligt vald stödprocent	
3.3	I majoriteten av länets tätorter finns idag väl utbyggda fibernät och i tio av länets tolv kommuner finns sådana nät i samtliga tätorter (orter med fler än 200 inv.). Länsstyrelsen bedömer att fram till 2020 kommer nät att kunna anläggas i de återstående tätorterna. Det bedöms att, liksom fallet var i de tidigare utbyggnaderna i tätorterna, kunna ske på kommersiell grund, dvs utan medfinansiering via offentliga medel. Inriktningen för den utbyggnad i länet som bedöms behöva offentliga stödmedel kommer därför att inriktas mot småorter (orter med 50-200 inv.) och ren landsbygd. Det innebär att många projekt kommer att genomföras i områden där det är relativt långa avstånd mellan fastigheterna. I Örebro län finns idag få marknadsaktörer, genom ständiga dialog och utmaning bedöms markandsaktörer kunna bidra på ett positivt sätt. Med förutsättningen att hela byggnationen (jämfört med tidigare enbart kanalisation) ingår i stödunderlaget bedöms det offentliga stödet behöva vara 40 procent.

Länsstyrelsen
Örebro län

Materialet är framtaget i samarbete med Europeiska jordbruksfonden för landsbygdutveckling och Europeiska havs-och fiskerifonden.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska
havs- och fiskerifonden

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdutveckling; Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro